

TRIBUNA

294

Consiliul Județean Cluj

4 lei

Director fondator: Ioan Slavici
Revistă de cultură • serie nouă • anul XIII • 1-15 decembrie 2014

www.revistatribuna.ro

Mircea Eliade o'i Raiul din inimă

Nicolae Bosbiciu

**Viața secretă
a unui dictator**

Titus Crișciu

**In memoriam
Gheorghe Azap**

Vistian Goia

**Mitocani de
ieri o'i de astăzi**

Ilustrația numărului: Aniela Ovadiuc

TRIBUNA

Director fondator:
Ioan Slavici (1884)

PUBLICAȚIE BILUNARĂ CARE APARE SUB EGIDA
CONSILIULUI JUDEȚEAN CLUJ

Consiliul consultativ al revistei de cultură

Tribuna:

Constantin Barbu
Alexandru Boboc
Nicolae Breban
Victor Gaetan
Nicolae Iliescu
Andrei Marga
Eugen Mihăescu
Vasile Muscă
Mircea Muthu
D.R. Popescu
Irinel Popescu
Marius Porumb
Petru Romoșan
Gh. Vlădușescu
Grigore Zanc

Redacția:

Mircea Arman
(manager)

Claudiu Groza
(redactor șef adjunct)
Ioan-Pavel Azap
Ștefan Manasia
Oana Pughineanu
Ovidiu Petca
(secretar tehnic de redacție)

Aurica Tothăzan
Maria Georgeta Marc

Tehnoredactare:
Virgil Mleșniță

Colaborații și supervizare:
L.G. Ilea

Redacția și administrația:
400091 Cluj-Napoca, str. Universității nr. 1

Tel. (0264) 59.14.98
Fax (0264) 59.14.97
E-mail: redactia@revistatribuna.ro
Pagina web: www.revistatribuna.ro
ISSN 1223-8546

Responsabilitatea asupra conținutului textelor
revine în întregime autorilor

din lirica universală

George Mackay Brown

Tâmplar

Pescar bătrân cu chitară

Exercițiu formal pentru degete ofilite.
Capul aplecat,
Pleoapele pe jumătate lăsate, cântul
Zăbovește
și bate, aripă blândă aruncată de vest
În zidul digului cu vaier sălbatic de sare.

Așa înspăimântător și dulce e cântecul pe coarda
ciupită,
și află, de-acum,
Că mâinile acelea au tăiat din plasă
Vânjosul
Le-a mâncat de crabii al lui Jock, măturat dintr-o
barcă
Demult, într-o iarnă, și-au adunat
Gura Thorei peste gura lui.

Căutător pe plajă

Luni am găsit o cizmă -
Rugină și piele sărată.
Am dat-o mării-ndărăt, să danseze în ea.

Marți, un catarg de lemn, ce făcea treizeci de
bănuși.
Iarna viitoare
Va fi un scaun, un sicriu, un pat.

Miercuri, o conservă de jumate cu alcool suedez.
Mi-am ridicat capul.
Părul era rece de sirene și de îngeri.

Joi n-am găsit nimic, alge,
Un os de balenă,
Picioare ude și o tuse zdravănă.

Vineri țineam o tigvă de matroz,
Cu nisip curgând din ea
Cum se scurge timpul pe pietrele pîntirimului.

Sâmbătă un butoi de portocale clisoase.
Un vas spaniol
A naufragiat luna trecută la Kame.

Duminică, de teama părinților,
Stau pe fund.
Ce e raiul? Un cufăr din mare cu o mie de monede
ede de aur.

„Meseria ule, ce pui azi pe banc?”
Mă gândeam să fac un leagăn pentru Maria.

Devreme, am fost într-o mare de umbre verzi.
Într-un sfârșit, am ajuns la copacul însemnat.

Am lovit rădăcina cu toporul.
A gemut în părănă.

Maria veni peste câmp să mă cheme la cină -
Privire iute printre crengi tremurând.

Omul cu lemnele l-a cărat în sat, în spinare,
Tot numai cioturi și noduri. Târg prost.

Oare iese din el
O roată de depănat tortul aspru?

(Părea destul de bătrân, copacul ăla, să fi purtat
sămânța
Căderii lui Adam).

Din întunecimea lui aș fi putut, poate târă afară
O scândură de întins,
Copaie, raft sau putinei, pentru femeile satului
- Niciodată un leagăn pentru băiatul Mariei.

L-am lăsat să zacă
Printre tesle și echere, într-o ploaie de talaș,
toată dimineața.

Mai târziu l-am curățat cu rindeaua
De crengi, lăstari și coajă.

Pe urmă a venit un centurion
și-a comandat în numele guvernatorului o
spânzurătoare.

Numai de asta era bun, într-adevăr un copac al
moșii.

Maria stătea în ușa, cu mâini reci ca frunzele
În jurul fructului pântecelui său.

„Grăbește-te”, a zis, „lasă să cânte ferăstrăul.
Curând va fi vremea ca leagănul să-mi legene
pruncul.”

Traducere de
Cristina Tătaru

Pe copertă: Aniela Ovadiuc

Biblioteca

Aniela Ovadiuc

Monolog

Concursul național de proză și eseu "Ioan Slavici"

lucrările pot fi trimise până în 3 decembrie 2014

Revista de cultură "Tribuna", cu sprijinul Consiliului Județean Cluj, organizează a doua ediție a Concursului național de proză și eseu "Ioan Slavici". Concursul conține trei secțiuni: 1. roman; 2. proză scurtă; 3. eseu. Pot participa autori de toate vârstele, cu sau fără volume personale publicate, cu condiția ca textele trimise pentru concurs să fie inedite. În cazul romanului, se va trimite un fragment de maximum 20 de pagini; pentru proza scurtă, numărul textelor rămâne la latitudinea autorului, cu condiția ca acestea să nu însumeze mai mult de 20 de pagini. La secțiunea eseu se vor accepta exclusiv studiile asupra operei și biografiei lui Ioan Slavici; dimensiunile textelor pot fi variabile. Nu se acceptă texte scrise de mână. Se aplică sistemul de semnătură cu motto: autorul alege un motto cu care va semna textele; într-un plic închis, inclus în plicul cu texte, semnat cu același motto, vor fi scrise datele personale ale autorului: nume, adresă, telefon, mail, volume publicate (dacă e cazul) etc. Autorii sunt rugați să specifice pe plic secțiunea la care concurează. Juriul va fi format din personalități ale vieții literare clujene - critici și prozatori. Premiile constă în publicarea textelor în revista "Tribuna". Festivitatea de premiere și manifestările adiacente concursului se vor desfășura în perioada 13-14 decembrie 2014 la Cluj-Napoca. Lucrările pot fi trimise până la data de 3 decembrie 2014 (data poștei) pe adresa: Revista "Tribuna", str. Universității nr. 1, Cluj-Napoca, jud. Cluj, cu mențiunea "Pentru Concursul Ioan Slavici". Informații suplimentare la tel. 0742-188.011 (Claudiu Groza).

editorial

Mircea Eliade și Raiul din inimă

Remus Folto*

Interesul tot mai crescut pe care opera lui Mircea Eliade îl manifestă este desigur îndreptățit. Pentru că istoria religiilor pe care Eliade o reprezintă în cea mai onorabilă și savantă dintre ipostaze, este adevărata luare de atitudine ce se poate exercita în cultura contemporană, fiind că trăim într-o lume secularizată unde orice formă religioasă trece printr-o criză de înțelegere a propriilor sale fundamente. Acolo unde culturile și civilizațiile se ciocnesc este evident că tot acolo s-au instaurat anumite diferențe atât sociale cât și politice și ideologice. De aceea, fanatismul este o recrudescență a unei proaste înțelegeri a mesajului religios pe care diferitele părți îl dețin. Nici o religie din lume nu este consecventă cu sine dacă nu postulează pacea universală.

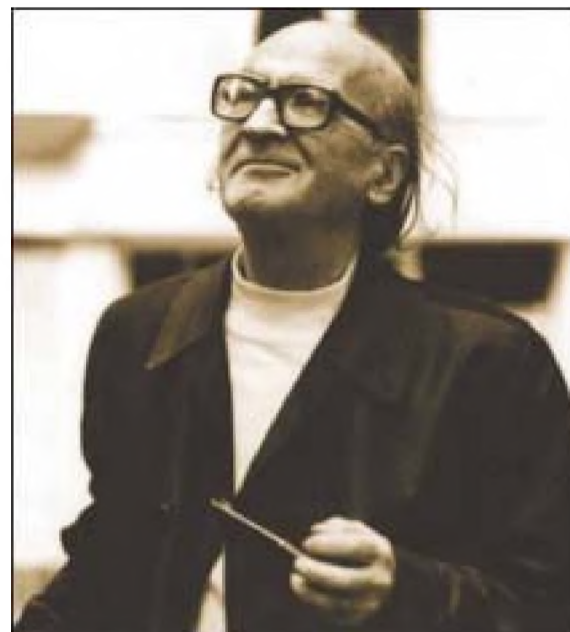
Ceea ce ar trebui să atragă din ce în ce mai mult atenția este că fanatismul religios (de orice tip) demonstrează caracterul activ, proaspăt sau spontan al credinței religioase, și cu toate acestea fanatismul nu reprezintă decât o variantă „slabă” a doctrinei, o variantă alienată, străină de mesajul religios primordial. Nicăieri nu găsim o justificare doctrinară pentru cruciade și totuși ele au existat. Peste tot pe glob, în numele catolicismului au existat războaie, s-au jucat intrigi și s-a vărsat sânge, în numele unei supremații mai degrabă economice și sociale decât de doctrină. De aceea trebuie să se facă distincția între ideologii și dogme; între hegemonii și doctrine; între tactic și ideal.

Mai mult ca oricând revoluția etnografică, pe care anumite spirite universaliste au adus-o la îndeplinire în modernitate, nu mai exclude – precum în pozitivismul naiv – postularea unei divinități cu caracter de absolut, generatoare și proniatoare. Dumnezeu fizicii de astăzi nu numai că nu exclude ideea religioasă de divinitate, ci, mai mult, caută cu febrilitate argumente etnografice pentru ipostaze sau fapte care privesc direct o doctrină religioasă sau alta. Dar ajutorul de acest fel acordat de către etnografia religiei – nu trebuie uitat – vine împreună cu o raționalitate funciară. Ei bine, această raționalitate modernă, contemporană, exclude chiar prin natura ei violența sau fanatismul. Nici o raționalitate, fie ideologică, fie socială, n-ar trebui să efectueze ieșirea de sub dezideratul absolut al păcii și comuniunii. Dar ceea ce, sub aspect ideologic și social, se configurează într-o civilizație, nu este totuna cu ceea ce presupune doctrinara religioasă. De aceea, punctul nostru de vedere este că, mai întâi, trebuie să se acorde un interes enorm pentru a lămurii tranșant anumite aspecte doctrinare ce privesc diferitele tipuri religioase, pentru ca să poată fi depășite comprehensiv diferențele, și abia pe urmă, după propagarea intensă a tuturor tipurilor de adevăr cultic sau religios, să se pună și ceva pe marginea vieții profane. Exact ceea ce Mircea Eliade întrevădea atunci când afirma cu o convingere hotărâtoare că „a venit timpul” studiilor comparate a religiilor. Faptul că Mircea Eliade acordă o importanță ce ar părea la o primă vedere exagerată, să spunem, culturilor primitive (din Oceania, din jungla braziliană, din Australia sau din America Centrală, din nordul Siberiei) este voința de a integra sacrul

tuturor formelor umane de viață. Sacrul nu lipsește nicăieri din culturile „primitive”, ba mai mult, acolo este chiar mai ușor de observat, și chiar și mai mult, mai ușor de interpretat. Dar nu poate fi vorba de a studia și supune analizei numai a acestor domenii „exotice” ci și de a le integra pe acestea celor oarecum deja cunoscute – iudaismul, creștinismul, islamismul. O imagine de ansamblu – spune el – ar avea rolul de a crea sinteze – ceea ce nu s-a întâmplat o dată cu descoperirea în sec. al XIX-lea a Indiei, respectiv a sanscritei. Ceea ce Schopenhauer spera că va deveni o a doua Renaștere – înlocuirea cu Upanișadele sau Vedanta –, nu s-a putut produce pentru că sanscritea nu era accesibilă decât filologilor vremii. Totuși, apariția, la începutul acestui veac, a antropologiei etnografice, precum și numeroasele studii etnologice, vor conduce la actuala și îndreptățita etnografia a Istoriei universale a religiilor. Iar aceasta este echivalentă, pentru Eliade, cu o „hermeneutică totală”. Ea este „chemată să descifreze și să explice toate întâlnirile omului cu sacrul, din preistorie până în zilele noastre.” Eliade, în acest sens, se plasează pe poziția propagandistică a unor imperative ce se vor constitui – crede el cu tărie – într-o nouă epocă spirituală. Este vorba despre recrudescența unei uzități a materialelor istoriei religiilor în domeniul exclusiv generatoare de plus-valoare: creația artistică, metafizicile posibile, sinteze etnografice, critică ș.a.m.d.

Eliade, printre multele sale exemple, amintește în sensul precizat mai sus, experiențele suprarealiștilor: „Suprarealiștii au elaborat nu numai o estetică revoluționară, ci au formulat și o tehnică prin care sperau să transforme condiția umană. Or, numeroase din aceste «exerciții» (de pildă, efortul de a dobândi un «mod de a fi» care să participe și la starea de veghe și la aceea de somn sau efortul de a realiza «coexistența conștientă cu a inconștientului») ne amintesc de anumite practici yoga sau zen. În plus, în acel prim elan al suprarealismului și, mai ales, în poemele și manifestările teoretice ale lui André Breton, se descifrează nostalgia «totalității primordiale», dorința de a efectua în concreto coincidența contrariilor, speranța de a fi capabil de a anula istoria spre a o putea reîncepe în forța și puritatea originară – nostalgii și speranțe destul de familiare istoricilor religiilor”.

Întorcându-ne la exigența istoriei religiilor de a explicita și fonda o nouă cultură – așa cum bine presupunea Eliade –, trebuie precizat că nicăieri mai exact decât în mijlocul timpurilor noastre nu vom găsi mai adecvate și mai strălucitoare modele de gândire sacră. Unde anume? În ceea ce Eliade consideră că s-a refugiat însuși sacrul: miturile lumii moderne (ce adapă nu fantezia cât nevoia omului actual de a dobândi explicații sau de a lansa ipoteze), visele artiștilor (ce se situează de fiecare dată într-un „mediu” cât se poate de original, auroral dar și real – în accepțiunea de saturat de o realitate sau un adevăr nemijlocite), ritualurile breslelor care mai sunt oarecum active și azi (și care nu reprezintă decât reiterări ale ritualurilor de inițiere arhaice). Toate aceste

Mircea Eliade

exemple din cultura zilelor noastre ar putea fi foarte ușor de recunoscut în analizele și diagnozele pe care se sprijină detaliile „picante” ale unei religii arhaice sau alteia. Eliade vine cu exemplificări abundente dar și cu clarificări edificatoare.

De asemenea, vorbind despre posibilitatea de a sintetiza pe care ar trebui să o fructifice istoricul religiilor, ea este recognoscibilă într-un singur izvor sau o singură valență: întoarcerea Plenitudinii. Fie că este vorba de ideea religioasă care, prin mit, se plasează la originile absolute ale cosmosului (miturile cosmogonice), fie că este vorba despre producțiile „literare” care vizează o reiterantă întâlnire cu sacrul, necunoscutul, inefabilul, originarul (nostalgia lui *illo tempore*), fie că este vorba despre inițierea arhaică a puberului (integrarea lui într-o *realitate* care îl înglobează și care este – ea abia – aceea care contează), toate mărturisesc întronarea Plenitudinii. Eliade nu scormonește doar în „tezele” frecventate cel mai adesea de către istoricii religiilor. El găsește ceea ce caută pretutindeni – atât în preistorie cât și în Evul Mediu, dar chiar în lumea culturală contemporană – așa cum demonstrează prodigios în *Sacru și profan* dar și în *Nostalgia originilor*, precum și în toată opera sa. Viziunea cuprinzătoare pe care și-a expus-o rând pe rând în toate volumele sale reprezintă tot atâtea clarificări ce spun un singur lucru: *psihismul omului din toate timpurile nu prezintă modificări esențiale*. Acest amănunt devine semnificativ abia atunci când privești în mod optimist întreaga istorie a umanității. Departe de a fi rodul unui progres neconținut, omul reprezintă acea ființă în care categoria sacrului nu poate fi ștearsă. Dar nu numai atât, categoria sacrului va exista exact atât cât vor mai viețui oameni pe acest pământ, căci dacă nimic nu s-a schimbat de 7 mii de ani, ce ar mai putea interveni?

Să fie această afirmație demnă de a demonstra că omul este etern? Mai exact, să fie omul depozitarul unei inexorabile potențialități adamice? Poate omul să mai recupereze statutul adamic? Sau, mai degrabă, nici măcar nu l-a pierdut? Raiul să fie ceea ce *poate*, și chiar *trăiește*, omul pe acest pământ? Și unde este acest Rai, dacă nu în inima lui?...

cărți în actualitate

"Fragmente" la o Carte

Ioan Negru

Textul de față este un fragment dintr-un eseu mai amplu (în lucru încă) dedicat prof. univ. Vasile Muscă. Atât „profesorului de filosofie” cât și „filosofului”, ca să folosim două expresii asupra cărora dl Vasile Muscă stăruie mai ales în volumul Spusul și de nespusul (ediția a II-a, Eikon, 2006), carte de la care a plecat gândul eseului nostru. Aceasta este pentru noi o Carte formată, scrisă din fragmente. Tot „fragmente” propunem și noi acum.

„Nu poți iubi ceea ce, finalmente, nu este destinat morții.”

Dumnezeu nu este „destinat” și nu moare.

Temporalitatea este luminată de moarte.

„Dacă nu exiți, nu poți fi fericit”.

Ce înseamnă „să exiți”? Dar fericirea?

Existența nu este un „obiect” pentru un „subiect” (mine). Existența mea este chiar eu însumi. „Înainte morții, ca un soi de preludiv al ei, ne este dat să facem experiența singurătății.”

„Singurătatea înseamnă nu numai a-l imita pe Dumnezeu, ci, de-a dreptul, a-l concura și a-l sfida.”

„Un filosof este un Dumnezeu care nu creează, ci gândește lumea din nimic.”

Singurătatea este trăire, ea întemeiază fragmentul.

„O filosofie care crește din solul trăirii individuale nu poate îmbrăca altă formă decât cea a fragmentului. O asemenea filosofie nu percepe contradicția ca pe un scandal logic, ci o tolerează și chiar o justifică; iar trăirea constituie, prin definiție, o contradicție asumată.”

Numai că fragmentul, din chiar clipa scrierii sale, presupune sistemul. Fragmentul este un semn, o metaforă. Tot așa cum sistemul este un semn al apofaticului.

Fragmentul, luat în sine, este un semn care nu are nici o semnificație.

Dacă fragmentul este trăire, atunci trăirea însăși este fragment, fragmentată. La fel individualitatea. La fel singurătatea.

Singurătatea este ceva care poate sta față în față cu Dumnezeu. Trăirea singurătății este exprimată, dată prin fragment.

Ultima oansă de absolut fiind, singurătatea este contradictorie. Ea nu ține de perfecțiune, tocmai de aceea este contradictorie, ci de individualitate. Dar numai aceasta are conștiință de sine. Dumnezeu, ca să aibă conștiință de sine, l-a făcut pe om. Omul este conștiința de sine a lui Dumnezeu. Numai așa poate el sta față în față cu El.

A sta față către față înseamnă a spune *Tat tvam asi*.

Singurătatea este asceza, dar asceza nu este altceva decât o pregătire, o cunoaștere, o „metodă” prin care trăiești apofaticul.

Apofaticul întemeiază în măsura în care el scoate în lumină lumea, individualul.

Apofaticul nu este niciodată *dincolo* de individual, așa cum Dumnezeu este *dincolo* față de om, ci în individualul însuși.

Apofaticul este categorialul însuși, în sine sa, fără de care individualul, de la care a plecat, nu poate fi văzut așa cum este.

Apofaticul este intuiția însăși, care se dă pe sine ca posibilitate fundamentală a „privirii”. Intuiția însăși este timp, temporalitate. Ea este ființă. Ființa ca ființă este temporalitate. Nu există ființă și timp, ci ființă ca temporalitate. Ca ceva să poată fi, trebuie să aibă timp. La început a fost timpul. La începutul limbii a fost vorbirea. Temporalitatea este posibilitatea primordială de a fi a spațiului. A gândi este temporalitate. De aceea a gândi și a fi este același lucru. Este Același.

Fenomenologic, *Același* este lucru.

Apofaticul este „lucru” care se cheamă temporalitate. Tocmai de aceea temporalitatea nu poate fi „descrisă” decât negativ. *Neti, neti*. Atunci când ea este, este timp. Timpul poate fi detreminat catafatic. Când temporalitatea este timp, ea este existență concretă. Este individual. Fragment.

Singurătatea nu este timp, ci temporalitate.

Abia în singurătate fiind vezi cu adevărat.

Singurătatea este o „suspendare” a timpului în temporalitate.

Singurătatea este asceza însăși ajunsă la capăt.

Capătul ascezei este gândirea care nu gândește. De

aceia singurătatea este anticamera lui Dumnezeu.

Gândirea care nu gândește este aceeași cu gândirea care nu gândește. De aceea a gândi și a fi este Același.

Apofaticul este identitatea însăși. A intui identitatea însăși înseamnă a pune un început.

Pentru creștini, identitatea însăși este Treime.

Dumnezeu, ca temporalitate, l-a trimis pe fiul său în lume ca timp. Aducând timpul, Isus trebuia cu necesitate să moară. Ca salvator, Isus este cel care deschide omului temporalitatea. Acesta este sensul, înțelesul mântuirii. Înțelesul mântuirii este chiar înțelesul ca „revelare”, deschidere, prezență a temporalității. El abia, dă ființă ființării creștinului, individualului.

Filosoful, spune Vasile Muscă, nu rezolvă probleme filosofice, fundamental este a pune una.

Problema pusă de el este aceea a ceea ce este el însuși, care o pune apoi pe aceea a filosofiei.

Filosofia este argumentare sau trăire? Sistem sau fragment? Doar în măsura în care el se poate determina ca fiind filosof, el este. Nu putem determina filosoful fără să știm ce este filosofia. Filosofia este înțelesul, atunci filosoful este purtătorul de înțeles. Înțelesul este „un mit metafizic”, un „pre-sistem”. O metaforă a identității. O deschidere a temporalității în ea însăși, ca fiind ea însăși.

Ca filosofie care crește din solul trăirii și care se exprimă prin fragment, ea, atunci când stă față în față cu Dumnezeu, stă în fața Sistemului.

Fragmentul este individualul. Doar ca individual, ca fragment, poți ajunge la conștiința de sine. A te lua pe tine însuși în ființa ta.

Unu nu poate fi rău, Dumnezeu nu poate fi și nici nu poate da răul. Dar individualul nu poate fi răul, când numai individualul este. Răul este a gândi individualul ca perfecțiune. Perfecțiunea nu este *ceva*, pentru că ea nu este temporalitate. Răul este întotdeauna *ceva*. Răul, gândit ca vid, este perfecțiune. De aceea perfecțiunea nu poate da răul, pentru că ea este răul însuși.

Răul însuși se dă pe sine ca trăire, ca bucurie.

Dumnezeu, fiind, fiind perfect, este răul însuși. De aceea el nu se poate sinucide. De aceea el nu poate fi rău, fiind răul însuși, pentru că nu poate fi mai mare „decât ceva ce nu poate fi mai mare”.

Doar în măsura în care Dumnezeu este apofaticul el nu mai este răul însuși. De aceea Unu lui Plotin nu poate da răul. Apofaticul nu poate da răul, pentru că el nu este *ceva*.

Răul însuși fiind, el are în sine posibilitatea sinuciderii sale. Aceia de a face binele. De a face lumea. De aici *sacrificiul* zeului ca facere a lumii.

Păcatul primordial este dat de faptul că omul este făcut ca fiind „chip și asemănare” a perfecțiunii.

Liberul arbitru este întemeiat în perfecțiunea ca rău absolut. Răul ca perfecțiune poate să se sinucidă, poate face binele.

Lumea este rea fiindcă este o epifanie a perfecțiunii. Lumea ca perfecțiune este răul însuși.

Ontologic, binele și răul nu există decât ca identitate.

Aniela Ovadiuc

Carte

În fața Sistemului (Dumnezeu) stă prof. de filosofie, iar înăuntrul lui stă singurătatea. Singurătatea este a sistemului mai întâi, abia apoi a individualului. Singurătatea nu este izolare, de aceea nu este dată de individual. Abia prin ea, individualul poate fi.

Dacă filosofia este *dragoste* (iubire) de înțelepciune, atunci ea este *trăire* de. Dacă înțelepciunea este înțelesul, o este, atunci filosoful este *purtător de trăire* a înțelesului. Abia atunci viu.

A trăi înseamnă a te bucura. Înseamnă bucurie. Purtătorul de trăire este purtătorul de bucurie. Temporalitatea „coboară” în timp, se revelează, se deschide în timp, ca bucurie.

Purtătorul de trăire este cel care dă limba ca posibilitate de exprimare, ca dialog, ca discurs. Dă Conceptul.

A te bucura înseamnă a sta de vorbă cu individualul. A sta de vorbă cu individualul înseamnă a sta de vorbă cu celălalt, cu moartea. Abia ca purtător de trăire poți iubi, poți fi moral, poți fi filosof, poți fi singur, poți muri.

Trăirea nu o poți argumenta, o poți doar arăta.

Gândită, a o cum o este, ca filosofie a cetății, filosofia lui Platon (Aristotel, deopotrivă) este o filosofie a „salvării”, individualul este salvat ca cetățean liber al cetății, singurul loc în care el poate fi cu adevărat om. Liber. Doar într-o filosofie a cetății este valabilă, în sens etic, maxima „să trăiești precum gândești”.

În individual, ea duce la amoralism. La anulare a tuturor valorilor (de până acum, Nietzsche) o de impunere-trăire după „valori” proprii individualului, proprii Unicului (Stirner).

Poți fi purtător de trăire sau poți fi purtător de trăire *de* (ceva). Purtător de mine însumi sau putător de ființă. Înțeles. Dumnezeu. Poezie.

Purtător a priori de intenționalitate.

Fragmentul poate fi înțeles ca epifanie. Ca „idee teorică”.

Numai individualul poate fi în afara sa, lumea nu. În afara sa individualul este lume.

Este interesant, semnificativ cum aproape toate religiile constituite, dar o filosofii, plasează omul contemporan lor întotdeauna în ultima vârstă. „Ultima” este realitatea însăși. De ea trebuie să dai seamă. Abia în ultima fiind, ai nevoie de „salvare”. Omul trăiește în *uitare* a începutului, chiar dacă are nostalgia acestuia. Trebuie să te duci prin karma până la început, până în Brahman. Regresul la infinit este regresul în/ la apofatic.

Peștera este peste tot: în fizic, în biologic, în intelect, în rațiune. În cetate. În rațiune, peștera ajunge la paradoxul celui de-al treilea om.

În criză fiind, scrie Vasile Muscă (*Discurs despre filosofie*), filosofia se poate constitui ca istorie a filosofiei. Filosoful este o mare absență, rămâne doar prof. de filosofie care „te învață” nu înțelepciunea, ci o istorie a mitului acesteia. Desprinsă din mit, în Grecia antică, filosofia o l-a păstrat ca temelie. Ca început.

Azi, când nu mai există decât lumea sensibilă, sacrificiul este imposibil.

Era consumistă sau consumeristă nu mai consumă „bunuri”, ci oameni. Omul este „bun de consum”.

„Mitul, definibil o ca ceea ce nu a fost niciodată pentru a putea fi de fiecare dată...”

Luat istoric, există un pre-ontologic în care omul „vine pe lume”, în lume. Mai există o „zestre genetică” cu care vine din lume în lume. Există o „zestre cosmică”, cosmogonică a omului. Apofaticul este subiectivitate pură.

A scrie în fragmente înseamnă fie a citi fiecare fragment ca întreg, fie a-l citi fiecare ca element al unei structuri. În primul caz, fragmentul este prin sine însuși, în al doilea nu este decât prin sistem, ansamblul elementelor care compun Cartea.

Spusul este același sau nu cu scrisul? În epoca noastră se scrie, se poate analiza ca fiind de sine stătător, textul. Iar, precum spunea Platon, textul nu se mai poate apăra. Vom mai vorbi, spune Socrate la sfârșitul „dialogului”. Oralitatea nu poate fi nici analizată (fonologic, sintactic, semiotic, semiologic), nici hermeneutic. Oralitatea are la îndemână logicul o metafora (mitul).

Acustic, textul scris este mut. Fără afectivitate, fără mediator. Textul (scris) este un „lucru”, un obiect.

Putem arăta ce este, cum îl cunoaștem, cum îl comunicăm.

Lucru trimite de la sensibil, la inteligibil, ideea trimite la raționalitate (tot ceea ce este rațional este real), semnul trimite la limbă (limbaj), fiind arbitrar, semnul nu poate fi decât prin sistem.

Lumea este cunoscătorul. Totul este semn, iar lumea nu există decât ca limbaj. Ești, atâta timp cât comunică. Nespusul, nefiind de ordinul limbajului, nu există.

Dar nespusul este, numai că nu poți analiza care este posibilitatea de a fi a nespusului.

Nespusul nu poate fi „obiectul” unei propoziții cu semn. Nespusul nu are semn, dar are semnificație. El „scapă” analizei structurale.

Limba este o mutație ontologică a omului. A spune că lumea este limbaj înseamnă a muta totul în inteligibil. Or, inteligibilul este Unu. Brahman. Omul este cel care comunică, numai că omul ote că este, ote că Tu ești acela.

Limba este un semn al apofaticului, cel care crede că numai limba (limbajul) există, este în *Maya*. Limba nu are un referent, pentru că acest referent este apofaticul. Așadar, semnul nu este câtuși de puțin arbitrar (convenție), oricare ar fi el.

Matematicul semnifică în măsura în care este armonie, forță. Vidul oricărui număr este apofaticul. Lumea intră în număr ca posibilitate a vidului, a apofaticului. Există o infinitate de posibilități ca mulțimea doi (2) să fie *ceva*. Fluturi, stele, atomi etc. Numărul (o cifră) poate avea orice referent. Dar nu poate avea infinitul, pentru că nu poate avea o infinitate de înfiniți. A o ca referentul absolut al numărului este „al treilea om”, apofaticul. Iar apofaticul este gândirea pusă de om, de gândire, ca început. Fără un înțeles nu poți gândi (nici simți afectiv sau altfel), iar fără apofatic înțelesul nu este posibil. Cine nu a ajuns singur până la „al treilea om”, acela nu o are înțelesul său. Acela este „neeliberat”, „nesalvat”.

„Mântuirea” omului este înțelesul. Numai în măsura în care omul are nevoie de mântuire, el are nevoie de înțeles. Numai în măsura în care individual o are înțelesul său, el este „mântuit”.

Lumea este limbaj (limbă), limba este *Maya*. Am „părăsit” existența concretă pentru existența secundă, a inteligibilelor. Numele divine nu există prin ele însele. Nu au referent. Ele sunt „semne” ale Unului. Limbajul catafatic al semnelor îl ocultează pe Unu.

Când limba (limbajul) este lumea, atunci limba este începutul absolut al omului.

Începutul absolut al omului este a) Unu, b) cunoașterea, c) limba, comunicarea. Dar de fiecare dată gândirea este aceea care pune acest început.

Nu că omul e mort, dar parcă n-ar fi trăit niciodată. Este destulă opera sa. Iubirea lui față de înțelepciune, reală fiind, a devenit un mit, un *illud tempus*. În fapt, „poezia” lui ține de ființa mitului. Când o citești, nu te duci în trecut, ci dezlănțuie în tine un prezent fără timp.

Aniela Ovadiuc

Jurnal

Iacob Naro^o și romanele lui Rebreanu

Meniu Maximinian

Iacob Naro^o
Romanele lui Liviu Rebreanu
 Cluj-Napoca, Casa Cărții de Țiință, 2013

Să facem, împreună, un traseu imaginar. Pe drumul Munților Rodnei ajungem la Maieru, în "Cuibul visurilor" lui Liviu Rebreanu. Aici suntem așteptați de profesorul Sever Ursa, un om enciclopedic. "Cuibul visurilor" valorifică obiecte care au aparținut lui Liviu Rebreanu (piese de mobilier, ediții princeps, corespondență etc.), colecția fiind în permanență îmbogățită prin acte de donație. Colecția etnografică deține piese vechi și foarte valoroase de pe Valea Superioară a Someșului (icoane, lăzi de zestre, obiecte de îmbrăcăminte etc.), iar colecția de istorie expune piese datând din perioada romană (piese cu caracter militar, bancnote vechi etc.). Muzeul a fost fondat la 27 noiembrie 1957, prin inaugurarea unei expoziții memoriale Liviu Rebreanu, prilejuită de cea de-a 72-a aniversare a nașterii marelui romancier. Prin donații ale localnicilor (multe din piese sunt adunate de elevi), colecția se îmbogățește, iar clădirea, o fostă grădiniță construită în anul 1933, este extinsă în perioada 1971-1972. Inițiatorul expoziției memoriale și susținătorul devenirii ei ca muzeu este profesorul de limba română Sever Ursa.

Liviu Rebreanu și-a petrecut copilăria la Maieru, unde familia sa se mută în anul 1889. A rămas permanent legat de locurile copilăriei, denumind localitatea Maieru „Cuibul visurilor”. „Da! Am fost grozav de fericit în anii mei cei mici. Am gustat din toate plăcerile copilăriei. Au fost ani așa de frumoși! Toate visurile mele sunt legate de locurile acelea. Iar imaginile înscrise sunt trezite de un ecou al lor. Dintre oamenii aceștia de la Maieru am luat toate personajele rustice din opera mea. Unora le-am pus o mână, altora le-am tăiat un picior, i-am împătimit pe unii, i-am făcut să cugete pe alții și oriunde i-am plasat în cărțile mele, tot din Maierul Năsăudului i-am luat!” (Liviu Rebreanu).

Despre aceste plaiuri și Rebreanu ne vorbește Iacob Naro^o, om al acestei matrici născutene, ucenicul lui Sever Ursa. Girat de Biblioteca Județeană Bistrița-Năsăud, prin premiul acordat în cadrul Galei Societății Scriitorilor, volumul *Romanele lui Liviu Rebreanu* prezintă, în mod amănunțit, opera întemeietorului romanului modern. Despre romanul *Ion*, Iacob Naro^o ne spune că are această versiune de titlu la 19 iunie 1914, pe verso-ul unei file pasagere, marcând o graniță între proiectele romanului *Zestrea* și ceea ce vom citi noi. Prima variantă a fost scrisă în 122 zile, în perioada 27 august 1916-14 august 1917, iar varianta a doua între noiembrie 1919 și octombrie 1920. Eugen Lovinescu, după Iacob Naro^o, ar fi cel mai entuziast și mai autorizat cronicar al lui Rebreanu, *Ion* fiind considerat un eveniment crucial al literaturii române. „În romanele mele nu este niciun personaj copiat după natură, dar nu este niciunul în care să nu fie ceva real”, spunea Liviu Rebreanu. Scheletul general a suferit de mai multe ori schimbări radicale, la început *Ion* a fost *Zestrea*, iar *Zestrea* a fost *Temerea*, iar *Temerea* o poveste „Ion o bate pe Rodovica și ea se spânzură”. În alte pagini, Ion îl ucide pe Victor cu cinci lovituri de sapă,

prinzându-l că dă târcoale Rodovicii. Încă din timpul vieții, Rebreanu avea peste 30 de cărți traduse, în 17 limbi străine, astăzi numărul acestora apropiindu-se de 200 apariții în 35 limbi.

Pădurea spânzurașilor are o primă variantă scrisă în 90 zile (15 decembrie 1921-27 iunie 1922). Varianta a doua a fost concepută între 5 iulie 1922-17 noiembrie 1922, transcrierea pentru Rebreanu echivalând cu actul de creație și în cazul acestui roman. Între anii 1922-1927, *Pădurea spânzurașilor* a cunoscut patru ediții. În 1932, romanul era tradus la Paris. Criticul francez André Bellesort îl consideră pe Apostol Bologa ca una dintre figurile cele mai impresionante dintre eroii romanelor de război pe care soarta i-a marcat cu însemnul victimelor.

„Spânzurarea fratelui meu, ofițer în Armata austro-ungară, la Ghimeș, ca dezertor, de către unguri, mi-a sugerat ideea pădurii spânzurașilor”, declară într-un interviu Liviu Rebreanu. Pe birou, autorul avea fotografii cu 300 de patrioți cehi, fapt ce atestă documentarea prin martori, ca într-o anchetă. Predomină motivul luminii prezent în marile momente ale acțiunii, autorul are prilejul să plasmuiască una dintre cele mai frumoase idile din opera lui, învaluită într-un abur de poezie adolescentă, între Ilona și Apostol.

Primele însemnări despre romanul *Adam și Eva* apar în schițe, notații ce se încadrează în istoria acestei cărți, începând cu 28 aprilie 1909. Pușină lume este că o parte din acțiune are loc în grădina Castelului din Chiuza, care aparține contelui Mirza. Rebreanu expune teoria *methempsihozei*, potrivit căreia bărbatul și femeia nu pot fi fericiți decât după a optea reîncarnare. Scriitorul îmbrățișează spiritualismul - credința în existența unui suflet spiritual care și păstrează individualitatea și după moarte. Personajele trec toate printr-un timp interiorizat, care exprimă trecutul, timp care le poartă existențele către un viitor devorant, de unde și cartea iluziilor eterne.

Subiectul romanului *Ciuleandra* l-a pasionat pe Rebreanu încă din anul 1912, când a apărut nuvela *Nebunul*. Proiectele sunt abandonate pentru câteva luni, iar mai apoi, reluate și reluate. Prima variantă a cărții a fost scrisă pe nerăsuflăte la Orlad, în decurs de numai 9 zile (2-10 martie 1927). În această perioadă, Rebreanu primește invitația lui Iulian Cioarbă, preot la Maieru, de a fi prezent, împreună cu familia, pentru câteva zile în satul copilăriei: „Deseori, mai ales în primele nopți, mă pomeneam copleșit de amintirile copilăriei, întorcându-mă înapoi ca să-mi regăsesc jocurile și bucuriile în loc să isprăvesc aventurile eroului meu din *Ciuleandra*. Totuși am terminat transcrierea ei în vreo două săptămâni”, spune Rebreanu despre această perioadă. *Ciuleandra*, ca roman psihanalitic, începe cu un procedeu derivat din romanele poliștice: crima se va motiva abia la sfârșit. Personajul principal e Puiu Faranga, tânărul boier cu sânge otrăvit de vechi păcate atavice.

Crăișorul Horea, romanul istoric, într-o singură variantă, a fost scris în perioada iulie-august 1929, autorul urmărind cu fidelitate desfășurarea evenimentelor istorice ale revoluției

lui Horea în Transilvania și Ungaria. Cartea exprimă mândria națională și simțământul de răspundere acută pentru soarta poporului.

Răscoala are ca subiect nemulțumirile poporului. În *Caiete* se menționează, în anul 1909, localitatea Prislop cu un început de documentare - piesa *Părării*. Prima variantă a *Răscoalei* a fost abandonată după doar 135 file, varianta a doua durând 28 zile (12 august-28 septembrie 1931), iar cea de-a treia, 126 zile (8 iunie-11 decembrie 1932). Așadar, romanul *Răscoala* revine pe masa de lucru după terminarea romanului *Ciuleandra*.

Cel de-al patrulea roman scris la Valea Mare este *Jar*, proiect apărut la 28 noiembrie 1930, sub denumirea „Iubirea cea mare” sau „Iubirea eternă”. Rebreanu dorea să reia tema iubirii integrale, cea de la maturitate, iubirea ca un element de viață, nu precum un trecător divertisment de tinerețe. Prima variantă a romanului a fost scrisă într-un timp record, de doar 15 zile, iar varianta a doua în 59 de zile (3 februarie-1 mai 1934). Romanul trebuia să se cheme *Mcjarul iluziilor*, însă denumirea a fost schimbată pe parcurs.

Prima versiune a romanului *Gorila* cuprindea 64 file, fiind scrisă în anul 1934 și abandonată. Versiunea a doua, scrisă în 148 zile (1 martie 1937-10 ianuarie 1938) ne descoperă o satiră împotriva politicianismului burghez, a cărei istorie se întinde pe parcursul a două decenii. *Amândoi* a avut ca prim titlu *Alibi* și este finalizat în anul 1940, când *România Literară* anunță apariția acestuia. Rebreanu mărturisește că de multă vreme avea dorința de a scrie un roman polișt, cu elemente autohtone, „carte de mic răsuflet”, adică, după fiecare carte mare, istovitoare, scriitorul dă una mai mică, mai familiară, pe înțelesul tuturor.

Despre toate aceste romane și despre laboratorul lor de creație, despre modul de construcție vorbește, avizat, Iacob Naro^o. O carte care ne lămurește asupra operei marelui nostru înaintaș Liviu Rebreanu.

comentarii

Viața secretă a unui dictator

Nicolae Bosbiciu

Simon Sebag Montefiore, *Le Jeune Staline*, traduit de l'anglais par Jean-François Sené, France, Paris, Calmann-Levi, 2007

Nu există nici un secret care să nu fie dezvăluit într-o zi tuturor Stalin

Poet, seminarist, revoluționar, gangster și dictator comunist, Iosif Visarionovici Djugașvili, cunoscut sub numele de Stalin¹, a constituit și încă mai constituie un veritabil subiect de mare interes pentru cercetătorii istoriei contemporane. Personalitatea acestui gruzin născut în orașelul caucazian Gori, atât de controversat privit și din atâtea perspective contrastante, adorat de comuniștii fanatici și, în același timp, urât și anatemitizat de cei care au relevat caracterul irațional, absurd și inuman al mijloacelor prin care acesta a urmărit să-și satisfacă dorința de putere, fantasmă a trecutului care bântuie și astăzi în veacul XXI, când ideologiile se vând la prețuri de *second-hand* prin marea piață politică a lumii, a declanșat nenumărate dezbatere morale, istorice și politice sau este subiectul a numeroase lucrări de cercetare remarcabile, care încearcă să facă inteligibilă ascensiunea la putere și instaurarea unei dictaturi fără precedent în istoria universală. O astfel de lucrare este și cartea lui Simon Sebag Montefiore², intitulată *Tânărul Stalin*³, care investighează tinerețea lui Stalin, adică cea mai obscură și mai misterioasă etapă din viața dictatorului sovietic, foarte puțin cunoscută în afara biografiilor oficiale, falsificate de însuși temutul „tătuc”. În introducerea lucrării, autorul subliniază rolul important al celor trei lucrări de referință, consultate pe parcursul celor zece ani de cercetare, una provenind din spațiul rusesc și celelalte două din cel occidental: în primul rând, lucrarea lui Alexandr Ostrovski *Kto stoia za spinoi Stalina*⁴, apoi studiul politic și psihologic al lui Robert C. Tucker *Stalin as Revolutionary*⁵ din anul 1967, scris cu mult înainte de deschiderea arhivelor rusești și, în sfârșit, o lucrare din același an a lui Edward Ellis Smith, despre complotul împotriva lui Stalin.

Prologul cărții, intitulat *Atacul băncii*, pleacă de la un eveniment care va constitui premisa întregii lucrări: jaful armat asupra Băncii de Stat din Tiflis⁷ în 13 iunie 1907, la al cărui plan tânărul de 29 de ani Iosif Djugașvili lucrase timp de câteva luni. Montefiore își începe cartea cu acest episod, aparent demn de un roman, pentru a sublinia o trăsătură fundamentală a personalității lui Stalin, care poate explica ascensiunea dictatorului la putere: alianța cu marele banditism din Caucaz, ale cărei baze le pusese încă din 1904 când se afla în temnița de la Kutais, după revolta muncitorilor din 1902 de la Batum. Cam din această epocă, un an mai târziu, datează scindarea Partidului Muncitoresc Social Democrat din Rusia în două fracțiuni, *bolșevicii*, conduși de Lenin și *menșevicii* conduși de Martov, din prima grupare, cea mai violentă și lipsită de scrupule, făcând parte și Stalin, după ce menșevicii, care nu erau de acord cu metodele lui extrem de violente, îl excluseseră din rândurile lor. Jaful acesta de 341.000 de ruble⁸ a făcut înconjurul lumii în acea epocă, fiind menționat în presa franceză, engleză, rusească și americană și retras mai târziu din toate biografiile oficiale ale dictatorului și din memoriile celor care au participat

la el. Avera grupului bolșevic a fost sporită cu o sumă considerabilă pentru acea vreme, iar Stalin s-a dovedit a fi încă de atunci un individ nemilos, sanguinar, adept al principiului că nici o pierdere umană sau financiară nu poate fi o piedică pentru realizarea visului său de putere.

Prima parte a cărții lui Montefiore înfățișează copilăria dictatorului⁹, portretele tatălui și al mamei, debutul său ca poet, înscrierea și viața sa de elev în Seminarul Teologic de la Tbilisi, primele sale contacte cu gruparea marxistă „Mesame Dasi” („Al Treilea Grup”) și activitatea propagandistică din seminar, care provoacă haosul și instaurarea unei atmosfere tensionate, subminând liniștea și disciplina din școală. Toate acestea vor duce la exmatricularea lui din seminar, fără drept de înscriere în altă școală, urmată de intrarea sa în clandestinitate. Montefiore analizează mărturiile cunoscuților și apropiaților lui Stalin din această perioadă, realizând un demers istoric și psihologic remarcabil, menit să clarifice multe dintre aspectele controversate ale biografiei dictatorului. Printre altele, exmatricularea lui Stalin din seminarul teologic, pe care, mai târziu, dictatorul o va pune pe seama activității sale politice propagandiste, pare să aibă, potrivit cercetărilor autorului, o motivație mai degrabă sentimentală. O aventură amoroasă, printre atâtea nenumărate altele, a tânărului Djugașvili din 1899 în urma căreia a venit pe lume o fetiță, Praskovia Mihailovskaia, alintată Pașă, l-a determinat să nu se prezinte la examenele din ultimul an, pretextând că suferă de o pneumonie cronică, fapt care a dus la exmatricularea sa. Așirul numeros de logodnice și copii abandonăți din tinerețea sa, dovedind lipsa de scrupule a tânărului, face plauzibilă o asemenea ipoteză.

Un alt aspect interesant al biografiei dictatorului analizat în lucrare, care contribuie la demitizarea figurii sale istorice, implică rolul acestuia în organizarea și declanșarea grevei muncitorilor de la uzinele Rotschild din Batum în 1902. Autorul întreprinde un studiu comparativ al documentelor oficiale, corectate de Stalin însuși din ampla antologie *Manifestația din 1902 de la Batum*, prefăcută și îngrijită de Lavrenti Pavlovici Beria, confruntate cu rapoartele poliției secrete țariste și cu diverse mărturii ale unor revoluționari participanți la eveniment, ajungând la concluzia că Stalin a avut un rol important în organizarea mișcării, însă mai mult agitatoric, din umbră. În urma evenimentului soldat cu 14 morți și 54 de răniți, bolșevicul Djugașvili este arestat, ținut aproape doi ani în închisorile de la Kutais și Batum, apoi deportat pentru 3 ani în Siberia de țarul Nicolae al II-lea, la Novaia Uda în Irkușk. Stalin evadează de acolo aparent miraculos, însă Montefiore creditează ipoteza că dictatorul ar fi fost agent dublu, având legături cu poliția secretă țaristă, pentru că, altfel, întoarcerea sa în viață din Siberia ar fi fost imposibilă. Caracterul său duplicitar, capacitatea de a scăpa din situațiile cele mai periculoase, recurgând la travestiuri și minciună sunt, de asemenea, caracteristici importante ale personalității lui Stalin.

În cartea lui Montefiore, tiranul apare atât ca un fiu, soț și tată denaturat, indiferent față de părinții săi, mai ales față de mamă, și față de soția și copiii săi. Muncind până la epuizare pentru a-și duce până la capăt planurile diabolice, el s-a dedicat aproape exclusiv obsesiei sale pentru putere, încon-

Iosif Visarionovici Stalin

jurat de un grup restrâns de caucazieni, care s-au comportat la Kremlin exact ca în clandestinitate, ca o mică și săngeroasă bandă reunită într-o tavernă din Tbilisi. În opinia autorului, această carte care urmărește biografia dictatorului până în 1917, anul Marii Revoluții, nu este doar o simplă biografie, ci o preistorie a ceea ce a constituit U.R.S.S., înainte de acapararea deplină a puterii de către Stalin. Prevăzută cu explicații, note ample de subsol, un aparat documentar absolut impresionant și o bibliografie vastă, ce conține documente din arhivele Kremlinului și ale KGB-ului, lucrarea lui Simon Sebag Montefiore poate fi considerată una dintre cele mai documentate și mai profunde analize asupra începuturilor celui mai opresiv sistem totalitar din istoria modernă a umanității.

Note:

1. În limba rusă substantivul *stal* înseamnă „oșel”. Numele *Stalin*, pe care dictatorul însuși l-a adoptat în 1912, înseamnă „omul de oșel”.
2. Simon Sebag Montefiore – romancier, prezentator de televiziune, istoric și jurnalist englez, născut în 1965, membru al Societății Regale de Literatură, autor al mai multor biografii și opere epice: *Jerusalem. The Biography* (2011), *Monsters. History's most evil man and women* (2008), *Stalin. The Court of the Red Tsar* (2004, 2005), *A History of Caucasus*, (2005) etc. tradus în 33 de limbi și deținător al mai multor premii internaționale pentru literatură.
3. Simon Sebag Montefiore, *Le Jeune Staline*, traduit de l'anglais par Jean-François Sené, France, Paris, Calmann-Levi, 2007
4. *Cine era în spatele lui Stalin?*
5. *Revoluționarul Stalin*
6. Titlul lucrării nu este menționat nici în note și nici în bibliografia cărții, însă bănuim că este vorba despre lucrarea *Young Stalin* (1968), apărută în timpul „războiului rece”, unde autorul acesteia susține că Stalin ar fi fost agent al Orhanei (Poliția secretă țaristă)
7. Actual Tbilisi, capitala Georgiei.
8. Sumă echivalentă cu 3.400.000 de dolari în moneda actuală.
9. Autorul utilizează frecvent pe parcursul cărții numele de alint „Soso”, pe care mama dictatorului și prietenii lui îl chemau în copilărie. Împreună cu alte pseudonime (Koba, Nieradze etc) acesta a fost folosit ca nume conspirativ în timpul activității din ilegalitate.

Pledoarie pentru “un supliment de suflet”

Teodor Vidam

Trăim o perioadă în care răsturnarea și răvărirea valorilor a permis invazia masivă a pseudovalorilor și a impostorilor, fapt care a pus în prim-plan primatul mercantilismului de cea mai joasă speță, precum și interesele mărunte meschine ale unor grupuri sau grupări de bisericuță, pierzându-se din vedere jerturile majore ale adevăratei culturi românești.

În acest context năucitor, a mai distinge liniamentele esențiale ale unui edificiu ce vizează înfăptuirea marii culturi, în și față de subcultura mass-media ce domină scena vieții spirituale cotidiene și celelalte specii ale unei culturi minore, este dificil, dacă nu chiar imposibil. Numai așa îți explic trecerea într-un con de umbră, dacă nu cumva e vorba de uitare voită, a contribuției la viața culturală a cetății datorată personalității istoricului, criticului, a cărturarului erudit Aurel Sasu și, așa zice, a poetului din volumul *Elegiile răscumpărării*.

În *Dicționarul limbii române de lemn* (2009), criticul aborda problema unui hibrid, limbaj sinonim cu nivelarea valorică, cu uniformizarea unui stil de gândire și conduită, cu disimularea ideologică a intențiilor și idealurilor, într-un cuvânt cu ideea de mistificare și minciună, fenomen care se repetă obsesiv pe scena vieții politice românești contemporane. Intenția subiacentă e stoparea acestor «ingrediente de lux» în spațiul ființării culturale autentice, a limbajului semidoct sau, în orice caz a poncifelor. Prins în această cursă a torțelor, cum numea E. Speranția, competiția valorilor, Aurel Sasu a încercat să lumineze drama lui Mihail Sebastian, datorată integrării incomplete în spațiul propriu-zis al unei culturi (*Mihail Sebastian. Dincoace de bine și de rău*, 2012). Între cele două volume, se interpun *Elegiile răscumpărării* (2011).

Nu știu dacă dispun de unele certitudini sau cel puțin de câteva convingeri rezonabile pentru a mă încumeta să răspund tulburătoarelor interogații din acest volum. În calitatea sa indiscutabilă de cărturar ardelean erudit, unul ale cărui nuclee conceptuale sunt neîndoielnice, Aurel Sasu ni se destăinuie prin simțăminte originare și originale ce se înscriu în registrul trăirilor deopotrivă tragice și sublime. Profunzimile și profunziunea acestor simțăminte capătă viață în prezența și acțiunea a două instanțe diferite, una reală, a iubitei, cealaltă necondiționată și transcendentă, a dumnezeirii.

Poezia, după Aurel Sasu, nu e altceva decât „taina plânsului dintre cuvinte”. Poetul tâlmăcește vocea interioară a sinelui însingurat în aceste confesiuni sau mărturisiri. Ființă de interval, ca toți ceilalți călători, poetul a parcurs ciclul existențial al primelor etape ale vieții, aflându-se marcat de o creație exemplară în pragul senectuții. Și totuși, corzile sale sufletești sunt de o prospețime indubitabilă, fapt pe care îl vom ilustra prin excursul nostru analitic a două elegii: *Elegia îngerului singur* și *Elegia cuvintelor iubite* (*După Platon*). Dialogul confesional cu prima instanță reală de neocolit sau, altfel zis aievea, este iubita: „Iubito, cum plutești peste ape/ Și cum trec peste tine corăbii/ Cum întorci împotriva-și adâncul/ Frumos ca un tremur de săbii”. Suntem în pragul unei dezvăluiri, a unor sentimente profunde ce structurează o adevărată iubire și nu o dragoste ocazională oarecare, o

iubire care începe dincolo de celebrarea voluptăților erotice; ea implică, deopotrivă, sublimare și elevare, trecerea de la pasional la pasionant. De la acest nivel poartă poetul Aurel Sasu dialogul cu prezența fascinantă și copleșitoare a iubitei: „Cum se surpă veșnicia în haos/ Ca un strigăt ieșit din mormânt/ Iubito, cum se naște abisul/ Din tăcerea unui singur cuvânt”.

Ea este ipostaza unui înger. „Înger în somn/ Și-și adormită cântare”. Întrepătrunderea sufletească trece dincolo de simpatie și empatie. Ea devine aproape cosmică „Ascunde-te-n noaptea din mine/ Eu mă ascund în strigătul tău/ Fiecare adormi-va/ La ușa plânsului său”. Această transsubstanțiere a iubitei sub ipostaza luminoasă a unui înger dăinuie în adâncurile arheului: „Lumina cum cade în goluri/ Cum își caută vântul hotar/ Iubito, minune a nopții/ Pururi departe și plină de har”.

Când preaplina sufletesc încetează, iar trăirile sentimentului iubirii se distilează odată cu arderea etapelor, ajungându-se la sublimare, începem să distingem valențele diafane ale muzicii sentimentelor pricinuite fie de un decor autumnal, fie de unul hibernal. „Și vine toamna, iubito/ În zbor de păduri vom muri/ Adună-ți frunzele toate/ Potrivită e vremea să fii / Pe muntele înalt o ispită”. Întrepătrunderea sufletească a simțămintelor călătorului cu cele ale iubitei duce la interpotențare, la acel „supliment de suflet”, de care vorbea filosoful Bergson. „Și fii risipă de ninsori/ Păcat uitat în paradis/ Mirare fii, iubito, lumii/ Fii rana ochiului închis”.

Călătorul care zăbovește pe la locurile sacre accede la ipostaza de pelerin, adică nu mai e un simplu pelerin. Rugăciunea sfioasă a pelerinului, a cărui substanță sufletească nu se reduce la veșmântul numit pelerină, izvorăște din taințele sufletești cele mai adânci ale ființei umane „Închide-mă-n cuvinte rare/ Mă fură zborului de noapte/ S-ajung la gândul tău din urmă/ În năruirile de oapte”. Dar transcendența înspre acest ultim gând al divinității nu e posibilă. Ființa umană e înclucată sau închisă în bezna de lut, prinsă în imanentul existenței, marcată de limite și limitări. Devenirea ei nu scapă precarității, înființarea, ființarea și desființarea o fac să raporteze altfel la divinitate „Veșnic ascunsă vederii/ Înscriși deasupra-ne vina”.

Însăși schimbarea radicală a firii umane, metanoia, nu poate duce la trecerea acestei ultime frontiere, cel mult ne poate apropia. Aurel Sasu recunoaște această distanță tragică: „S-adorm în visul unor îngeri/ Plângându-mi Christ peste sicriu/ Și să-l întreb legat în giulgiu/ De ce stai, Doamne, în pustiu?” E momentul să trecem acum la analiza *Elegiei cuvintelor iubite* (*După Platon*), pe care poetul a încercat să o scrijelească adânc în mintea și sufletul nostru: „Vederea este virtutea ochilor/ Dreptatea este virtutea sufletului/ Cum poate fi atunci nefericirea/ Un ospăț al îngăduinței?”.

Nu putem vorbi aici de ecoul vocii interioare a sinelui însingurat, ci de rostirea apăsată, fermă, am zice, asemenea unui imperativ kantian. E o atitudine voit retorică, motivul unei revolte creative din partea unui cărturar erudit, cu o pregnantă stăpânire de sine și reacții îndelung amânate. După cum se știe, vederea este „simțul

teoretic” cel mai avizat dintre cele cinci simțuri. Ea este personală, dar tinde să fie suprapersonală, ea separă și distinge urmările și deosebirile, ea este mai mult operațională decât o virtute. Linia ei esențială de mișcare este disocierea dintre ceea ce pare să fie și ceea ce este.

Oare este dreptatea virtutea sufletului? Ca aspirație reală a celor care participă și fac istorie, dreptatea ar trebui să fie o proporție egală între fericire și justiție în cazul tuturor oamenilor. Și, întrucât această valoare este greu de realizat în viața concretă, ea rămâne o aspirație permanentă. Înfrânt de noianul adversităților poetul se resemnează, se retrage în sine, fără să mai speră că dreptatea se rezolvă aici în viața noastră profană. Nefericirea izvorăște din cornul abundenței și ne așteaptă ca un animal flămând la fiecare colț de stradă. E dificil de identificat balanța a cărei cumpănă să poată echilibra ceva imponderabil, clipele sau momentele când am fost fericiți și reversul medaliei, adică povara deziluziilor sau a dezamăgirilor. Dezvrăjirea, dezamăgirea, descurajarea, dezumanizarea, într-un cuvânt, subminează «suplimentul de suflet». În cazul ethosului românesc, îngăduința nu e totuna cu ceea ce se cuvine, după cum liberul-arbitru diferă de bunul-simț.

În suita aducerilor-aminte de sorginte platoniciană, cel de al doilea catren vizează vulnerabilitatea ființei umane. Adevărul valid e un ghid indispensabil în căutarea binelui, dacă se pornește de la bunătate sau simpatie, altfel se cade în sfera bunurilor. Cât despre întrebarea: este răzbunarea „nepuțința desăvârșirii”, aici Aurel Sasu atinge punctul nevralgic al ființei umane. Aceasta este indiscutabil ființa de interval, se înființează, ființează și se desființează, adică dispăre. Unele persoane sunt structural egoiste, marcate de dorința de putere și vanitate. Altele, dominate de pudoare, rușine, altfel zis simpatie și bunăvoință. Aceste calități sunt, în parte, înnăscute, în parte formate, altfel zis educate. Răzbunarea e urmată de aceste două dorințe (dorința de putere și de vanitate) pe care le găsim în grade diferite la ființa umană.

În această suită a aducerilor-aminte platoniciene, urmează catrenul trei. El începe cu un enunț salutar: „Bucuria este netulburarea inimii” – ceva plin de candoare. În spațiul vieții publice: „Lauda e răsplata biruinței”, adică, în pofida adversităților, personalitățile creatoare, de vocație, se afirmă într-un fel sau altul. Cum trec anii și inundă veșnicia e un mister. Catrenul patru vizează moartea, care, așa cum remarcă Blaga, rămâne o rană deschisă în sufletul omului, ea este un capăt de drum care nu duce nicăieri în pofida tuturor îndoielilor. Catrenul cinci e scris cu o caligrafie japoneză: „Blândețea este o virtute a firii”. Așa e. Catrenul șase ne amintește că rostirea și mărturisirea nu sunt nimic fără înțelepciunea minții. *Elegiile răscumpărării* pledează pentru recuperarea sufletului pierdut. Mai mult, pentru necesitatea unui «supliment de suflet», spre a rămâne oameni cu adevărat la răspântia atâtor izbeliști.

Z.Z. Top

Z.Z. Top s-a născut de ziua lui, în 1989, în comuna Florești, județul Cluj. În 2005, la numai 16 ani, debutează cu placheta *Unitate militară dezafectată, porțelan ciuruit de seringi*, rămasă, din nefericire fără ecouri critice. Poemele prezente fac parte din volumul în curs de editare *Dansul hidei cu chiopul - eseu asupra indiferenței românești*. Campion la baschet în Parcul Rozelor, autodidact și anticar online, Z.Z. Top continuă să scrie, să citească și să trăiască la Cluj.

O prezentare

Poezia asta
Are doar un clenci:
Autorul umblă
Îmbrăcat în trenți.

Rîndunici în barbă,
Pișigoi în cap,
Lentile rotunde
și mustăți de crap.

La măsura sumbră
Din „Anticariat”,
Rade azi o vodcă,
Mîine un coniac.

și-are pălărie
De ambasador,
Peste-un trup subțire
De alergător.

Scrie texte suple
Ca niște lăcuste
(Nu e Lucian Perța,
Nici Vasile Muste).

Vlad Drăgoi,

Nu faci
Safari
În deșertul
Kalahari.

Ci întinzi
Cortul
și frigi
Homarii
(Noaptea
Pe-aci
Nu bîntuie
Pînșarii)

Arta retragerii (I)

Cînd ies
Din „Insomnia”

Aproape mort,
Ca-mpăratul

Tiberius
Din cort,

Mai vreau
doar atît:

poezia

Să mi se dea
Seansa

Să mă întorc
Acasă cu
Lufthansa.

Arta retragerii (II)

Seara
Am urcat

Scările
Solemn

Ca un
Lemn

De acacia,
Dimineața

M-am scurs
Pe trepti

Ca un
Octopus

Sub tălpile
Lor: „Bă,
Pleacă d-aci!”

Autoportret în 515 semne

Abilitatea mea extraordinară în
A descoperi inimi de piatră,
Cioburi și oase, trovanșii
Înfișți în privirile ei,

Cafeni, pămîntii,
Reci ca sonoritatea
Lunii noiembrie, pe care
Au cercetat-o, adesea,

Detectivii sălbatici, aztecii
Literaturii neolatine,
Castilienii obraznici,
Rătăcind în sonoritatea

Deșertului Sonora:
Sprijinindu-și cururile
De portbagajul burdușit
Cu iarbă, își pasează ultimul

Cui, înainte de a goni mai departe
Spre District Federal, s-ajungă
Înainte înșărării portocalii
La petrecerea băiatului

Ambasadorului din Honduras.

Ce se mai întîmplă în așteptarea barbarilor

Scriitorii din Cluj,
Dinozaurii cu chelie și doxă
Schimbă din ce în ce mai des
Cîrciumile, cafenelele

Alungînd iluzoriu metafora
Morții. Dar iedera și mătasea

Broștească, stolonii și alga
Se întind, se întind acum peste tot.

Bieții mei scriitori
și bastoanele și umbrele lor
și lentilele lor tel quel-iste
și fizionomiile lucrate cu migală
urcă tot mai des în taxiuri
și gonesc spre o pizzerie necunoscută
spre un restaurant dosnic peste care
iedera s-a-ntins, numai, pe jumătate.

și o algă viscoasă acoperă cerul,
O algă viscoasă și verde ca fierea
Goliatului marșian îi învrăjbește acuma,
Le așîpă orgoliile și le gîdilă limbile,

Ca să-i arunce în numai cîteva minute
În deznădejdea totală, în liniștea de ciment
Umezit, incapabili să se ridice de la mesele lor
și să achite nota, s-alerge (cei care mai pot)

spre bomba al cărei nume-l păstrează
pentru sine, spre dugheana metalică unde
umiliții și obidiții fac din rachiul cel prost
absintul poezilor și din berea la pet

șampania conșilor și din pișgările chinezești
havanele nenorociților și din cafeaua la doza-
tor
expresso-ul sicilienilor supraponderali
și cu creier redus, de reptilă.

parodia la tribună

Z.Z. TOP
O prezentare

Parodia asta
La Z.T.TOP este
Pastișă și basta,
Restul e poveste

Cum e și poetul
La un sfert de veac,
Ciuruit cu totul
De al muzei ac.

La măsura-i joasă
De la „Insomnia”,
Doar de asta-i pasă:
Vodca & poezia

N-are pălărie
C-a amanetat-o,
și după cum scrie,
N-a recuperat-o!

Daca-ar scrie însă
Ca și Perta L.,
Nu i-ar mai fi plînsă
Muza, stînd cu el!

Lucian Perța

proza

Logodna tâmplarului

Mircea Ioan Casimcea

Tâmplarul Valerică n-a fost preocupat ani mulți de găsirea unei fete pe potrivă să așeze temelie familiei dorite. N-a ocolit asta îndatorire omenească, însă el s-a logodit, discret, mai întâi cu draga lui îndeletnicire, fermecătoarea tâmplărie. Încărcată cu tainic mister, cu ascunzișuri și nuri, logodnica l-a învăluit cu plasă invizibilă din borangic și i-a lipit pe mâna stângă brăpară scumpă. Îl ademenește, dându-i bogată plăsmuire, îl ocrotește cu stranie roadă.

Astfel gândindu-se Valerică despre draga lui iubită și o asigură fără tăgadă că vor rămâne pe veci împreună. Ea pofteste dovadă, logodnicul tâmplar îi oferă fericit probe convingătoare. Bunăoară ființele din lemn, lucrate cu dalta mică de iscusitul Valerică, însuflețite îndată de perseverența lui. Oamenii aceștia merg ușor, aleargă, se salută, dau mâna unii cu alții, schimbă între ei impresii, păreri, opinii, dansează când aud muzică desfătătoare. Animalele se gudură, fac hărmălaie și slăbesc, se avântă pe două picioare, fie anterioare, fie posterioare. Păsărelele zboară în preajmă, ciripesc, lansează triluri armonioase, se ouă în cuibare pregătite de tâmplarul îndrăgostit.

Ajuns flăcău tomnatic, cu frunze dalbe la tâmple, Valerică a fost uns de destin cu ulei misterios, așa că se îndrăgostește brusc de o fetiță cană din vecini, văzută și mângâiată de ochii lui. Se numește Valerică, vecină de când a venit pe lume, musafiră grabnică, din copilărie, în casa sărugușului tâmplar. Până mai acum se priveau curioși, își trimiteau priviri iute frânte. De la o vreme se joacă de-a privitul, ochii lor scapără lumini îndată stinse de zâmbete urăcioase, de scurte clătinări ale capului.

Într-o dimineață de primăvară Valerică fasonează din lemn moale păsări fabuloase, fără gât, cu capul prelung, lipit de trup, cu trei ochi, cu bot de porc și cu o singură nară. Au trei aripi, una ține locul cozii în zbor, asigură direcția deplasării, dar și coborârea lină. Picioarele lungi sunt compuse din trei segmente care, în zbor, se strâng alături, precum metrul tâmplarului, însă labele nu au gheare, nici pelișca înotătoarelor, căci în locul lor lucesc copite transparente.

Valerică privește uluită creaturile din lemn moale, aflate pe masa tâmplarului, le privește cu temere, îl privește pe tâmplar cu duioșie și cu sfială. Brusc simte vâlvătaie în obrăjii ei înroșiți, moment când tâmplarul o cuprinde cu fileul incolor al privirii. Îi admiră obrăjii împurpurăți, îi place cum pleoapele mari acoperă și descoperă ritmic verdele ochilor aburii, cum fetițcana încearcă fără izbândă să iasă din fileul odihnitor. Rămâne acolo în moale extaz, învăluită de privirea tandră și încurajatoare a tâmplarului.

Imobilizată în caldă capcană, Valerică se tânguie:

- Dă-mi drumul din strânsoare și hai ... pe pat gătit cu cearceaf brodat.

Tâmplarul Valerică se preface că zâmbește, o înalță de subțiori și îi opoște la ureche:

- Dacă tu zici așa... zic și eu tot așa... Numai că înainte de toate să ajungem la primar, în primărie, apoi la popa al nostru, îmbrăcat cu odăjdiile lui, în sfântul Domnului locaș. Ce spui?

Valerică nu spune nimic, își freacă ochii îndelung cu podul palmelor, își aranjează bluza, își netezește fusta și fuge din tâmplărie. Acasă adresează în grabă câteva cuvinte mamei, Ilica, îi

prinde mâna și o trage și o zorește să iasă din casă, din curte, să treacă drumul, să intre în curtea lui Valerică, în tâmplărie. Ilica își încetinește mersul, dorește să afle pricina zoritei vizite, dar pentru a o afla mărește pasul. Întreabă rareori:

- Care-i pricina? De ce să merg la Valerică tâmplarul?

Când să intre în curte, se proptește de un stâlp al porții, obosită, și întreabă în oaptă:

- Vrei să mă măriți cu eel?! Euu...

Fiica rămâne locului, fără să slăbească strânsoara brațului. Își privește mama stupefiată și brusc trimite în curtea tâmplarului, până în tâmplărie, hohote puternice de râs. Valerică își lasă lucrul, se apropie de ușă, unde se întâlnește cu cele două. Mama respiră intens, obrăjii îi sunt roșii ca para focului și, anevoie, vorbește:

- Măi, copii, ce aveți cu mine? Vreți să mă măritați? Tu, Valerică, ești cam tânăr... Ce-ți veni?

Valerică i se adresează liniștită:

- Tu ești mama... Mama mea... Să-ți dai încuviințarea.

Ilica tresare și întreabă cu glas sugrumat:

- Pentru cine? Pentru ce?

Uluită, începe să tremure când Valerică se hotărăște să-i mărturisească:

- Eu n-am vrut să... acum... Valerică e grăbită.

A zburat de aici ca o coșofană vicleană... Mi-o dai, vecină? I-am zis și ei. Întâi logodna, apoi primăria și biserica, la urmă salonul pentru nuntă și... zău așa... patul cu cearceaf alb, curat-curat.

Mama Ilica transpiră abundent, fața ei rotundă, cu trăsături delicate, redevine torță dogoritoare, de aceea se așază gemând pe unicul taburet aflat în tâmplărie. Își mișcă precipitat, cu degetele ambelor mâini, bluza umezită de transpirație, apoi folosește palmele ca două evantaie, să-și răcorească obrăjii, ceafa, însă fără efectul scontat. Valerică încearcă să-și liniștească, îi atinge ușor obrăjii cu palmele subțiri, tâmplarul rămâne cald, vrea să se apropie de femeia agitată, însă se îndreaptă iute spre masa lui de lucru și ia binișor în palme două păsărele ciudate, din bucăți de lemn, îmbinate cu sârmușe, curând finisate. Le protejează ca și cum ar fi vii, se apropie de musafiră, le lipește mai întâi de obrăjii lui negri, le opoște, pe rând, aceleași cuvinte neînțelese.

Se pare că cele două păsărele capătă viață, își mișcă aripile cu precauție, însă tâmplarul continuă să le țină în palme. Ilica tresare când vietățile caraghioase sunt apropiate de tâmplele ei. Ea încearcă să se opună cu mâinile, păsărelele ciripesc precum sunetul melodios al unei cobze. Devenite slobode, se apropie în zbor lin de tâmplele mamei ușor panicată și la distanță oarecare de tâmplele ei, rămân suspendate în aer, precum pasărea colibri lângă petalele florilor, doar să miște ritmic aripile lungi în apropierea feței învolburate de neliniște.

Cu ochii închiși simte aerul răcoros, binefăcător, deschide ochii, a căror privire mângâie fruntea tâmplarului, iar când privirea ei înconjoară pe rând cele două vietăți zburătoare din lemn, închipuite de Valerică tâmplarul, nu se sperie, râde cu poftă multă. Nimeni nu cunoaște cauza hohotelor dezlănțuite, nici ea însăși. Când se liniștește oarecum, întreabă, se întreabă:

- De ce râd eu acum, dragii mei? Oare pentru ce râd cu multă poftă?

Se ridică de pe scaun fără veste, parcă împinsă de un resort ascuns, privește tandră caraghioasele păsărele care continuă să bata aerul. Îl privește indiferentă pe tomnaticul tâmplar vizibil descumpănit, însă fiica ei ezită să-i trimită cu privirea o rază de speranță. Mama părăsește tâmplăria cu fruntea sus, înconjurată și urmată de tăcere.

Valerică ține capul aplecat, strânge pumnii ațiași lângă propriile-i coapse, ridică mână dreaptă, și cu degetul arătător așezat orizontal își atinge vârful nasului mic, ușor cărn. Tăcerea din tâmplărie este despătată însă de Valerică, rămas cu palmele lipite de pantalonii din dimie, oarecum în poziția dreptă, gest aproximativ păstrat din cătănie.

- Păi vezi? Te-ai grăbit...

Fata scutură capul, ca și cum ar vrea să alunge zâmbetul încrâncenat, semn că nu acceptă observații pripite, însă tâmplarul continuă liniștit:

- Trebuie să vin eu la voi. Cum se face... Să cer mâna ta, pentru toată viața... Cum se face...

Tâmplarul ascultă mulțumit suspinele foșnitoare ale măhnitei fete, ajunsă în stare sufletească necunoscută până acum.

Valerică vine zilnic la tâmplărie, numai duminica o însoțește pe mama Ilica la biserică și, seara, în vizite scurte, de obicei la rude, la vecini, însă îl ocolesc pe tâmplar. Au hotărât să nu facă masă, o cină bogată să prilejuiască logodna.

Viitorul logodnic ține să-și asigure că logodnica va rămâne pură, precum flacăra din sobă, până după... Până după nuntă. Când aude vorbele lui, Ilica zâmbește mulțumită și-l privește cu pizmă.

Tâmplarul Valerică muncește zi de zi, uneori până noaptea târziu. Valerică îl învăluie cu privire afectuoasă, uneori tulburată de gânduri searbăde, de vedenii hăde, care dispar tot mai anevoie. Atunci fata oftează, apoi își recapătă nădejdea și continuă să aștepte cu vădită suferință sufletească sfârșitul răstimpului până la logodnă. El o alintă cu vorbe tandre și o asigură că va cumpăra inele de logodnă, fiindcă, desigur, inelul de logodnă devine micul toboșar care anunță căsătoria. Ea zâmbește îndelung, privirea ei alunecă într-un gol imens, de aceea se ridică în liniște de pe taburet și părăsește casa tâmplarului. Îl lasă pe Valerică să lucreze liniștit, să termine comenzile care se înmulțesc. Comenzile vin nu doar din sat, sosesc din alte sate mari și mici, pentru că oamenii vor în casă ființe fantasmagorice, din lemn animat. Bătu-l-ar norocul pe Valerică! De fapt norocul îl bate de două ori. Întâi că face minuni cu dalta lui, cu înțelepciunea lui, apoi pentru că iubita lui, frumoasă și neprihănită, așteaptă răbdătoare, nădăjduind.

Într-o noapte binefăcătoare muzei, Valerică cioplește și finisează un bazin mărișor, precum și câțiva peșteri lungueși, rotunzi, triumfiulari pe care așază culori sclipitoare. Umple bazinul cu apă de la fântână, introduce peșterii înăuntru, iar când ei simt că absorb apă suficientă, încep să înoate, rareori se odihnesc. Se deplasează lin pe luciul apei, se scufundă, revin la suprafață și culorile cu care sunt stropiți strălucesc mai puternic, în vreme ce aripioarele produc și emană prin vibrație muzică liniștitoare.

Valerică se bucură, stă ore multe lângă bazinul din lemn, privește, ascultă. Ochii ei se umplu cu imagini stranii, mai ciudate decât forma peșterilor pastelate, auzul și se înmiresmează cu diafana muzică. Privește neîntrerupt minunea săvârșită de tâmplar, momente din copilărie reînvie în memoria ei, își zărește tatăl, decedat de

câpiva ani, mai tot timpul cu zâmbetul pe buze. Își mai amintește de strădanile istovitoare ale mamei să îi asigure o viață fără multe și acute opreliști.

Privirea ei nu se îndepărtează prea des de bazin, culoarea și muzica peșterilor continuă să o fascineze. La un moment dat se zărește pe sine, jucărie din lemn, acoperită cu solzi în locul hainelor cu părul lung, despletit, este chiar oțima apelor. Peșterii o înconjoară prudenți, se apropie de noua sosită. Valerica, oțima apelor... Alteori privește fără interes anume clienții lui Valerică, ei vin și pleacă, fac comanda, la vremea stabilită sosesc să plătească și să ducă obiectul dorit. Un tânăr timid, înalt și subțire ca un stâlp, cu cămașa albastră scoasă din pantaloni, nu mai pleacă. El rămâne toată ziua, zi de zi, noaptea doarme în casa tâmplarului. Este ucenicul lui Valerică, cel dintâi ucenic sosit dintr-un sat vecin, pentru că meșterul nu mai prididește să termine comenzile. Îi place îndeletnicirea de tâmplar, este bucuros că află taina ei de la iscusitul Valerică.

Fata îl privește cu bunăvoință, îi prețuiește silința, îi admiră mlădierile trupului. Privirea ei îl învâluie tot mai des pe chipul ucenic, care nu este tocmai un puștan. Părul negru, ondulat îl maturizează, îi adumbrește ușor fața senină.

Valerica dorește să devină ea însăși o oțimă, de aceea Valerică o învață cum să se rostogolească de trei ori peste cap și ce cuvinte să spună înainte să ia chip de mică vieșuitoare a apei, apoi când

dorește să redevină om. Nazarie este un sălbatic bun, pe al cărui ajutor îl cere deseori. Aadar fata trebuie să i se adreseze cu încredințare:

- Nazarie, milostivește-te, oțimă să devin.

Pentru întoarcere la starea de om, va spune:

- Nazarie, milostivește-te, om iară să fiu.

Îi atrage atenția să nu uite o vorbă din toate astea, nici să le amestece, fiindcă riscă să nu aibă rezultat bun. Valerica este fericită, mulțumită cu un sărut lipit pe obraz și repetă în gând cuvintele învățate, până se convinge că nu va uita vreunul dintre ele, nici rânduiala lor.

Simte fierbinte moleală după ce s-a dat de trei ori peste cap, cum se spune din bătrâni, cum se metamorfozează în oțimă de mărimea unui mosor, precum i-a fost voia, sare pe marginea micului bazin și privește bucuroasă peșterii liniștiți, apoi se avântă în apă, fără să producă valuri. Realizează că nu-și amintește cine a fost, nici o amintire din viața ei nu i-a rămas în precara amintire, însă și memoria se ascunde în tainice ascunzișuri ale trupului de mică oțimă. Într-un alt loc tainic al noului ei trup rămân intacte cele două rugăminți, pregătite pentru sălbaticul cel bun:

- Nazarie, milostivește-te, oțimă să devin.

Precum încă:

- Nazarie, milostivește-te, om iară să fiu.

lese alene din bazin, la casa ei merge tot mai rar. Liniștea din suflet este încet-încet destrămată de dărza neliniște pe care i-o trimite, în taină,

mlădiosul ucenic, al cărui nume de botez l-a comunicat Valerică, fără să-l întrebe vecina lui:

- Se numește Grigorie... Harnic, priceput băiat... Cu multă bună creștere...

Valerica își amintește cuvintele spuse de iscusitul tâmplar, însă nu află când va fi nunta... La primărie, la biserică, la salonul de petrecere, unde încap mai mulți meseni. Privește cu încordare peștii vioi, trupurile strălucitoare, ascultă muzica aripioarelor care vibrează vertiginos. Consideră aceste semnale chemare din adâncuri de ape, își amintește de Nazarie și îl roagă liniștită. Devenită oțimă, se liniștește prin uitare.

Discută zilnic cu Grigorie când intră în tâmplărie, el are scurte și puține răgazuri. Ies uneori în curte, mai rar îl atrage în curtea ei, să vadă casa pe dinafară, pe dinăuntru, s-o revadă pe mama Ilica. Totuși, periodic, preferă să ia chip de mică oțimă, să se scufunde în apa și în muzica din bazin. Acolo se liniștește. Uită de toți. Îi place tot mai mult viața de oțimă, să zăbovească în apă și în muzică. Valerică s-a obișnuit cu noul ei mod de viață, însăși mama nu se mai îngrijorează.

Uneori dispăre într-o oțimă din lemn, dăruită ei de tomnaticul vecin. Într-o seară, târziu, Valerică vine din tâmplărie și se oprește lângă bazin. Dorește s-o cheme alături de el și să-i comunice că s-au împușinat comenzile, așa că peste cel mult o lună de zile își vor trece degetul prin inelul de logodnă și îndată după aceea vor deveni soț și soție, bărbat însurat și nevastă. Oțima nu se află în bazin, acolo este oțima din lemn. Flăcăul bătrâilor oftează, presupune că logodnica a plecat să doarmă acasă, la mamă-sa. Obosit peste măsură, Grigorie doarme somn adânc, de aceea nu intră în bucătărie să mănânce.

Așa se face că într-o zi, dis-de-dimineapă, sosește mama Ilica în curtea tâmplarului și îl strigă să iasă în curte, că are să-i comunice veste însemnată. Valerică lucrează cu spor, de aceea o cheamă la el. Înăuntru este răcoare, logodnicul lucrează neîntrerupt, fiindcă oțima Valerica se află iarăși în bazin. Mama fetei zâmbeste cu tristețe în ochi și pe buze, clatină capul a negare, îl privește pe vecinul tomnatic printre genele mult apropiate, întinde mâna dreaptă și cu vârful unor degete îi mângâie obrazul stâng. Aoptește:

- Ești firoskos, Valerică... Firoskos cum n-a mai fost în satul nostru și în multe sate. Cum eu n-am mai văzut până la tine. Numai că la cele lumești nu te pricepi... Nu pricepi o iotă din treburile cu fetele pornite pe măritiș... Hai să-mi arăți oțima apelor. Cine este oțima apelor...

Merg în camera unde se află bazinul, acolo înoată, într-adevăr, oțima apelor. Tâmplarul zâmbeste, mama își face cruce. Vorbește neliniștită:

- Măi, băiete... Valerică, tâmplarule... În casa mea se petrece logodnă luminoasă. Eu am venit aici să te anunț că logodna ta cu Valerica nu se mai petrece. Grigorie rămâne pe întâia poziție la noi.

După o vădită descumpănire, tâmplarul răspunde:

- Grigorie este ucenicul meu și nu mi-a spus...
- Păi nu și-a spus...
- Că nu mai vrea să învețe tâmplăria...
- Nu și-a spus că... Păi și spun eu, că pentru asta am venit. Să ne scuzi și să ne ierți... fantasticule...

Tâmplarul Valerică nu admite vestea anunțată de mama fetei cu care el se va logodi curând. O strigă pe Valerica, privind intens oțima apelor, aceasta răspunde îndată chemării:

- Sunt aici... Mă ocup de tiinee.

Aniela Ovadiuc

Avers-Revers

bloc-notes

Nepotu' lui Thoreau Caravanserai

Stefan Manasia

Cel puțin o dată pe an, semnatarul acestor rânduri simte „remuocăturile lăuntrice” și obligația de a-l fotografia, cu metrul în mână, din/în același loc, pe celebrul Nepot. Personaj (nu doar istoric) legendar al Clujului anilor 2000, simbol al Renașterii literare napocane, perfid amfitrion al anarhismelor poetice o.a.m.d. Sperietoarea – adesea a – scriitorincilor din generațiile mai vîrstnice, pentru că printre ei nu se găsește nici o micușă Dorothy. Zîna Măselușă a grafomanilor juni & năbădăioși. Nemesisul cărturarilor împăiași și al studenților cu aer muzeal. Pentru toți ceilalți însă, dependenți de libertatea și haosul din interiorul paradigmei literare, Clubul de lectură „Nepotu' lui Thoreau” (y compris cafeneaua culturală *Insomnia*) e *locul* esențial din acea zi a săptămîinii (miercurea) unde are loc *chestia* (încercarea de a stabili noi standarde poetice/narative, de a impune noi stiluri etc.)

În echipă cu Szántai János și François Bréda (gazde), moderator alături de Ștefan Baghiu, am avut, în 2014, o toamnă mai bogată ca niciodată. Și un public uriaș, gălăgios și incomod, violent sau admirativ. Imprevizibil. Viu. Sperietoarea aia de care pomenii mai devreme. Pe care a împlinzit-o numai, cu oarmecu-i indicibil, poetul Ion Mureșan, autorul unor memorabile comentarii despre poeme pe care nu le-a auzit.

Pînă la momentul redactării acestui articol, am numărat nu mai puțin de cinci ediții Thoreau-riste în toamna anului 2014. Iată, pe foarte scurt, ce-a fost:

1. Deschiderea balului a avut loc în 8 octombrie, cu o dublă lectură. A citit Ștefan Baghiu, autorul volumului *Spre Sud. La Lăceni* (2013) – debutul care a recoltat toate premiile importante anul trecut – vrînd să verifice probabil dacă există viață după prima carte; noile poeme, deși scrise curat, nu mai au însă tensiunea și aburul feromonal al *Lăcenilor*. A citit, de asemenea, și Vali A. Cuc, masterand la filosofia clujeană și debutant absolut în cadrul clubului: anii trecuți Vali era un spectator flegmatic, mut ca Lucian Blaga; astăzi însă scrie poezii „rele”, cinice, autoviolente, pe urmele unui Dan Sociu. Publicate în revista „Vatra” înainte de a fi citite la Thoreau, poemele m-au plăcut surprins, ca vederea unei plante exotice, rare, în sera de la *Insomnia*. Îi urez succes lui Vali, îi țin pumnii lui Ștefan (cit de greu năpîrlești după prima ta carte numai eu îți!)

2. În 22 octombrie, la Caravanseraiul clubului de lectură poposește primul invitat extern, poetul sucevean Florin Dan Prodan, redactor al revistei „Bucovina literară”, organizator al festivalului interartistic *Inside Zone* și călător neobosit din America de Sud pînă în Nepal. FDP a contariat și provocat prin lectura versurilor din cel mai nou volum al său – underground – intitulat *Poeme și note informative despre eroi și morminte*. Arheologie sumbră și incomodă a vieților distruse, torturate în puocăriile comuniste, un fel de coral al vocilor celor decedași, cam ca în *Antologia orănelui Spoon River* a lui Edgar Lee Masters.

3. A treia ediție, din 5 noiembrie, i-a avut ca invitați pe Mihail Vakulovski (din Brașov) și pe Michael Astner (din Iași). Mihail a citit din volumul *Riduri*, operă de maturitate unde băiatul rău nu se cumiște, așă că alături de imnuri funerare găsim aici și cîntece punk, ironie fără limite, scrisori de dragoste ingenioase, autobiografie. Mick a citit din *paraformată-n vînt* (2011), una din cărțile mele preferate dintre aparițiile anilor 2000: o poezie atipică la noi, austeră și totuși caldă, reținută și totodată sentimentală, postistorie a comunității săsești din Transilvania și scanare de mare fidelitate a societății românești contemporane, etică la fel de mult ca estetică.

4. Sîmbătă 15 noiembrie la Clubul de Lectură a venit Marius Chivu cu volumul său de proză scurtă *Sfirșit de sezon*. A fost singura ediție la care n-am putut participa, așă că ar fi unfair să comentez. Amintesc numai că Marius este – între criticii și cronicarii literari de astăzi – singurul atent la specia povestirii, pe care a și antologat-o, recent, în mult așteptatul volum *Best of: proza scurtă a anilor 2000* (2013).

În 19 noiembrie ne-am adunat din nou ca să-i ascultăm pe poezii Sorin Despot și Radu Nișescu, sosiți de la București. A fost prima dată, anul acesta, cînd prozatorului Stelian Muller i-a plăcut ceva: poezia performată de Despot. Analitică, rece, agresivă, așă cum s-a conturat ea în recitalul lui Soso, s-a dovedit contraponderea minunată a cîntecelor postgrunge ale lui Radu Nișescu, emoționante și emotive, scandaloase întrucît scrise de pe poziția *loserului* universal, charismatic.

Aș putea lungi povestea asta cu multe rânduri, dar mi-ar plăcea mai mult, iubite cititorule, să poți vedea și așăle excelente create de Ștefan Baghiu – secvențe din cultura vie a orașului Cluj.

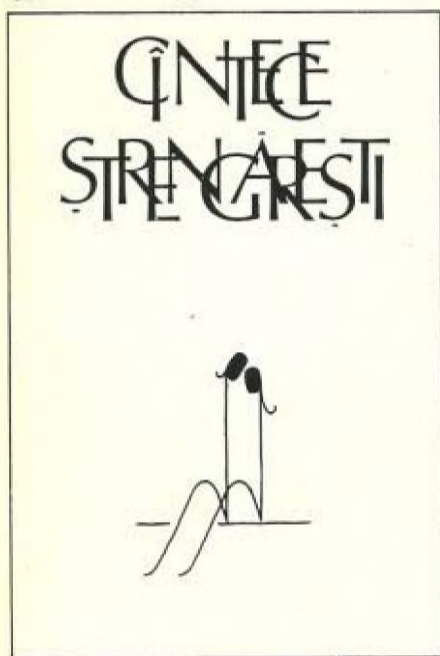
in memoriam

În amintirea lui
Gheorghe Azap

Titus Crișciu

La începutul primei săptămâni din noiembrie, 2014, a trecut în neființă unul dintre cei mai apreciați poeți ai Banatului Montan. S-a stins Gheorghe Azap care n-a mai avut răbdare să aștepte viitoarele cronici sau eventualele nominalizări și fără să-și ia rămas

gheorghe azap

CARTEA ROMÂNEASCĂ

bun de la prieteni, de la confrății într-ale scrisului, a lăsat un gol, luând cu el condeiul ultimului romantic de pe plaiuri bănățene. Membru al Uniunii Scriitorilor fiind, se cuvine să încep prin a sublinia măcar premiile celui care, de-a lungul vieții, a publicat 10 volume de versuri: 1978 - Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara pentru volumul „Roxana, Roxana, Roxana”; 1995 - Premiul Filialei Timișoara a USR pentru poezie; 1999 - Diploma de Excelență și 2001 - Premiul Special pentru întreaga activitate. Contrar uzanțelor prefer să aduc în prim plan omul, acela care cu bucuriile și durerile lui, ținute departe de ochii lumii, în satul de pe malul Carașului, a înșăilat, în mii de nopți de singurătate, o operă care surprinde prin căldura și originalitatea sa. De fapt, schițând acum portretul unui Sihastru, trebuie început prin aceea că stihurile lui nu erau îndreptate spre divinitatea care l-a sortit singurătății, ci se transformaseră în rime care de la început ne-au fermecat pe toți, atât pe neinițiți cât și pe cei sortiți să măsoare puterea de a mișca prin cuvânt și cel mai înpietrit suflet. Durerea mută pe care i-a pricinuit-o suferința unei boli fără leac, l-a determinat să prefere zilele și săptămânile de singurătate și asta începând cu ultimii ani de adolescență. Suferința nu l-a înrăit, l-a ținut într-un anume fel departe de oameni. Spun asta pentru că nu l-am găsit niciodată amestecat în obișnuitele gâlcevi ale literaților, în lumea cărora se impusese încă

de la primul volum („Maria - o caterincă zbuciumată”, Timișoara, Editura Facla, 1975). Erelor glaciare le datorăm, printre altele și cărbuni și diamante, iar Gheorghe Azap datorează nesomnului de-o viață strălucirea gândirii, pe care a cules-o din sutele de pagini, pe care ni le-au lăsat marii înaintași. A împletit cu trecutul și cuvântul contemporanilor săi literați și de aceea, așa cum am mai scris: „de aici unele influențe de sorginte eseniană; tonul minulescian al romanșelor sale; sunetele din „scripca pigănească” a lui Miron Radu Paraschivescu; cuvântul potrivit, unde trebuie, în maniera lui Arghezi; „carnavalul lingvistic” al lui Dimov și mai ales zeflemeaua lui Marin Sorescu”.

De-a lungul anilor a fost apreciat de mari critici precum Eugen Simion, Laurențiu Ulici, Mircea Martin, Cornel Ungureanu, Alexandru Ruja, Lucian Alexiu, Olimpia Berca, Radu G. Peșușu ș.a. Dintre acestea am ales doar un citat din „Scriitori români de azi” (acad. Eugen Simion - vol. III - București Cartea Românească, 1984): „Gheorghe Azap este un lup singuratic rătăcit între promoții și grupuri literare, poezia - dacă citesc bine versurile sale - este pentru el un mod de existență. Și pentru ca existența să devină suportabilă, poezia recurge la ironie. Gheorghe Azap este, prin urmare, un ironist, mai trist și mai profund decât alții... Acest poet sentimental, cu bune lecturi din suprarealiști, ascunde însă un fond tragic...” și în încheierea eseului de acum trei decenii, cunoscutul critic notează „Gheorghe Azap - „cel mai necăjit holtei al secolului douăzeci” - poartă la rever frumoasa floare a suferinței erotice”. Că este așa o confirmă chiar glasul autorului, când rostește: „Iubeam cum se iubește numai o dată în lume, / trecând predecesorii în pagini de umor; /

Gheorghe Azap

Disprețuind măsura vrând să-mi arate cum e/ Încolăcit în mine eșecul viitor.” Gheorghe Azap ne pune la îndemână, fără îndoială, o operă a cărei valoare reală o vor aprecia generațiile viitoare, dar până atunci vă citez cum își încheia George Arion cronica de acum trei decenii: „Epiteta confirmă un talent de excepție”.

Nu toți cei care i-au citit și gustat poezia și-au, sau măcar bănuiesc temeiurile nemărturisite, care au scos la lumină temele grave luate în discuție și mai ales veșmântul de autopersiflare și izul ironic, în care și-a dantelat versurile. Apropiată îi admiră puterea cu care a înfruntat zgârcenia ursitoarelor care i-au urzit destin de singuratec și suflet cald, menit parcă să oblojească suferințele celor de alături cu harul încins pe propria și nemărturisita durere.

Așa cum mi-a mărturisit într-un interviu pe care mi l-a acordat în urmă cu 35 de ani, a rămas același romantic, „unul din cavalerii purității universale... în primul rând rămân al Mioriței noastre”. Într-adevăr, prin tot ce a scris a rămas până în ultima clipă, a rămas întru totul aedul plaiului său natal a cărui mireasmă răzbate din versuri de multe ori egalnic în care zâmbetul simți că ascunde o nemărturisită durere și o necuprinsă așteptare.

Acum, la ceasul când stihurile sale ne vin de dincolo, putem afirma fără reținere, că cel care a fost singuraticul din Ticvaniu Mic, a fost și va rămâne un reper demn de luat în seamă și de viitorime pentru puterea de sugestie a imaginilor sale zidite cu un lexic într-adevăr de admirat, în care arhaismul se întâlnește cu neologismul, iar rima se furișează de la căldura doinei la ascuțimea ironiei. Îndrăznesc să spun și cred că ar fi mulți care să subscrie alături, că dacă aș putea, ceea ce oricum nu pot, i-aș ridica un bust pe care aș scrie: „Deși ascuns în trecut, prin trecerea din 2014, ne va însoți totdeauna undă cântecului cu care și-ai sfințit pământul Ticvaniului iubit”.

Kant între două temporalități estetice

Viorica Bold

Poate ar trebui să nu îl începem pe Kant de la o graniță atât de îndepărtată de noi. Să nu ne gândim neapărat la un teritoriu populat de o ideologie bine construită la care noi ne-am raporta analizându-ne poziția. De ce sistemul nostru de nezguduit nu ar putea fi la mâna manipuloare a acelei nostalgii de care încă nu putem scăpa, a unui text pitoresc vernacular ce trezește în noi mugiri de bovine pe câmpurile lui Grigorescu? Poate pentru că ne e greu să ne recunoaștem o atare identitate ubrezită.

Am și dorința și nostalgia să încep un lung șir de întrebări pentru că nouă, cred, *ne stă mai bine între-barea decât răspunsul*. Pe lângă asta, răspunsurile poate se dau la *adevăr*ate întrebări nu și la pierderea privirii în stufăriuri sau câmpuri languroase ce reprezintă imaginea infinitei noastre melancolii.

Să te încerce seducția Kant și să-l vezi printre uluci și porturi populare, asfințit de soare și *pârloage nestrăbătute cu suhaturi roase de vite, cu o turmă de oi ce se zărea în fund ca o pată albă, și, mai presus de toate cu orizontul său în°elător, a cărui dungă închipuită juca în ar°ița soarelui ca oglinda unei ape* [Duliu Zamfirescu, *Viața la țară*, Ed. Eminescu, 1965, pg. 18] este un tip de metafizică de care numai noi putem fi capabili. Numai noi o putem devoala și în același timp, numai noi ne putem ascunde atât de bine în spatele unui alt adevăr pentru a ne juca după bunul plac cu realitatea. Nu e desuet gândul meu și, evolutiv, tot la fel, nu îl putem vedea pe Kant prin împietrirea clădirilor de blocuri gri sau a °oselelor ce leagă tot felul de lumi socialiste defuncte. La fel de bine se poate pierde în tot ce ține de lumea care a început odată cu moartea lui Gheorghiu Dej. Toate simbolurile valabile atunci care ne-au mutilat ochiul și °tirbit con°tiința estetică ar putea empatiza cu un idealism transcendent.

Când m-am gândit prima dată la Kant și la cărușele lui Zamfirescu, ce se pierdeau pe drumuri de țară prăfuite, am ales să îl întâlnesc, presupunând că nu ar fi existat texte care să îl scoată pe Kant într-un mod curajos din stufăriuri și să îl pună în pălărie o privighetoare concretizată într-o lucrare °tiințifică. Totuși, gândeam și cred, sperăm cu toții la cu totul altceva. Acea altă imagine ce ne salva de la lovirea cu zidul era speranța că pe undeva printr-o Românie a pridvoarelor sau a scăriilor de bloc a anilor '30 sau de mai târziu există un tânăr care poate îl analizează pe Kant fără prea multă greutate în timp ce stă în *salon și la o dulceapă* sau citește ziarul vremii.

Cum asta nu cred că s-a petrecut vreodată sau cel puțin nu la modul serios, decât în *incon°tiința* noastră colectivă, mă aplec spre textul lui Mircea Flonta și analiza la textul lui Blaga despre Kant. Iată: *Teoria cunoașterii a lui Kant îi apare lui Blaga drept nesatisfăcătoare chiar și în calitate de teorie a cunoașterii °tiințifice, măsura în care ea nu consideră „plăsmuirile teoretice ale °tiinței”, care sunt și ele încercări stilistic cenzurate de revelare a misterului existențial. Cercetările lui Kant ar fi pornit de la presupunerea că rostul minții omenești ar fi „numai acela de a lua act datorită categoriilor sale, de lumea concretă dată”. Aceasta ar fi o limitare pe care Blaga o apreciază drept sursa unor interdicții din cele mai păgubitoare, interdicții pe care le acuză în judecăți deosebit de severe. Astfel, conceptul kantian al lucrului în sine este perceput de Blaga drept temei al respingerii oricărei încercări de a imagina reprezentări cu privire la ceea ce se situează dincolo de limitele experienței* [Mircea Flonta, *Kant în lumea lui și în cea de azi, Zece studii*

kantiene, Iași, Ed. Polirom, 2005, p. 257].

Kant, Blaga și Mircea Flonta. Între primele două nume cred că, de fapt, se potrivește textului lui Flonta o metaforă a podului, a legăturii, a unei punți între două lumi care nu se vor atinge sau înțelege niciodată. Cea mai evidentă graniță culturală între est și vest sau, dacă nu, cel puțin între vest și limita lui cu estul. Interdicțiile păgubitoare kantiene sunt acelea care nu ne lasă să înțelegem acel peisaj pastoral. El va rămâne infinit și obligatoriu neînțeles. Pentru Blaga, Kant distruge acea lume care *trebuie* să rămână o lume a necunoscutului. Kant, Blaga și Mircea Flonta, un carambol pe o °osea care duce spre est. Dacă pentru Blaga Kant a *ciuit destinul ființei umane* am putea spune că, de ce nu, ființa umană ar trebui să fie cu precădere o ființă de naționalitate română. Deoarece, *„Kant pune lucrul în sine ca un vetto împotriva oricărei metafizici revelatoare fără a-și da seama că prin aceasta el a tăiat în două rostul nostru”*.

Acum, că am trecut sumar în revistă de ce niciodată nu vom vrea să °tim cum există Kant fără dulci sunete din tulpnic pe fundal, trecem pragul unei biblioteci a Fundației Tapies din Barcelona unde am avut plăcerea de a mă întâlni cu o carte editată de James Elkins, *Istoria Artei vs. Estetică*, un volum care adună în rezumat discuțiile unei conferințe în care estetica luptă pentru legitimare cu istoria artei și invers. Aici încercăm de fapt să ajung, dar preambulul mi se pare necesar pe fondul existenței mele ca filolog, un fond de altfel plin de complexe când vine vorba de „cum l-am întâlnit pe Kant”.

Thierry de Duve, antrenat într-o discuție în care protagoniștii iau apărarea esteticii din perspectivă kantiană sau din contră, încearcă să scoată postmodernismul din acest sistem, susține că există și în teorie un sistem politic, poate singurul cu adevărat bine intenționat. Criticul numește *politica* lui Kant, *the politics of peace on earth*. De ce nu avem de a face cu un sistem idealist mi s-a părut extrem de interesant sau de ce de Duve scoate sistemul kantian de sub umbrela atât de generoasă a idealismului. Toată istoria pornește de la tradiție - cel puțin în teoria lui Thierry de Duve - și de la acel specific pe care îl înțelegem, ca vestici, în termeni foarte generali. Dacă însă ne-am considera estici, în schimb, sau mai bine spus o tradiție trecută prin Kant și mai apoi prin Blaga trebuie să recunoaștem că procesul ar consta într-o transformare foarte diferită în a percepe aceste sisteme diferite de gândire.

Dar iată raționamentul lui de Duve: la tema dacă istoria artei poate sau nu participa la eventuale evaluări estetice de Duve prezintă primul argument apelând la o tradiție care, ne spune el, trebuie să fie transmisă prin istoria artei dar care în actualitate nu mai este transmisă prin °coală sau în studio. Cu toate acestea cercetătorii în istoria artei trebuie să apeleze la estetică pentru a păstra o parte din acele tradiții și pentru a-și depăși o anumită limită informațională. Scopul perpetuării unei istorii a ideilor ar fi „păstrarea” obiectelor culturale. Prin aceasta de Duve înțelege păstrarea obiectului estetic în sine după cum îl înțelege Kant și anume forma fizică a acestuia ca mai apoi să îl acceptăm și funcția sau valoarea transcendentă cu care el încarcă subiectul receptor. Trebuie să putem păstra și arta clasică dar și avangarda, ne spune de Duve, pentru a susține o analiză complementară a celor două. Există totuși o ruptură definitivă între istoria artei și estetică susține critica lui de Duve. Aceasta se produce la Kant datorită faptului că există numai o subiectivitate a priori. Avem nevoie deci de istorie

pentru că dacă ne bazăm numai pe subiectivitatea kantiană nu vom fi niciodată de acord cu adevăruri general valabile.

În acest fel de Duve rezolvă elegant problema istoriei artei care se completează prin estetică și în final ne spune că opusul unei critici a rașionii ar fi un idealism transcendent care ar reprezenta această formă teoretică prin pace.

Dacă Elkins sau Thierry de Duve înțeleg prin tradiție ceea ce am fi tentați să înțelegem noi e foarte greu de cuantificat. Ceea ce este însă notabil este faptul că nu se vor anula sau contrazice cele două concepte. Din contră, unul va ajuta la conservarea celuilalt, recunoscându-i importanța într-un tip de evoluție în care conceptele nu sunt smulse din rădăcină precum într-un proces de triaj oarecare. Sunt păstrate elemente posibil ajutătoare: *Estetica a fost un material de substanță în această conversație: are părți dure dar și părți moi, curge (există confluențe ale esteticii cu alte discipline), se topește, este flexibilă și poate fi îndoită, chiar pusă în interiorul a altceva precum istoria artei. Voi mai adăuga încă o metaforă care produce un al nouălea model: poate fi deschisă. Poate fi deschisă, iar Kant poate fi scos afară. Evident, nu întreg, dar în bucăți. Posibilitatea unei operațiuni în care mici bucăți din Kant sunt scoase din trunchiul esteticii ar putea fi tema nu chiar atât de ascunsă a acestei conversații* [James Elkins (edit.), *Art History vs. Aesthetics*, Ed. Routledge, New York, London, 2006, p. 285, trad. ns.].

Care sunt acele piese mici care pot ajuta este un alt subiect, ceea ce ne interesează însă este că ele pot fi luate și poate fi transferat un conținut al unei teorii în miezul alteia pentru a o susține.

În aceeași lucrare Keith Moxey susține că eroziunea culturii de către globalizare este un rezultat al capitalismului. Însă tot aici se susține că o valoare nu o exclude pe cealaltă. Poate oare fi adevărat în contextul în care suntem de mult în căutarea unei noi estetici? De ce este nevoie ca să putem redefini estetica? Nu dorim să contrazicem istoria, cum susține și de Duve, vrem să ne folosim de ea dar am prefera în același timp să scăpăm de dogmă. Și orice formă ar lua, indiferent că se bazează pe tradiție sau pe un pitoresc teoretizat, dogma nu mai trebuie să convingă sau să existe ca un canon, ci ca acele mici bucăți pe care James Elkins le vedea extrase din Kant.

În încheiere, pentru a aduce în scenă o teorie pe care o consider de pionierat în sistemul de întrebări *de ce avem nevoie pentru a ne construi o nouă estetică, care este scopul, forma și filosofia ei?* [James Elkins (edit.), *Art History vs. Aesthetics*, Ed. Routledge, New York, London, 2006, Gregg M. Horowitz *Aesthetic Knowing and Historical Knowing*], Foucault discută problema în *Ce este un autor în Ce sunt Luminiile? (II)* [Michel Foucault, *Ce este un autor?*, Cluj, Ed. Ideea, 2004, p. 82] schimbând sensul ideii de tradiție fără a-l relegitima dar, la fel, fără a-l desface de un sens esențial: *și prin chiar acest fapt vedem, de asemenea, că, pentru filosof, a pune problema propriei apartenențe la acest prezent nu va mai însemna cătuși de puțin a pune problema apartenenței sale la o doctrină sau la o tradiție; nu va mai fi vorba, pentru el, doar de problema apartenenței sale la o comunitate umană în general, ci aceea a apartenenței sale la un anumit „noi”, la un „noi” care se raportează la un ansamblu cultural specific pentru propria sa actualitate.*

Dacă actualitatea noastră se va menține mereu într-un rural transcendent ca unul dintre cele mai reprezentative simboluri ale culturii noastre este o întrebare de la care poate ar merita abia acum să pornim pentru a putea începe discuția.

Mitocani de ieri și de astăzi.

Note satirice

Vistian Goia

Recitind paginile scrise în perioada interbelică de către Paul Zarifopol despre mitocani, mi-am dat seama cât de actuale sunt judecățile lui drastice cu privire la "fiziologia" acestei categorii sociale, pe care neamul românesc a moștenit-o și a perpetuat-o din veac în veac.

Probabil că românul s-a obișnuit să-i considere pe mitocani "de-ai noștri", din simplul motiv că ei, prin caracterul și conduita lor, colorează trecerea noastră prin lume mai veselă și mai agreabilă.

Apăsător de grijile zilei și de viitorul incert al țării, semenii noștri de nivel mediu (trăitori în România profundă) constată sau se împiedică de vreun mitocan, "pintuindu-l" cu termenii amintii, fără să-i facă probleme de vreun fel. Câteodată îl e teamă de vocabularul și comportamentul lui agresiv și ridicol.

La origine, mitocanul era un trăitor de la periferia orașului, o ființă cu comportări grosolane, fiind etichetat cu cuvintele: bătăran, moșic ș.a. Caragiale îl considera "un om fără ambiție". Eminescu îl vedea pe mitocan "cu capul lulea de vin", convorbind "cu pereții și cu vântul". Cam în aceeași vreme, I. Negruzi se temea că mitocanul "insultă poporul suveran"! Iar Duiliu Zamfirescu atrăgea atenția persoanelor cu care conversa să deschidă ușile ca "să iasă mirosul de mitocani". Câteodată scriitorii au nemurit și persoane feminine cu apucături mitocănești. Prea puțin cunoscutul Klopotok nota undeva astfel: "Cumnata sorbea cafeaua ... cu fluierături mitocănești, plescându-și limba de cerul gurii".

Spre deosebire de predecesorii săi, care îl vedeau pe mitocan caricatural, comic și pitoresc, P.Z. întocmește un portret aproape complet, cu un condei acidulat, fără să-i ierte nicio apucătură condamnabilă. Sub titlul: *Pentru precizarea noțiunii de mitocan* (inclus în volumul al doilea din ediția de opere ale lui P.Z., din 1971, *Pentru arta literară*, a lui Al. Săndulescu), moralistul întocmește o adevărată "fiziologie" a "personajului", amintindu-ne de *Fiziologia provincialului*, cultivată de C. Negruzi și M. Kogălniceanu în veacul al XIX-lea.

Mitocanul de care se ocupă P.Z. este unul mai complex, atât în privința caracterului, cât și în aceea a repertoriului de manifestare. Moralistul îl vede asemănător "micului burghez", semicultivat, parvenit, cu prea vizibile reminiscențe plebeie". Pinuta și îmbrăcămintea mitocanului interbelic sunt impecabile. El vorbește des despre politică și despre Paris. Este fanatic de multe ori și nu e capabil să deosebească operele artistice și literare, deci nu distinge calitatea lor.

Deopotrivă, în politică, religie, morală, se comportă cu aceeași supunere și cu același fanatism. Este un ambițios notoriu, mai ales unde poate trage foloase. La fel, e fidel tuturor ortodoxiilor de dreapta, cochetând și cu cele de stânga.

Pe de altă parte, mitocanul e cuprins adeseori de frică pentru că nu concepe să nu facă parte dintre "stăpâni". În societatea în care viețuiește el "se dă mare cu cei mici și mic cu cei mari".

În fiecare epocă, mitocanul are câte o particularitate pitorească. Între cele două mari războaie, el discuta aprins despre "Liga Națiunilor", se silea să participe la "dejunuri

diplomatice" și, astfel, devenea ridicol prin străduința lui de a pronunța fraze profetice de acest gen: "Sunt astăzi greutăți imense politice și economice, pe cari lumea nici nu le bănuie, dar trebuie să avem încredere". Demagogia pe care o practică e menită să-i uzeze calea spre un post în diplomație.

Cu privire la exprimare, P.Z. disociază tranșant vorbirea mitocanului interbelic de "limbajul caraghios, incorect, al mitocanilor simpli din vremea (și opera) lui Caragiale". Acum, mitocanii interbelici practică un "academism de vorbă, în pronunțare și în stil". De pildă, pronunță nazal cuvinte franțuzești precum Franța, francez ș.a.

În anii când scrie, P.Z. observă că mitocanul și-a însușit o seamă de caracteristici ale "snobului". Fiind om cu voință puternică, el "diletantizează" în toate direcțiile: face pictură, sculptură, muzică, literatură, practică sporturi, călătorii etc. Însă, fiind lipsit de vocație, toate le face prin voință și ambiție. De aceea, de multe ori, dă dovadă de prostie.

Pe de altă parte, mitocanul din toate epocile nu a crescut pe lângă un magistrat, din acest motiv îi este teamă de modelele de cultură. Apoi, crede P.Z., el nu vede decât până în vârful nasului. E prudent și nu e "mehenghi", adică priceput, isteț, abil. Fiind om mecher, preferă locurile comune, folositoare. Când se află în dificultate, devine agresiv, războinic, fapt ce probează originea lui ca produs al oprămării orientale. În acest sens, moralistul afirmă răspicat: mitocanul "este derivatul ciocoiului de altădată". Însă ciocoiul era un "revoltat umil, un conspirator ipocrit și fricos", disprețuit de boierimea îngâmfată. Spre deosebire de acesta, mitocanul "modern" și-a însușit arta prefăcătoriei, încât, de multe ori, părea băiat bun, generos și chiar om de petrecere.

Nimeni nu se mai îndoieste că, după revoluția din 1989, mitocanul s-a adaptat rapid noilor realități și idealuri. El și-a schimbat îmbrăcămintea și vocabularul, chiar obiceiurile. Însă și-a păstrat cu sfințenie ambiția parvenitului de altădată. El se dă de "ceasul morții" să ajungă fie în parlament,

dacă nu în vreun minister, fie în consiliul sau primăriei, unde se decid direcțiile de circulație ale banilor. În parlament și în consiliile instituțiilor amintite merge îmbrăcat în costum închis, cu cămașă albă și cu o cravată care amintește cumva de culoarea partidului din care face parte.

De multe ori mitocanul postrevoluționar se perpește să intre în câte un post de televiziune particulară, pentru a căpăta prestigiu. Aici vorbește cu emfază despre orice chestiune la ordinea zilei, fiind "capabil", în ambițiile lui, să critice guvernele de la putere, să se lamenteze de traiul greu al nevoiașilor și de pensiile mici ale bătrânilor. El și-a însușit o retorică agresivă și ridicolă, pentru a convinge pe ipoteticii telespectatori că e deosebit de informat atât în chestiunile de politică internă, cât și în cele de politică externă. Pe platourile televiziunilor se arată îmbrăcat precum tinerii de astăzi care colindă discotecile, adică în blugi și în adidași. Aici nu mai poartă cravată, pentru că se înfierbântă în retorica frazelor goale de conținut, pe care le rostește fără să clipească în legătură cu sensul lor argumentativ. Fiind absolvent al unui colegiu sau chiar al unei universități particulare, mitocanul de astăzi e convins că e capabil să susțină "discursuri" despre orice chestiune controversată la ordinea zilei: despre România Montană, despre vizita unui ambasador din vestul Europei etc.

Cum adeseori reușește să ocupe funcții foarte bine plătite (prin falsuri și șpagă), mitocanul se îmbogățește rapid, și cumpără mașini din ce în ce mai scumpe, și petrece concediile în țări exotice, îndepărtate, pentru a-i sfida pe semenii cinstiți, iar "femeilor" apropiate le face cadouri (poșete, ceasuri și bijuterii) de mii de parale valută.

Cum mitocanul de astăzi nu se gândește că va fi descoperit și judecat pentru hoțiile repetate (trăind doar la timpul prezent), el respinge cu seninătate orice acuzație. Iar dacă e "hăituit" de organele judiciare, fugă în țări cât mai îndepărtate de Europa. În cazuri rare (când puternicii zile îl abandonează, pentru a nu se compromite și ei), mitocanul acceptă și închisoarea pentru câștiga ani de detenție, manifestându-se lamentabil precum un cerșetor de la colțul străzii. Dar cum românii cinstiți nu scapă nicicând de cerșetori, suntem convinși că nu vor scăpa de mitocani niciodată!

Aniela Ovadiuc

Androgini

diagnoze

Ce poate face credinciosul?

Andrei Marga

Deunăzi, o personalitate venerabilă a istoriei României atrăgea atenția, desigur oportun, asupra nevoii de a pune în valoare religia nu doar concretistic (de pildă, circulara moaștelor), ci și ca înflăcărare pentru acțiuni benefice în societate. Intervenția amintește, pe bună dreptate, că oamenii credinței trebuie să găsească o cale între retragerea în ritualuri și revendicarea conducerii comunităților, care sunt, ambele, în contratimp cu cerințele vieții în societățile diferențiate de astăzi. Dar care este această cale?

Ne aflăm astăzi după o perioadă de schimbări certe în privința credinței religioase (la care m-am referit în detaliu în *Religia în era globalizării*, Editura Academiei Române, București, 2014). Efectivul de credincioși nu scade, ci, dimpotrivă, crește ușor în ultimele decade, cum ne spun anchetele europene de opinii. S-a prăbușit critica modernă a religiei - de la Hegel, trecând prin Feuerbach, Comte, Marx, Nietzsche și Freud - în locul ei intrând recunoașterea, împreună cu

regulator al schimburilor de valori, concepe statul doar ca sprijitor al competiției, consideră cultura numai ca sursă de valoare adăugată produselor și privește educația doar ca formare a competențelor, globalizarea nu poate alimenta cu sens suficient activitățile umane și permanentizează criza culturală și morală. Corupția, manipularea, coborîrea democrației în plebiscit rămân fenomene ale erei globalizării, care vor lua amploare variată în diferite societăți, dar nu vor lipsi nicăieri. Valorile conducătoare ale modernității - libertatea individuală, drepturile inalienabile ale persoanei, profitul, puterea administrativă - vor fi condiții pentru reproducerea vieții în comunități, dar nu vor smulge oamenii din cadrele de viață existente. Noi valori conducătoare au devenit indispensabile orientării societăților actuale pentru a evita crizele, precum "solidaritatea" în fața pericolelor, "demnitatea umană", ca preambul al drepturilor și libertăților, "decența" ca precondiție a valorilor, "onestitatea" ca preluu al politicii, "persoana

succes societatea modernă, cu nevoia de religie în creștere și cu cerința de a depăși patologiile. Plec de la premisa, datorată culturii iudeo-creștine, că religia este de la început sentiment de dependență de ceva absolut. Ea este reprezentare a ființei supreme. Ea este asumarea revelației cu privire la planul divin. Ea este ceremonial liturgic. Ea nu este doar raportare cognitivă la ființa supremă, ci și punere a soartei proprii în mâinile divinității. Ea caută mântuirea în funcție de faptele proprii. Ea include răspunderea pentru soarta celui alt drept expresie a voinței divine. Ea tinde spre împărăția lui Dumnezeu ca alternativă continuă la lumea terestră. Dacă ești religios, nu ești doar de la frunte în sus sau în anumite zile, la anumite ore, sau cu anumite prilejuri, ci ești cu toată ființa, tot timpul, și accepți continuu privirea asupra ta din punctul cel mai înalt și mai exigent.

A fi credincios nu este, așadar, atât de simplu pe cât se consideră în jurul nostru, ca efect al unor cauze multiple: secularismul, asumarea schematică a Scripturilor fondatoare, ignoranța privind istoria propriei credințe, necunoașterea semnificației ritualului, absența dialogului cultural care să implice religia. Omul credincios are de urcat, în orice caz, mai multe trepte: trăirea dependenței de ceva absolut, reprezentarea ființei supreme, împărțirea revelației, participarea la liturgie, intimitatea cu divinitatea, asumarea mântuirii ca răsplătă pentru fapte, răspunderea pentru soarta celui alt. Numai cine urcă aceste trepte se poate socoti credincios în accepțiunea întregă a noțiunii. Când lipsește sentimentul, avem doar ritual, când lipsește reprezentarea ființei supreme avem doar vanitate, când revelația nu este împărțită, avem formalism, când ocolim liturgia avem numai semeție, când nu trăim apropierea divinității suntem doar la o modă, când nu ne asumăm mântuirea cădem în pozitivism, când soarta altuia nu ne mișcă avem doar egoism. Cum s-a spus nu de mult, „omul credincios are o putere aparte, pe care o dobândește din punerea de sine în mâinile lui Dumnezeu cel demn de încredere”.

Nu este aici spațiu pentru a intra în detaliile acestor prescurtări ale vieții religioase, pe care un teolog riguros le poate socoti, de asemenea, patologii. Aș încheia reflecția cu o observație și o clarificare.

Observația mea este că nu doar omul credincios urcă pe treapta depășirii pozitivismului și a preluării răspunderii pentru soarta celui alt. Pe această treaptă poate urca oricare om, dincolo de confesiune sau chiar fără de religie. Nu trebuie să fii credincios pentru a gândi cuprinzător și a te îngriji de soarta celui alt. O trăire intensă a necuprinsului lumii și a datoriei morale, ca cetățean și om, este de ajuns. În acest fel este, cred, de înțeles apelul istoric al lui Benedict al XVI-lea, adresat necredincioșilor, de a se alătura, ateii fiind, celor animați de credința profundă în Dumnezeu și de a se comporta ca și cum Dumnezeu ar exista (*veluti si Deus daretur*). Credincioși și necredincioși pot lucra împreună pentru a lărgi în jur zonele în care preceptele moralei contează, iar grija față de aproape este efectivă.

Clarificarea pe care o aduc aici se referă la democrație. Este un fapt de experiență acela că democrația nu este posibilă fără democrați - adică fără oameni care și asumă valorile democrației nu doar din interes personal, ci și din convingerea că este mai bine să asculte vocea altuia și, la nevoie, să-i dai dreptate. Pentru acești oameni, democrația

Aniela Ovadiuc

Platou

Rosenzweig, a permanenței religiei printre formele spiritului. S-a prăbușit, totodată, modelarea lui Kant a relației dintre rațiune, filosofie, teologie, în favoarea tezei „corelaționalității” acestora, apărută de Habermas și Ratzinger. Nici speranța întemeierii raționalității morale și nici organizarea pe baze filosofice a societății nu au dus la rezultate așteptate, încât trebuie căutate resurse culturale pentru a susține organizarea societății. Democrațiile, cum s-a arătat de la Dewey, la Bockenförde, au nevoie de infrastructură culturală, pe care nu și-o pot produce singure. Credința (*emuna, pistos*) este mai mult decât participarea la serviciile religioase și mai mult decât recunoașterea unei ființe supreme în univers și implică încrederea în Dumnezeu și încredințarea soartei proprii voinței divine. Credința presupune dezlegarea de mrejele „zeitărilor” lumii ce ne înconjoară și întoarcerea, de fiecare dată, la întâlnirea personală cu Dumnezeu.

Avem, de asemenea, evaluări sigure relative la societățile erei globalizării. Din moment ce reduce viața socială la competiție, face din piața singurul

umană” ca centru al societății.

Mai nou, se semnalează „patologii ale rașionii” și „patologii ale religiei”, ce se adaugă neputințelor evidente ale uneia și ale alteia. Habermas menționează instrumentalizarea rașionii pentru scopuri necontrolate și neputința acesteia de a schimba universul de viață pe care îl favorizează. Aș adăuga prea slabă prelungire a rașionii cu voința de rașionare. Ratzinger are în vedere desfășurarea terorismului actual din surse religioase și insuficiența delimitare a religiei de superstiții mitico-magice (animism, esoterism etc.). Le-aș completa cu reducerea acțiunii credinciosului la participarea la ritualuri.

Recunoscând toate aceste patologii și neputințe, devine imperativ ca rașionia, filosofia și teologia să întrețină un continuu dialog. Este acum limpede că am intrat într-o situație în care se pun întrebări adânci, care cer răspunsuri înnoite. Oricum, întrebarea „ce poate face omul credincios?” are nevoie de răspunsuri noi.

Vreau să dau răspuns la întrebare ținând seama de situațiile amintite, în care ne întâlnim cu rutinizarea formelor spiritului care au dus la

nu este doar ceva ce le procură avantaje, ci o valoare civică în sine. Numai în măsura în care dictonul „nu voi conțeni să combat părerea ta cu care nu sunt de acord, dar, înainte de toate, voi lupta ca tu să ai condiții să-ți expui părerea și să o supui examinării publice” este împărtășit, putem vorbi de democrație. În fapt, democrația presupune deliberare publică, în forma unei comunicări în care prevalează nu altceva decât argumentele. Cum ne spune pragmatica limbajelor, este vorba de acea comunicare în care adevărul propozițiilor pe baza cărora se iau decizii de interes general trece prin filtrul argumentărilor, iar în argumentări contează adevărul propozițiilor, dar și justele interacțiuni dintre cei care comunică, veracitatea vorbitorilor și inteligibilitatea logică și linguală a exprimărilor. Democrația presupune comunicarea eliberată de constrângerile instituționale ale situațiilor și soldată cu triumful argumentelor mai bune.

Cum să facem ca în democrația pe care o practicăm, în condițiile de viață în care trăim de fiecare dată, să triumfe argumentele mai bune? Adică nu interesul privat sau de grup prezentat insidios ca interes general, nu influența banilor puși în joc, nu constrângerile instituțiilor existente, nu presiunea mulțimii celor care aderă la o abordare, nu prejudecățile de orice proveniență, nu sofismele favorizate de paupera stăpânire a logicii.

Teza mea este aceea că tocmai în acest punct poate interveni cu succes morală iubirii aproapelui și, deci, a disponibilității de a-l asculta cu luare aminte pe celălalt, de a-i observa suspinerile, de a-i cântări argumentele și de a accepta suspinerile mai bine argumentate în deliberarea publică. Chiar dacă aceasta implică punerea în paranteze a propriei noastre abordări în a contribui la a extinde continuu în societate această cultură a argumentărilor vând marea prestație potențială a credințioșilor în contextul căutărilor de soluții la crizele de astăzi.

Este confirmat empiric în mod concludent faptul că democrația redusă la simpla alegere periodică a reprezentanților, oricât de liberă ar fi alegerea, nu exclude autoritarismul, fie el și instalat democratic. Rămîne, de asemenea, confirmată repetat constatarea că abia o democrație asumată ca formă de viață mai poate fi soluția democratică la degradările și neajunsurile din societățile de astăzi.

Iar democrația ca formă de viață, cum John Dewey ne-a avertizat, are nevoie de o morală precum cea pe care o moștenim - a iubirii aproapelui. Credinciosul poate face, în virtutea culturii din care se împărtășește, cel mai mult pentru a apropia ora democrației ca formă de viață. El se poate preocupa, desigur, de soarta celuilalt în forme concrete variate: de la sprijinul material, ajutorarea în caz de boală sau bătrânețe, suportul în momentele dificile, la consolarea în fața pierderilor ireparabile și consolidarea în fața loviturilor soartei, care, toate, sunt salutare. Credinciosul are a le desfășura pe toate. El atinge însă în bine soarta mult mai multor oameni contribuind, cu gândul, vocea și pledoaria sa publică, la asanarea democrației înseși, ale cărei beneficii se răsfrâng, așa cum ne arată istoria modernă, asupra celor mai mulți și în modul cel mai durabil. Credinciosul își măsoară astăzi adâncimea credinței prin ceea ce face pentru cei din jur ca persoane și comunități.

(Din volumul Andrei Marga, *Apărarea eticii*, în curs de pregătire)

o dată pe lună

Din nou cu Nea Ghioaie

Mircea Pora

Nea Ghioane, Nea Ghioane, la 55 de ani arăți ca un flăcău... bine, sănătos...

Dinspre partea asta totul e "super", "okay"... glicemia normală, colesterolul sub control, renal nici o problemă, tensiunea ca la carte, psihomotor, echilibrat.

Dumnezeule, Doamne, să ne ierțați, dar vorbiți ca de la o catedră universitară.

Ziceți prea mult, dar un scriitor, nu-i mai știu numele, la o emisiune, a spus că noi, băranii, am fi cam mărginiți. Eu, unul, m-am pus de atunci pe lecturi, să-i pot dovedi lui scârța-scârța pe hârtie, că lucrurile nu stau chiar așa...

Nea Ghioane, uite de ce-am venit. Oficialii europeni, că-i știți, au ajuns la concluzia că pentru siguranța în timp a aderării noastre la Uniune, din partea poporului român sunt necesare eforturi conjugate... Pricepeți?...

Cum să nu, zii mai departe...

Așadar, pe de-o parte, guvernanții vor face treburile mari, politica externă, reformele, eradicarea corupției, programele de reabilitare, privatizările, iar de problemele locale, cu spirit gospodăresc, prin orașe, dar mai ales prin sate, se vor mai ocupa și oamenii de rând, vreau să zic, cetățenii fără grade ai părții...

Așa, cum ar fii...

Păi, uite, aici la Checheș, la voi, primarul are treburile lui, dar de repararea unor podețe, garduri, porți, o mică îndiguire a râului, ar trebui să vă ocupați voi, locuitorii...

Bine, înțeleg... și mai departe?...

Primarul, dar și baronul local, Pupducea, s-au gândit, nea Ghioane, la matală, cu fonduri, desigur, să vorbești cu oamenii, cu gospodarii, să vă puneți nițeluș pe treabă...

Ei, bată-vă să vă bată, mă bucur că v-ați gândit la mine, ca lider, dar eu îs, cum spun francezii, cam presat, je suis presse, în original, și nu doar pentru o zi, două...

Cum așa, nea Ghioane?...

Păi, uite, acum în Aprilie, nu-s Paște?...

Umblăm după miei, colindăm piețe, ajungem și prin Moldova, vopsim ouă, batem toaca, femeile fac prăjituri, primim, plecăm în vizite...

Bine, atunci în mai...

Gospodarii, poate, pot, dar cu mine-i problema, cu eful... Am obținut chiar prin domnul Baron, prin Pupducea, pentru mine și nevastă, bilet la mare, în "pre-sezon", cum se zice acuma, modern. Trebuie să mergem, mai ales, la noroaie, la ghiol, că Saveta-i numa noduri la mâini și picioare. A-apoi, vreau să-i arăt și stăpînunile, să mergem măcar o dată cu hidrobicicleta, dacă apa-i caldă...

Nea Ghioane, bine-i să-ncepeți treaba și-n iunie...

Eu nu zic că nu-i bine, da-i vorba de două nunți... Se-nsoară Julian, nepotu-meu de frate, c-o o'ancă, și ăia petrec, nu să glumesc, iar după asta, manșă a doua cum ar veni, se mărită Sudorica, nepoată-mea de soră, cu-n arab, cu rol mare, se spune, are vreo cinci nume, primu-i Ahib... Mergem în Liban, c-acolo-i sărbătoarea, și uite, eu, chiar citesc cartea "Nunta-ul Musulman", ca să știți, noi, românii, la ocazie cum să procedăm... Of, Doamne, începeți în iulie atunci, în august...

Aniela Ovadiuc

Androgini

Măi, flăcăi, în luna lui cuptor, pe 40 de grade, ne-ar cădea și limbile din gură, pe la podețe, pe la diguri iar în august, să ne scuze toate oficialitățile, da culegem strugurii, facem vinul, ne uităm cum pleacă păsările călătoare...

Așa-i, nea Ghioane, să zicem atunci un Septembrie, un Octombrie...

Măi, puișori, să vă spuți ceva... de când citesc s-a trezit în mine o stare, pot să-i zic, poetică... În septembrie, ruginesc pomii, cad primele frunze, stelele sclipesc altfel, vreau să privesc natura cum merge spre iarnă, iar în octombrie, luna brumei, nu mai ies gospodarii, să repare garduri, poduri, că-i deja frig, au reumă, îi suferință la 'ale...

În final, nea Ghioane, ar mai fi două posibilități... Noiembrie și Decembrie...

Ar mai fi, nu zic nu, dar eu în noiembrie, mă retrag cu noul meu prieten Bacovia, iar în decembrie, la prima zăpadă, o chem pe nevastă lângă mine și uitându-ne pe geam, înspre strada la capătul căreia e discoteca, îi citesc... tot din Bacovia... "Te uită, Savetă, cum ninge decembrie/ Prăpad e-napoi și-nainte"... pe urmă e Sf. Nicolae... Crăciunul... nu se mai poate face nimic...

P.S.

Pe nea Ghioane nu l-am inventat eu, el pur și simplu este... cu toții suntem cuprinși, de veacuri, în ființa lui... oameni de rând, efi de diferite grade, politicieni mari și mici... Noi suntem, cu mici excepții, Nea Ghioane...

Străinul din Callipolis (IX): Himera filosofului-rege (1)

Iovan Drehe

I. Aristocles, fiu al lui Ariston și al Perictionei, a devenit prizonierul unui trup material cândva în timpul celei de-a 88 olimpiade, 428/427 î.e.n., cel mai probabil la Egina, într-o familie aristocratică ateniană. De partea tatălui putea să-și urmărească o descendență până în labirintul mitului, unde-l găsim pe regele mitic Codrus al Atenei, iar de partea mamei până la Solon, legiuitorul (Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor* III, 1-3). Însă familia mamei era mult mai influentă politic în acele zile. Fratele acesteia, Charmides, și vărul ei, Critias, s-au numărat printre „Cei treizeci”, despre care am mai amintit în textul anterior, dedicat lui Socrate. Ariston a murit pe când Aristocles era încă foarte tânăr, iar, după obiceiurile vremii, mama sa, Perictione, s-a căsătorit cu unchiul ei, Pirilampes. Acesta din urmă a fost trimis al grecilor la curtea regală a Imperiului Persan, fiind probabil un apropiat al lui Pericle (Platon, *Charmides* 157e-158c).

Tânărul Aristocles a fost educat în spiritul vremii și încă din tinerețe i se trage și numele după care a fost recunoscut în istorie, Platon, apelativ originând, conform lui Neanthes din Cyzic, fie în abundența stilistică, fie în lăpimea frunții (Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor* III, 4). În tinerețe se spune că ar fi scris poezii și tragedii și că i-ar fi urmat pentru o vreme pe Cratylus heracleiticul și pe Hermogenes din școala lui Parmenide (Aristotel, *Metafizica* I, 5, 987a31-32; Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor* III, 4, 6). Diogene Laertios ne relatează că ar fi participat chiar la câteva bătălii de la sfârșitul războiului dintre Sparta și Atena (Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor* III, 8).

Însă, de departe, cel mai important eveniment din tinerețea lui Platon a fost întâlnirea cu acela care-i va determina în cel mai înalt grad existența: este bineînțeles vorba de întâlnirea sa cu Socrate. Tradiția anecdotică ne spune că Platon era pregătit să participe cu o tragedie la o competiție, dar atunci când l-a auzit pentru prima dată pe Socrate, lângă templul lui Dionysios, și-a sortit creația zeului foc (Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor* III, 5). În această linie, foarte marcante pentru tinerețea sa par să fi fost alte două evenimente, care au avut loc în Atena sfârșitului de veac V și începutului de veac IV î.e.n. Participarea tânărului Platon la aceste evenimente nu a fost directă, acesta preferând, poate surprinzător pentru vârsta sa, observarea de pe margine în locul implicării directe. Este vorba de tirania „Celor treizeci”, respectiv procesul lui Socrate.

Nu trebuie să fim mirați de această înclinare juvenilă, ea fiind comună în acele zile: după propria mărturisire de la începutul *Scrisorii a VII-a*, în tinerețe a fost fascinat, ca orice tânăr atenian de familie bună, de mirajul politicii. Legat de „Cei treizeci” Platon povestește cum cincizeci și unu de oameni au ajuns la putere, din aceștia douăzeci și unu fiind investiți cu atribuții administrative în Atena și portul Pireu, iar 30 având autoritate supremă în cetate. Printre cei treizeci Platon avea și două rude apropiate, Critias și Charmides, amintiri deja. Aceștia i-au

propus să ia parte la guvernare, dar tânărul Platon a preferat să stea pe margine și să observe inițial în ce mod „Cei treizeci” vor încerca, sau poate reuși, să înalțe moral cetatea. Din nefericire, nedreptățile și abuzurile s-au ținut lanț, iar precedentul haos democratic a ajuns să fie văzut cu ochi mai buni decât actuala dictatură oligarhică a „Celor treizeci”. În mod special Platon pare să fi fost dezgustat de ceea ce i s-a întâmplat lui Socrate, acestuia din urmă ordonându-i-se să-l aresteze pe Leon din Salamina, un cetățean care nu se făcea vinovat de nimic, și să-l aducă la judecată. Socrate nu s-a alăturat celorlalți executați, simțind că astfel ar deveni complice la abuzurile tiranilor. A ales să se retragă și să se întoarcă acasă. La fel a făcut apoi și tânărul Platon, după ce a fost martor la alte câteva episoade de aceeași natură (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 324d-325a; *Apărarea lui Socrate*, 32c-d).

Socrate scăpase teafăr în urma aceluși refuz, cei treizeci fiind curând îndepărtați de la putere. Cu această ocazie Platon a devenit din nou interesat de viața cetății, mai ales când a observat că aceia care au revenit din exil au dat dovadă de moderație și nu au mai menținut ciclul răzburilor politice. A fost însă crunt dezamăgit când însuși Socrate, omul pe care-l admira cel mai mult, a fost chemat la judecată într-un proces de impietate, judecat în poate cel mai celebru proces al antichității, găsit vinovat și executat în urma unui vot democratic al celor prezenți (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 325a-c; *Euthyphron*, *Apărarea lui Socrate*; *Criton*; *Phaidon*). Drept urmare acestor experiențe, deși încă mai spera să-și găsească companioni care să-i împărtășească ideile politice, ultimele speranțe îi sunt treptat îngropate. Idealurile grecești inspirate de paideea acelor zile nu păreau a fi coborâte pe străzile și în agora Atenei. Și dădea seama că nu va putea să-și ducă la îndeplinire planurile, toate cetățile, nu doar Atena, fiind departe de perfecțiune când vine vorba de guvernare. În *Scrisoarea a VII-a* Platon (sau cel care scrie în numele lui) mărturisește: „Astfel, cu cât examinăm oamenii ce conduceau politica de atunci, precum și legile și obiceiurile în ființă, cu atât îmi dădeam seama că îmi va fi foarte greu să realizez cum trebuie programul meu politic, acțiune ce reclamă neapărat sprijinul unor prieteni sinceri și al unor partizani devotați. Unde să-i găsești? Printre cetățenii actuali nu era ușor să-i afli, pentru că Statul nu mai era cărmuit după datinile și rânduielile străbune; să-mi dobândesc alții noi, cu o relativă ușurință, ... era un lucru la care nu mă puteam gândi. Legile și moravurile se stricau și răul sporea în așa măsură că pe mine, care odată fusesem plin de un așa de neostoit avânt pentru viața politică, privește această ce îmi arăta cum toate se năruie în toate părțile m-a făcut în cele din urmă să ajung nauc” (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 325c-e; trad. Ștefan Bezdechi). Ajuns în această fundătură, în această aporie de ordin practic, Platon, așteptând momentul potrivit pentru a acționa, moment ce se lăsa însă mult așteptat, și-a dat seama încetul cu încetul de ce ar avea nevoie și ce trebuie să facă: „În cele din urmă am înțeles

că toate statele sunt rău ocârmuite, căci legiurile lor suferă de un rău aproape de nelecuit, dacă nu s'întocmite după o pregătire foarte grijulie împreună cu un anumit noroc. Astfel fără voia mea am fost silit să laud adevărata filosofie și să recunosc că numai ea ne dă puțința să vedem în ce constă dreptatea atât în viața publică, precum și în toate detaliile vieții particulare, și că neamul omenesc nu va înceta să se zbată în tot felul de suferințe, până când sau tagma adevăraților filosofi va ajunge să dețină puterea politică, sau cărmuitorii diferitelor state vor începe, mânăți de o divină norocire, să se îndeletnicească cu adevărata filosofie.” (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 326a-b; trad. Ștefan Bezdechi). În această stare sufletească Platon a decis să-și părăsească cetatea și să pornească în căutarea himericelor ființe înzestrate în alcătuirea lor cu toate acestea, iar pe parcursul acestei căutări se vor prinde contur niște spectre care de atunci vor bântui neîncetat gândirea politică a omenirii.

II. În urma deziluziei, Platon își începe *Wanderjahre*, mai înaintat în vârstă decât predecesorii săi presocratici. O primă oprire o face la Megara, unde Euclid (cca. 430 - 360 î.e.n.), discipolul lui Socrate cel mai înclinat spre disputa în contradictoriu, și-a întemeiat o școală de filosofie, școală ce avea să fie cunoscută încă din antichitate drept școala Megarică sau Dialectică. De acolo ar fi pornit către Cyrene, în nordul Africii aproape de Egipt, unde a învățat un timp cu Theodoros matematicianul, maestru al unei școli filosofice întemeiată în colonia grecească. Platon, în buna tradiție a filosofilor greci a ajuns și în Egipt, unde, se spune, a fost chiar vindecat de preoții egipteni. Dar vizita cea mai semnificativă pentru rândurile de față a fost în Sicilia, unde i-a întâlnit pe pitagoreii Philolaus și Eurytos (Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor* III, 6).

În timpul vizitei sale aici, Platon a ajuns la Siracuza, cetatea întemeiată de Archias al Corintului (Strabon, *Geografia* VI, 2, 4). Aici a avut Platon o descoperire pe care o putem numi fatidică, având în vedere consecințele de mai târziu: găsirea unei cetăți în care Platon a crezut că-și va putea realiza visul. Când Platon a ajuns la Siracuza, cetatea se afla sub conducerea tiranică a lui Dionisios I, numit și cel Bătrân (cca. 432 - 367 î.e.n.), care s-a ridicat la putere în circumstanțele unei Siracuze slăbite de pe urma războiului cu Atena și a războaielor consecutive dintre greci și cartaginezi pentru supremație în Sicilia. În timpul tiraniei acestui Dionisios, Siracuza a devenit cel mai important și influent oraș grecesc din Sicilia, influența sa întinzându-se până în Italia de Sud și Grecia continentală. Ceea ce Platon a găsit la curtea Siracuzei nu era de natură să impresioneze un tânăr fascinat într-o anumită măsură de învățături aristocratice grecești sau pitagoreice, înclinat spre un mod de viață frugal dedicat virtuții. Deșertul aretaic menținut de excesele gastronomice și sexuale ale sicilienilor în general și ale siracuzanilor în special nu păreau a fi foarte îmbietoare pentru filosoful atenian. Dionisios I, în urma obositoarelor preocupări despotice și belicoase, trebuia să-și trateze boala „singurătății tiranului” (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 331e-332a), iar în scop terapeutic scria piese dramatice sau invita la curte poeți și filosofi. Toate acestea se desfășurau într-un etern cadru simpoziastic, fiecare invitat fiind dator să-i ofere tiranului, la ordin, câte o odă în litru antic. Nu toți însă se lăsau purtați de valul fobico-bahic.

Vestit este exemplul poetului Philoxenus din Cythera, care, atunci când i s-a cerut o astfel de laudă, a preferat, în loc să se ploconească și să linguească în fața tiranului, să poarte lanțurile unui sclav într-o carieră (Diodorus Siculus, *Biblioteca istorică* XV, 6). *La dolce vita* de la curtea siracuzană i-a atras și pe câțiva filosofi din cercul socratic, precum Aischines (Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor* II, 60-64) sau Aristip Cirenaicul, un veritabil dandy al Antichității. După cum e de așteptat, multe se întâmplau în curte la Dionis, iar și mai multe se întâmplau în poveștile care circulau despre aceasta prin lumea greacă. Acesta este mediul în care a ajuns Platon, iar cu acest prilej a observat direct ceea ce considera a fi mai putred în cetățeni: înrobirea prin pasiuni, condiția necesară pentru instituirea și menținerea fiecărui regim opresiv din punctul său de vedere, fie că vorbim de tiranie, oligarhie sau democrație. În cuvintele autorului *Scrisorii a VII-a*: „Ajuns aici, viața lor pretinsă fericită, plină de ospete italice și siracuzane, nu mi-a plăcut cât și de puțin: să-ți duci traiul îmbuibându-te de două ori pe zi, să nu te culci niciodată noaptea singur... și toate celelalte lucruri inerente unei astfel de vieți!” (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 326d; trad. Ștefan Bezdechi).

III. Platon ajunge la curtea lui Dionisios I în jurul anului 388 î.e.n., pe când se afla în *akme*ul vieții sale. Ceea ce a găsit Platon la Siracuză, viața depravată de la picioarele tiranului, nu i-au făcut o impresie prea bună, iar Dionisios cel Bătrân era foarte departe de filosoful-rege visat de Platon. Dar în toată această atmosferă filosoful a întâlnit un tânăr special care-i va reaprinde speranțele: Dion.

În *Scrisoarea a VII-a* tânărul Dion este descris ca fiind cel mai promițător și mai receptiv tânăr întâlnit de Platon: „Când frecventam pe Dion, atunci tânăr, inculcându-i principiile mele privitoare la fericirea oamenilor atât prin cuvinte, cât și sfătuindu-l să le înfăptuiască aievea, se pare că fără să-mi dau seama eu pregăteam oarecum inconștient viitoarea ruină a tiraniei. Căci Dion, care avea o minte foarte ageră pentru orice și mai ales pentru spusele mele, m-a înșela de repede și de temeinic cum nu mi s-a întâmplat să

mă înșelează nici unul din tinerii cu care am avut vreodată de-a face, și s-a hotărât ca de aici încolo să îmbrățișeze un fel de viață deosebit de al majorității italienilor și sicilienilor, punând virtutea mai presus decât un trai închinat plăcerii și desfătărilor.” (Platon, *Scrisoarea a VII-a*, 327a-b, trad. Ștefan Bezdechi). Tânărul siracuzan nu doar că era predispus să înfăptuiască ceea ce dorea Platon, ci se pare că avea chiar și mijloacele necesare în această direcție: statut social, influență politică și resurse economice, toate acestea pentru că era un apropiat al tiranului, fiind fratele uneia din soțiile acestuia din urmă, Aristomache. Se pare că Dionisios cel Bătrân a ajuns să-l aprecieze pe tânărul său cumnat atât de mult încât să-i încredințeze misiuni diplomatice de maximă importanță, cum ar fi ambasade la cartaginezi (Plutarh, *Viața lui Dion* IV, 1-2; V, 8 etc.).

Astfel se face că, prin intermedierea lui Dion, tiranul siracuzan acceptă să-l întâlnească pe filosof într-o perioadă de răgaz (Plutarh, *Viața lui Dion* V, 7). Audiența cu tiranul nu s-a desfășurat după așteptări. Tema discuției a fost una dintre cele arzătoare ale zilei, adică tema virtuții, cu accent special pe cazul „bărbăției”. Audiența părea a fi vrăjită de darul oratoric al filosofului. Chiar și tiranul dădea aceeași impresie, deși Platon a început să susțină câteva teze puțin ciudate, paradoxale, pentru acel context, teze cum ar fi: cei mai lipsiți de bărbăție sunt tiranii sau cei mai nefericiți oameni sunt cei care comit nedreptăți. Întrevederea pare să se fi încheiat când Dionisios I l-a întrebat mâniat pe Platon de ce a venit Sicilia, iar apoi, la răspunsul filosofului cum că ar fi venit pentru a găsi un bărbat virtuos, i-a rețezat-o: după toate aparențele, nu a găsit încă vreunul până în acel moment (Plutarh, *Viața lui Dion* V, 1-4). Platon ar fi trebuit să realizeze acest lucru din timp, fiind vorba despre un loc unde filosof oficial era considerat mai degrabă hedonistul Aristip. Într-o altă versiune, contrarierea tiranului a avut loc după ce Platon i-ar fi spus că scopul cel mai bun nu este determinat doar de voința unică a tiranului. Dionisios i-ar fi replicat că flegărește ca un bătrân, iar Platon i-ar fi răspuns că Dionisios vorbește ca un tiran (Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor* III, 18).

Dat fiind că Platon se credea în situația de a fi ieșit din pentru ca mai apoi să revină cu un scop bine determinat în peșteră (Platon, *Republica* 514a sqq.), Dionisios și-a dat seama că filosoful atenian nu era chiar un trol, cum era de pildă Aristip, iar drept consecință tiranul s-a gândit ca în prelungirea replicilor verbale să-i administreze filosofului, oarecum la schimb, o lecție de natură tot politică. Plutarh relatează în *Viața lui Dion* că tiranul i-ar fi ordonat unui anume Pollis, lacedemonian venit la Siracuză pentru a discuta despre posibilitatea reformării alianței siracuzano-spartano-persane împotriva Atenei, să-l ajute pe Platon să înșelează ce înseamnă una din relațiile definitorii pentru acele vremuri, cea dintre stăpân și sclav. Astfel Platon este vândut ca sclav în Egina natală, aflată în război cu Atena la acel moment. În varianta lui Diodorus Siculus aflăm că tiranul l-a vândut ca sclav chiar la Siracuză, pentru 20 de mine. Se spune că Platon ar fi fost eliberat doar după ce a fost cumpărat de apropiatul de-ai săi, posibil de către un anume Aniceris din Cyrene, după cum relatează Diogene Laertios (Plutarh, *Viața lui Dion* 5, 5-7; Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor* III, 18-21; Diodorus Siculus, *Biblioteca istorică* XV, 7).

IV. În urma acestui eșec, Platon s-a întors la Atena. Acolo, împreună cu alți iubitori de înșelăciune au ales grădina eroului Hecademos ca loc de întrunire și de realizare a idealurilor. Astfel a fost întemeiată, cândva în anii 380 î.e.n., cea mai longevivă și poate cea mai influentă școală filosofică a antichității, Academia, cu o istorie de aproape un mileniu, până când a fost închisă în secolul V e.n. în timpul împăratului Iustinian (Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor* III, 7, 20), Platon având rolul de prim conducător. Aici a putut filosoful atenian în sfârșit să-i pregătească și să-i trimită în lume, dacă nu pe râvnii filosofi regi, măcar pe viitorii filosofi ai regilor.

Anela Ovadluc

Obiecte în cuptor, ardere raku

opinii

Literatura vine de la Cluj

Nicolae Ilescu

Aniela Ovadiuc

Scrisoare 3

Vorbind rar, cu pauze, ardelenii regenerează cuvintele, descoperind hieroglife nebanuite. Prin transmutare și condensare active, omul sfințește locul, dar și locul sfințește omul. Astfel zis, Clujul este un spațiu unde cuvintele au ecou.

Istoria lui (Klausenburg, Kolozsvár) este compusă din cicatrici. Istoria însăși a Transilvaniei, ținutul a cărui Capitală a fost și este (1790-1848; 1861-1867; 1918 și până în prezent) se citește în poziție de dreapta. Încrămenit în magma dealurilor, Clujul e un fel de vals dansant la brațul vechii Europe. Palate, grădini, cetăți... Amprente gotice, baroce dar și „Jugendstil”...

Clujul și-a propus demult să investească în cultură, fapt pentru care a dat o serie întreagă de cărțurari, scriitori, artiști. El a fost întotdeauna avangarda (cât de tocit este acest cuvânt, mai ales aplicat aici!) vieții culturale a Ungariei și a României. Poate de aceea el este și un punct deosebit de important pe harta Europei. Poate de aceea el se încapățânează și astăzi să fie un oraș european, nu provincial așa cum sunt, la noi, aproape toate celelalte.

Nefiind ardelean decât în măsura în care orice român e și ardelean, nu am fost niciodată emoționat de spiritul Europei Centrale. Dar mi-a plăcut întotdeauna gustul cultural rafinat, puțin romantic, puțin decadent al clujeanului. Pasiunea lui pentru cititul ziarelor de dimineață, pentru conversație (în pofida prejudecății că ardelenii sunt taciturni), pentru muzică (nu știu cum Dumnezeu, dar aproape toți prietenii mei clujeni au ureche muzicală, au voce și știu o mulțime de cântece), pentru jocul de șah (un loc unde se vede șah de nivel internațional este redacția revistei *Tribuna*), pentru punctualitate (veritabilă instituție ce impune nu distanță ci, dimpotrivă, apropiere ordonată).

Căldura clujeanului este mai mult sobră. El este politicoș până la exces și nu-l poți vizita acasă decât după o discuție telefonică în prealabil. Asta nu înseamnă deloc că este un tip rece. Din contră, te trezești cu el că te conduce la gară și-ți strecoară și o plasă cu câteva sandvișuri și o sticlă de țuică dublu-distilată, pentru drum. Chiar dacă îl cunoști pentru prima oară. Sau poate tocmai de aceea...

Primul contact cu acest mare oraș transilvan l-am avut grație medierii foarte bunului meu prieten, Tudor Dumitru Savu. Ne-am întâlnit la un colocviu „Eminescu”, am discutat la un pahar de coniac despre *Beobachtungen*, despre (normal) Eminescu, despre Sadoveanu, despre proză (Klovski), despre Dinamo și Universitatea Craiova (eu am copilarit pe oșeaua Ștefan cel Mare, asta e!) și despre întâlnirea cu șeful redacției *Tribuna*, marele scriitor român Dumitru Radu Popescu, cel căruia îi trimisese un text la

recomandarea mentorului meu, profesorul Ovid S. Crohmălniceanu, text pe care-l semnasem Nic. Elian. Am cunoscut ulterior cartierul Mânătur, biserica numită Calvaria, oameni deosebiți ce au devenit cu timpul prieteni adevărați: cei de mai sus, profesorii Liviu Petrescu, Ion Vlad, Mircea Borcilă (un fel de rudă) și Mircea Zăciu, Tudor Vlad, Horia Bădescu, familia Zaharia, nea Petrică Bucșă, Doina Cetea, Eugen Uricariu, Augustin Buzura, dom' Nae Prelipceanu, Vasile Sălăjan, Radu Mareș, Constantin Zărnescu, Ion Cocora, Vasile Grunea, Vasile Gocan, Kiraly Laszlo, Mozes Attila și mulți alții. Alții au devenit, din păcate, amintire, ca distinsa profesoară Ioana Em. Petrescu, ca și Marcel Constantin Runcanu. Dumnezeu să-i odihnească! Nu am să uit niciodată cercul prieteniei desenat în acest oraș, așa după cum nu am să-mi uit niciodată prietenii. Emoțiile „politice” (vorba „politică”, aidoma vorbelor „afacere” și „contract” au pentru mine o conotație care mă sperie!) nu sunt pasiuni, nici măcar sentimente și cântăresc mult mai puțin în balanța prieteniei decât întâlnirile împinse dincolo de miezul nopții cuvintelor. Acest lucru l-am învățat la București și l-am ăfuit la Cluj.

Sentimentalismul îmi stă în caracter și transparent, mai mult ca sigur, și în aceste rânduri. Dar sentimentalismul de bună factură nu și-l poate da decât întâlnirea lucidă cu oamenii. Și acest drum nu poate fi tăiat în suflet decât după ce ai văzut Clujul.

Clujul nu este un oraș, el este un peisaj, o vacanță, un athanor, o bibliotecă. El și întreaga Moldovă trebuie să figureze în bibliografia oricărui scriitor român.

OPERA NAȚIONALĂ ROMÂNĂ
CLUJ-NAPOCA
DIRECTOR GENERAL MARIUS VLAD BUDOIU

19 decembrie 2014, ora 19.00 Sala Polivalentă

NĂ-I LĂȚMINĂ NICĂRI

Invitați speciali:
Grigore Leșe și Marcel Pavel

alături de Orchestra, Corul și Ansamblul de Balet al Operei Naționale Române din Cluj-Napoca

Invitap: Corul Junior VIP
Ansamblul Liceului de Coregrafie și Artă Dramatică „Octavian Stroia” și
Corul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca

Parteneri: Asociația Culturală PRO Transilvania
Liceul de Coregrafie și Artă Dramatică „Octavian Stroia”,
Asociația „Ferina de Zine” și Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca

Un proiect finanțat de

Organizator: FIDELIA

Blăndește-ți urechile la difuzare la Agenția Teatrală, în regiunea Evantai (Imaginarul Ortodox - Inclusiv Orange Shop Cluj și Funda. Germanos, Voiașina, Emma, Librărie Căminari, Muzicoteca) și online pe www.opera.ro

educația

Din istoria marilor idei pedagogice (2)

Nicolae Iuga

Pythagora (1)

Celebrul filosof și matematician al antichității s-a născut pe la 580 înainte de Hristos, în insula Samos. Era cu vreo patruzeci de ani mai tânăr decât Thales din Milet, cu care de altfel s-au cunoscut. Și după cum filosofia ioniană a început cu Thales, filosofia italică a început cu Pythagora. În tinerețe, după cum spune autorul antic Diogene Laertios (în celebra sa carte *Viețile și doctrinele filosofilor*, VIII, 1), Pythagora a fost elevul lui Ferekyde din Syros, prieten al lui Thales. Era atât de dornic de învățatură, încât și-a părăsit țara, a călătorit mult și s-a inițiat în toate misterii și ritualurile, nu numai ale Greciei ci și ale țărilor străine. Iamblichos, în *Viața lui Pythagora* (cap. 12), arată că Thales l-a povățuit pe Pythagora să meargă pe mare în Egipt și să intre în legătură cu preoții din Memphis și Diospolis. Pythagora luat cu sine, poate la sfatul aceluiași Thales, trei vase de argint, pe care le-a dus în dar preoților din Egipt. Pe de altă parte, Pythagora avea asupra sa și o scrisoare de recomandare de la Policrate, tiranul Samosului, către faraonul Amasis al Egiptului. Așadar, în Egipt, Pythagora a avut un statut privilegiat și a rămas acolo multă vreme, suficient pentru a învăța limba și a se iniția în mistere, sau cum spune doxografii: „a vizitat sanctuarele egiptene și a învățat doctrinele tainice ale egiptenilor cu privire la zei” (Diog. Laert., VIII, 3). Apoi a călătorit și la chaldeeni. Când s-a întors în patria natală, Samos, țara se afla tot sub tirania lui Policrate. Nu a putut rămâne mult timp aici și a plecat la Crotona, în Italia, unde și-a adunat discipoli și a înființat o școală. Una dintre primele școli, bine organizată și cu reguli stricte, din istorie.

Școala lui Pythagora - destinată adulților, nu copiilor - a rămas celebră și exemplară până în zilele noastre. La Crotona, după cum ne încredințează Porphyrios și Aulus Gellius, Pythagora a avut un succes deosebit. Era un bărbat în floarea vârstei, înalt, cultivat, fermecător, calități prin care a reușit să câștige sufletele bătrânilor care alcătuiau sfatul cetății (Porphyrios, *Vita Pyth.*, 18). La îndemnul arhonților, a rostit în piața publică mai multe cuvântări, a adresat pentru tineri cuvinte de îndreptare, ba a vorbit anume și pentru femeile care s-au adunat să-l asculte. Faima învățurii sale s-a întins repede peste tot și și-a câștigat mulți adepți. Ceea ce preda însă discipolilor în mod separat nu afla nimeni, deoarece modul în care își organiza lecțiile ținute în fața acestora nu era lăsat la voia întâmplării. Discipolii făceau un legământ să păstreze tăcerea cu privire la secretele inițierii. Așadar, Pythagora a pus bazele unui învățământ public și, separat, a unuia pentru un cerc restrâns de inițiați. În categoria țărilor esoterice intrau cele învățate despre matematici, despre cosmos sau despre nemurirea sufletului. În tot cazul, Pythagora și școala sa au realizat o sinteză între cunoștințele de geometrie ale egiptenilor și cele astrologice ale chaldeenilor. Potrivit celor spuse de Platon în *Timaios*, Pythagora a petrecut la Crotona douăzeci de ani

după care, în urma unor întâmplări dramatice, a emigrat la Metapont.

Normele de organizare a școlii lui Pythagora și de instruire a discipolilor ne-au fost transmise amănunțit de către Aulus Gellius (*Noaptea atice*, I, 9). Chiar de la început, când își exprimau dorința să învețe, tinerii erau supuși unui examen, li se cerceta firea și caracterul, se încerca inclusiv stabilirea capacităților intelectuale plecând de la analiza fizionomiei. Pentru începătorul care era primit la învățatură se prescria un anumit timp de tăcere, dar nu se fixa același timp pentru toți, ci fiecare își avea propriul timp de tăcere, după capacitatea intelectuală de care dădea dovadă. Cel care se afla în timpul în care trebuia să tacă, asculta ce spuneau alții și nu avea voie să comenteze cele auzite, nici măcar să întrebe, în eventualitatea că nu ar fi înțeles ceva. Timpul de tăcere nu dura la nimeni mai puțin de doi ani, în unele cazuri se întindea până la cinci ani.

Inițiații în școala lui Pythagora aveau trei grade. Primul grad, alcătuit din cei care tăceau și ascultau, se numea *akustikoi* (auditori). După ce învățau în ascultare și tăcere, ei puteau fi avansați la gradul al doilea numit *ekemytia*, al oamenilor învățați, calitate în care aveau voie să vorbească, să-și spună părerile și să scrie cele auzite. În fine, în cel de al treilea grad inițiații se numeau *mathematikoi*, anume inițiați în matematici, domeniu ce cuprindea pe atunci, alături de geometrie, și muzica și celelalte discipline superioare. În gradul al treilea se considera că inițiatul era apt să mediteze pe cont propriu. Important este că timpul care trebuia petrecut în tăcere era totodată un exercițiu pentru a învăța „stăpânirea limbii”, adică păstrarea unui secret inițiat. Termenii abstracți învățați aici trebuiau să capete dimensiunea unui adevăr trăit. După trecerea perioadei de ascultare și învățare a simbolurilor, novicii depuneau un jurământ, care marca faptul că intrau în posesiunea unei cunoașteri esoterice care nu trebuia divulgată cu nici un chip și, tot atunci, își puneau bunurile persoanele în comun cu ceilalți membri ai confreriei. Dacă se întâmpla ca vreunul să nu facă progrese, să învețe greu sau să nu respecte doctrina sau să nu se stăpânească în această perioadă de încercare, el era exclus din ordin în cadrul unei ceremonii aparte, în care era considerat mort pentru ceilalți (Iamblich. *Vita Pyth.*, 17), ba uneori i se făcea chiar și un *kenothaf* (mormânt fictiv), i se înapoiau bunurile puse în comun și înceta orice solidaritate cu ceilalți frați, care nu îl mai recunoșteau în nici un fel.

Școala lui Pythagora și-a încetat activitatea în împrejurări tragice, relatate de către același Iamblichos (idem, 248). În oraș exista un partid în fruntea căruia se afla un oarecare Kylon, om bogat dar lipsit de orice merite, precum și lipsit de caracter. Acest Kylon a încercat în mod insistent să intre în confreria pythagorică, dar a fost respins. S-a adresat personal lui Pythagora, care era deja bătrân, dar maestrul l-a refuzat și el. Atunci Kylon și acoliții săi, plini de invidie și ură, au dat foc casei în care se aflau ucenicii lui

Pythagora la o întrunire, unii au ars de vii, iar cei care au încercat să scape cu fuga au fost urmăriți și uciși, încât abia câțiva mai tineri au reușit să rămână în viață. Nu se știe exact ce s-a întâmplat în acele împrejurări cu Pythagora însuși. După unele surse maestrul, pe atunci în etate de 80 de ani, ar fi fost ucis în condițiile în care a refuzat să scape cu fuga (Diogene Laertios), dar după alte surse, între care și Iamblichos, încă înainte de această întâmplare Pythagora ar fi emigrat în cetatea Metapont, unde ar mai fi trăit până la o sută de ani. Școala fondată de către Pythagora a supraviețuit încă multă vreme, fiind una dintre cele mai longevive școli de filosofie din antichitate, izvoarele scrise arătând că pythagoricii și-au menținut confreria neîntreruptă vreme de peste trei sute de ani. De aceea, ulterior a devenit dificil, dacă nu chiar imposibil, să se delimiteze cu exactitate care sunt învățăturile pe care le-a predat maestrul însuși și care sunt contribuții adăugate de către numeroșii săi discipoli de-a lungul vremii. Se pare că dintre scrierile lui Pythagora nu s-a păstrat nimic, dar un corp de scrieri pythagorice se aflau în circulație un secol și jumătate mai târziu.

Ideile pedagogice - de fapt de pedagogie socială - ale lui Pythagora sunt condensate în precepte. Când avem în vedere învățătura lui Pythagora, trebuie să parcurgem mai întâi preceptele adresate discipolilor săi. Acestea sunt de regulă formulări eliptice, imperative, nedemonstrabile, non-argumentative și non-discursive, sunt practic niște propoziții care trebuie să fie primite și respectate ca pe niște adevăruri de credință. În unele cazuri însă este vorba de referiri la simboluri, care sunt totodată și explicate. Un obiect comun din lumea reală constituie în același timp și un simbol, a cărui semnificație este cunoscută doar de către inițiați. De exemplu, se pune întrebarea: ce sunt Insulele Fericirilor?, iar inițiații știu că răspunsul la această întrebare este: Soarele și Luna. Apoi: care este cea mai înaltă înțelepciune? - răspuns: numărul. Care este cel mai frumos lucru? - răspuns: armonia, etc. Cel mai interesant percept pare a fi acela care spune: „Nu vorbi despre subiecte esoterice fără lumină!”, ceea ce este de fapt același lucru cu ceea ce s-a transmis până azi, anume ritualurile pentru inițiați se desfășoară numai după aprinderea unor lumini într-un mod anume prescris, respectiv în prezența unor „lumini”, care în realitate semnifică în mod codificat, într-un limbaj ascuns pentru profani, obiecte cu anumită relevanță simbolică.

La unele precepte pedagogice se menționează și din care cauză trebuie să se procedeze așa și nu altfel. De pildă: trebuie să faci copii, pentru că trebuie să lași după tine pe cineva care să slujească mai departe divinității. Desigur, imperativul era valabil numai pentru lumea profană, deoarece pentru membrii ordinului era obligatoriu celibatul. Sau alt percept: să nu ajuți pe unul care dă jos o greutate de pe umăr, ci numai pe cel care ridică o greutate, pentru că „nu se cade să fii cauza lipsei de trudă a cuiva”. Nu trebuie să te întorci din drum când mergi la templu, pentru că nu se cuvine să faci din slujirea zeilor o îndeletnicire secundară. Să nu mănânci carne decât din animalele aduse de jertfă, pentru că în celelalte animale se pot întrupa suflete omenești. Nu trebuie să ne rugăm pentru noi înșine, pentru că noi nu știm ce ne poate fi de folos, ci numai Zeul știe acest lucru. De notat în

treacă că Pythagora este primul filosof din Grecia care, atunci când se referă la divinitate, nu folosește pluralul „zei” ci numai singularul „Zeu”, cu articol hotărât, „Zeul”, ceea ce denotă prefigurarea unei concepții monoteiste.

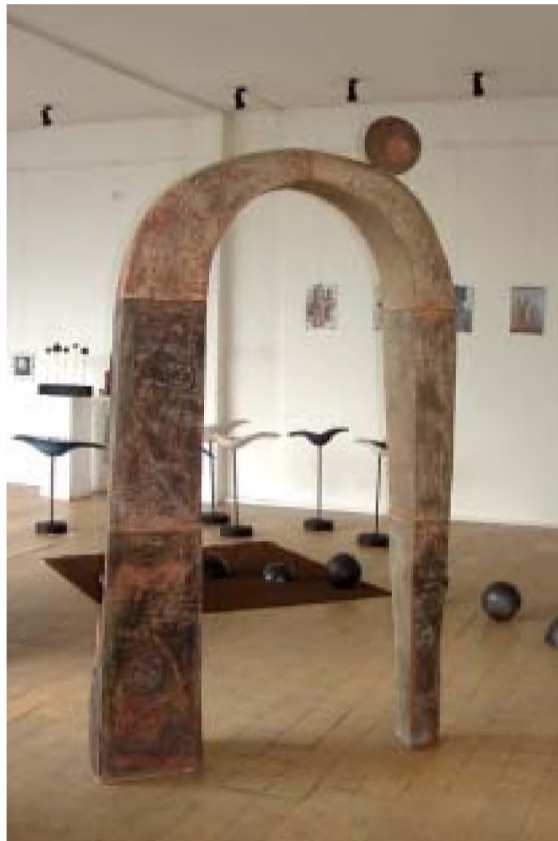
Alte precepte pedagogice sunt doar enunțate, fără a fi motivate, dar motivele se pot întrevădea lesne. De pildă: să nu consumăm inima animalelor! Pentru că (deducem noi) în inimă se află sediul sufletului. La fel, la vechii evrei era strict interzis să se consume sânge de animal pentru că, spunea Legea lui Moise, sângele era însăși viața animalului. Sau un alt precept: să nu urinezi cu fața spre soare! Pentru că (de asemenea trebuie să deducem noi) asta ar însemna o necuviință față de Ra, Zeul-soare. Unele precepte formulate eliptic și nemotivate au fost explicate încă din antichitate, de către Diogene Laertios de exemplu. Să nu apăși focul cu cușitul - asta înseamnă să nu stărnești mânia celor puternici. Să nu pășezi peste cumpăna blanței înseamnă să nu încalci ideea de Dreptate. Să nu te așezi pe banișă cu grâu înseamnă să nu te îngrijești exclusiv de grija zilei de mâine. Să nu-ți întorci capul când pleci din țară, înseamnă ca, în perspectiva morții, să nu te atașezi nefiresc de mult de această viață. În vechea tradiție ebraică se spune că soția lui Lot a întors capul spre a privi în urmă la părăsirea Sodomei și pentru aceasta a fost pedepsită de către Zeu, fiind transformată într-un stâlp de sare (*Geneza*, XIX, 26).

Desigur, unele dintre aceste precepte pot primi și alte interpretări, în funcție de evoluția istorică a cunoașterii și de perspectiva hermeneutică pusă în joc. Este plauzibil ca interdicțiile conținute în precepte să aibă la bază tabuuri străvechi și, în consecință, o cu totul altă semnificație. Focul nu trebuie întepit cu sabia sau cu cușitul, pentru că focul avea totodată și o valență sacră, iar cușitul sau sabia sunt pângărite de sânge. Consumarea bobului era prohibită, deoarece bobul era impur, fiind folosit la arta divină (ghicitului), având un puternic prestigiu malefic în antichitatea egipteană și greacă. Mii de ani mai târziu, prin filiații imposibil de dovedit, la mai multe popoare europene arta ghicitului se practica cu boabele acestei legume, de unde a rămas până azi expresia „a da cu bobii / a da în bobii”, chiar dacă ghicitul se face cu alteceva, cu boabe de porumb, cu pietricele etc.

Partea cea mai importantă a gândirii lui Pythagora, matematica, este aceea care ridică și probleme aparte de înțelegere. Pe de o parte este vorba de o speculație ontologică profundă, greu de rezumat cu limpezime. Pe de altă parte, chestiunile au fost băgate în obscuritate imediat după dispariția lui Pythagora, de către discipolii săi, care au dezvoltat o anumită mistică a reprezentărilor numerice. În fine, cel care analizează cel mai pătrunzător teoria pythagorică a numerelor, Aristotel (în *Metaphysica* și *De Caelo*) ridică probleme care azi nu mai sunt actuale, semnificații căzute în desuetudine, și de aceea nu par a avea o relevanță deosebită. Într-o antologie de istorie a pedagogiei însă, nu putem intra în detalii referitoare la ontologia lui Pythagora, ci ne limităm doar la ideile sale de ordin etico-pedagogic.

Deosebit de importantă este și concepția psihologică a lui Pythagora. Acest gânditor a fost primul dintre elini care concepea sufletul omului ca fiind complex și structurat, cu trei dimensiuni: rațiunea (*nous*), mintea (*phrenos*) și pasiunea (*thimos*). Există și aici o înrăurire egipteană, pentru că egiptenii sunt primul popor din istorie despre care se știe că în credința lor omul nu are

o singură ipostază a sufletului, ci trei. *Bai* era numit acel suflet care la moarte pleca la Judecata lui Osiris, singura ipostază în care sufletul era conceput ca fiind nemuritor, și acesta era reprezentat sub formă de pasăre. Apoi era *Ka*, sufletul conceput ca un principiu vital legat de corp și care trăia doar atâta timp cât subzista și corpul, ceea ce i-a făcut pe egipteni ca, prin îmbalsamarea cadavrului, să asigure o „locuință” cât mai durabilă pentru *ka*. Mai era și un al treilea suflet, *ran*, conținut în numele defunctului și care supraviețuia în măsura în care acest nume rămânea în amintirea rudelor apropiate și a urmașilor săi, cam în felul în care „nemurirea sufletului” este concepută de către scepticii sau ateii contemporani. Nemuritor în sens strict nu

Aniela Ovadiuc

Biblioteca

era decât *bai*. În ipostaza *bai*, sufletul își avea sediul în inimă și de aceea era deosebit de important ca la Judecata lui Osiris inima să ajungă nevătămată și, de asemenea, în cursul judecății să nu cadă de pe talerul balanței, pentru că atunci inima putea fi culeasă de jos și înghițită de către un monstru înfiorător numit Oms. Deci, dacă inima era pierdută, nemurirea era ratată.

La fel, Pythagora credea că nemuritoare nu este decât mintea (*phrenes*), în timp ce rațiunea și pasiunea, pe care în concepția lui le avem în comun cu animalele, sunt pieritoare odată cu corpul. Apoi, egiptenii credeau că sediul sufletului se află în inimă. Pythagora este mai nuanțat, după el sediul sufletului se întinde de la inimă până la creier, pasiunea se află în inimă, iar mintea și rațiunea în creier. Ideea a fost preluată de la Pythagora de către Platon, care concepea sufletul mai precis ca fiind alcătuit din: rațiune, voință și afecte. Această reprezentare topică, de inspirație platonice, asupra psihicului uman structurat pe trei vectori principal - cognitiv, afectiv și volitiv - a rămas în linii mari valabilă până azi.

În ceea ce privește Cosmologia lui Pythagora, aceasta este de asemenea structurată pe principiul raporturilor numerice și pe transformarea continuă a elementelor: apă, aer, foc, pământ. Universul este sferic și la fel și pământul este sferic, ceea ce iarăși înseamnă un important pas înainte în evoluția științei. Ideea că pământul este sferic nu a fost enunțată înainte de Pythagora și, de asemenea, multe sute de ani după Pythagora,

cele mai luminate minți ale antichității și Evului Mediu credeau că pământul este plat și stă fix în centrul Universului. La Pythagora în schimb, pământul este sferic și este locuit pe toate părțile, inclusiv pe partea opusă față de noi. Această parte a sferei, care este opusă în raport cu poziția pe care ne aflăm noi, a fost numită de către Pythagora „antipod”, în ideea că și acolo oamenii stau tot pe picioare, dar într-o poziție răsturnată față de a noastră, pentru că ceea ce este la noi jos la antipodi este sus etc. (Diog. Laert. VIII, 25-26). Soarele, Luna și toate celelalte astre sunt zei, la fel ca și la egipteni, pentru că acestea conțin în sine căldura, iar căldura este cauza vieții. Luna nu are lumină proprie, ci își ia lumina de la soare. Pământul de asemenea își ia lumina de la soare. Pământul sferic se învârtă în jurul axei sale și este luminat de soare pe o parte și umbrit pe cealaltă, fapt ce explică succesiunea zilei și a nopții. Soarele este singurul astru-zeu care are lumină proprie, razele sale pătrund prin eter peste tot, până în adâncuri, și dau viață tuturor lucrurilor. Oamenii de asemenea sunt înrudiți cu zeii, în măsura în care oamenii participă la lumină (idem. VIII, 27). Influența egipteană este iarăși clară.

Educația în spiritul Dreptății are la Pythagora o miză deosebită, în sensul că doar aceasta asigură nemurirea sufletului. Într-un text din *Sapientia demotica*, comentat între alții și de către Constantin Daniel, există o idee sublimă. Zeița Maat, însemnând în același timp și Adevăr și Dreptate, este „alimentul” esențial pentru zei și, într-o anumită măsură, și pentru oameni. După moarte și după Judecată, sufletul omului (*ba*) ajunge în împărăția lui Osiris și aici fiecare suflet este rânduit să locuiască într-o stea de pe cer. Numai că oederea sufletului omenesc în astru nu este eternă, ci sufletul este trimis înapoi pe pământ atunci când este consumată... cantitatea de Maat (i. e. de Dreptate) cu care s-a hrănit în viața pământească! Cu alte cuvinte, noi suntem nemuritori, dar numai în măsura în care în viața de aici de pe pământ am practicat Adevărul și Dreptatea. Când nu mai avem suficient Maat, noi cădem din ceruri, cu steaua noastră cu tot. Geniul care este conștient de propria sa valoare, poate să rostească împreună cu poetul nostru: „Înmormântat în astă stea / în veci voi lumina cu ea” (L. Blaga). Este greu de spus dacă poetul român Lucian Blaga a cunoscut acest mit egiptean, sau dacă a ajuns printr-o inspirație proprie la această revelație - și de fapt nu aceasta este problema. Ci mai important este să remarcăm că această imagine provenind din cunoașterea esoterică a străbătuților veacurilor și culturile până la noi.

Note:

Nicolae Iuga, *Le Cercle et l'Arbre de la vie...*, p. 50 et passim.

Diogene Laertios, *Viețile și doctrinele filosofilor*, Studiu introductiv și comentarii de Aram Frenkian, Editura Academiei, București, 1963, p. 395 și urm.

Aulus Gellius, *Nopțile Atice*, Ed. Academiei, București, 1965, p. 135-137.

Aulus Gellius, *Nopțile Atice*, ed. cit., p. 24.

Constantin Daniel, *Gândirea egipteană antică în texte*, ESE, București, 1974.

muzica

Jazz și amicitie în Banatul Sârbesc

Virgil Mihaiu

Peter Beets Trio (Olanda) la Festivalul de Jazz Novi Sad (Serbia), ediția 2014 (Foto: Aleksandar Plackov)

La trecerea către mileniul trei avusesem șansa de a participa la Festivalul de Jazz de la Novi Sad. Adusesem acolo excepționalul grup basarabean *Trigon*, condus de violistul Anatol Țefăneș. Invitația ne parvenise din partea producătoarei executive Vesna Kaanski, grație implicării amicale a minunatului poet, om de literă și de acțiune Pavel Gătaianșu. Din fericire, acesta continuă să lucreze ca redactor la Secția Română a postului Radio Novi Sad, unul dintre cele mai cosmopolite din lume.

Așa se face că, spre finele lui 2014, am avut onoarea de a fi solicitat să susțin două prelegeri în cadrul prestigiosului *Novosadski Jazz Festival*. După cum era de așteptat, descinderea în zona Banatului Sârbesc (ce face parte din provincia de nord a Serbiei, numită Vojvodina) mi-a oferit o inubliabilă experiență culturală și umană. De-a lungul săptămânii autunnale petrecute acolo m'am simțit pur și simplu... alintat de amfitrionii mei: pe lângă cei doi deja menționați, am beneficiat de atât de bună companie a altor oameni de cultură, cum ar fi generosul grafician Doru Bosiok (născut lângă Vârșeș, absolvent al Academiei de Arte Frumoase de la București, unde l-a avut ca profesori pe Corneliu Baba și Alexandru Ciucurencu), eficienta și armantă coordonatoare a sectorului PR, Dragana Vracar, asociatul ei Igor Resiti, care mi-a asigurat o impecabilă asistență tehnică pe parcursul prelegerilor, fotografii Dragan Kurucic. Acesta din urmă nu a ezitat să organizeze în onoarea mea un festin *ad hoc*, în stil sârbesc, motivat pur și simplu de pasiunea sa pentru muzica românească în genere și pentru Maria Tănase în special.

Cartierul general al Festivalului s'a aflat la Kulturni Centar Novog Sada / Centrul Cultural al Novi Sadului, un edificiu care - în cei aproape 15 ani scurți de la precedentă mea conferință prezentată acolo - a fost remodelat conform standardelor design-ului de ultimă oră. De altfel, o asemenea operațiune rimează cu aspectul îngrijit al întregii urbe, a cărei arhitectură seamănă mult cu cea a Timișoarei. Titlurile prelegerilor mele au fost *Jazz Susre?e Istok / Jazzul întâlnește Estul* și

Valnost latino faktora u jazz muzici / Importanța factorului latin în muzica de jazz. Nu mă pot abține să consemnez o victorie personală: deși limba de comunicare coincidea cu *lingua franca* a lumii actuale și, totodată, a jazzului - engleza -, am decis să reformulez ideile principale și pe sârbește. Mi-am bazat experimentul pe tehnologia recentisimă a translatorului româno-sârbo-croat de pe *google*. Spre satisfacția mea, rostirea frazelor astfel traduse (prin metoda ajustării soluțiilor oferite de internet) s'a bucurat de înțelegerea și aprobarea spectatorilor autohtoni.

La rândul lor, principalele recitaluri cuprinse în program, s'au desfășurat în modernă și spațioasă clădire a Teatrului Național Sârb din Novi Sad. Acolo aveam să-mi reîntâlnesc doi vechi amici, veniți de la Beograd: Slobodan Arandjelovi, critic de jazz și ex-director al Cinematecii belgradene, și Milos Krsti, probabil cel mai important pianist de jazz sârb al ultimelor decenii. Ample gesturi amicale și conversații animate, punctate cu noi date relevante (pentru mine) asupra istoriei jazzului pe teritoriul atât de fertil culturalmente al țărilor ce alcătuiseră, până în urmă cu un sfert de secol, Federația Iugoslavă.

Conform cunoștințelor mele prealabile, dintre numele anunțate pe afiș au optat fără ezitare pentru următoarele: duo-ul alcătuit din pianistul Kenny Barron și contrabasistul Dave Holland; cvintetul basistului Steve Swallow - în care străluceau personalități precum Carla Bley/orgă Hammond B3, Chris Cheek/sax, Steve Cardenas/ghitară, Jorge Rossy/baterie; în fine *Lasse Lindgren Big Constellation* - un band de zile mari, amalgamând valoroși muzicieni din Croația, Slovenia și Italia, sub conducerea trompetistului, dirijorului, aranjorului & poliinstrumentistului suedez Lasse Lindgren. Dintre cele trei propuneri, primele două s'au derulat pe coordonatele unui jazz de înaltă calitate, circumscris însă unui perimetru stilistic oarecum previzibil. Masiva trupă coordonată de L.L. a adus cu sine binevenite elemente de diversitate și versatilitate postmoderniste.

Revigorantă mi s'a părut, de asemenea, evoluția unui octet structurat în jurul nucleului *Mejamisty Trio* din Serbia, având-o în frunte pe pianista Maja Alvanovi.

Dar marea surpriză a venit din Olanda: *Peter Beets Trio*, al cărui lider (născut la 12 iunie 1971, în Haga) și-a demonstrat cu prisosință virtuozitatea pianistică, cu eficientă susținere din partea fratelui său Marius Beets, la contrabas, și a bateristului Gijs Dijkhuizen. Un adevărat ciclon de energii pozitive, dezlanțuit asupra claviaturii, peste care protagonistul revarsă torente de note, articulate cu viteză amețitoare și... precizie de țăfăitor de diamant. Degetele pianistului se mișcă precum argintul viu prin diversele epoci și stiluri ale pianului în jazz. Demersul său se bazează nu doar pe asimilarea unor comandamente jazzistice primordiale - îmbinarea dintre rădăcinile *blues*, improvizație și *swing* - ci și pe un humor genuin și pe evlavioasa preluare a moștenirii lui Oscar Peterson. Urmărindu-i recitalul (declinator de... efecte terapeutice, salutare în epoca depresivă prin care trecem) am rețut senzații similare celor pe care mi le provocaseră unii virtuozii subestimați ai piano-jazzului - precum rusul Leonid Cijik, românul Eugen Ciceu, kirgizul Eldar Djangirov... Nu e de mirare că Peter Beets a cucerit lauri prestigiosului *Prix Martial Solal* din Paris, încă din 1998, pe cei ai Concursului soliștilor de jazz desfășurat în Monaco în 1999, sau că - din aceeași perioadă - el a devenit pianistul titular al *The Jazz Orchestra of the Concertgebouw*. De altfel, în holul faimoasei Filarmonici din Amsterdam, Beets a susținut un memorabil concert, duet la două pianuri, împreună cu Chick Corea, care avea să-i garanteze apariții regulate cu propriul Trio la Concertgebouw, începând din 2005. Printre programele lui Paul Beets se află unele incitante prelucrări în spirit jazzistic de muzici clasici: *From Bach to Blues*, *Chopin Meets the Blues*, *Portrait of Oscar Peterson*, *Porgy and Bess*, *The Blues Goes Latin*.

Din scurtul meu dialog cu Peter Beets, la finele ovaționatului său recital de la Novi Sad, aflai că nu e prea mulțumit de modul cum e cunoscut în străinătate jazzul olandez, ale cărui virtuți avangardiste par a-i obnubila pe critici, determinându-i să ignore performanțe mai... terestre, mai ferm implantate în solul istoric al jazzului. Pe de altă parte, pianistul și-a reamintit cu plăcere de recenta sa evoluție în România, în compania violonistului Florin Niculescu și a Orchestrei Române de Tineret dirijate de Horia Andreescu. Să sperăm că vom avea parte, pe viitor, de revederi ale acestui strălucit interpret pe scenele patriei noastre.

Dar Festivalul de la Novi Sad nu s'a limitat doar la acțiunile de pe scena principală (filmate, spre lauda ei, de televiziunea de stat). Au fost promovate și câteva grupuri foarte tinere, compuse din muzicieni originari din Serbia, Italia, Uruguay, Israel, Bulgaria, Austria. Au avut loc ateliere conduse de ghitaristul norvegian Gisle Torvik. Pe lângă prelegerile antemenționate, s'au ținut lansări de carte, expoziții, iar fotografii Aleksandar Plackov și-a expus selecțiuni din nenumăratele imagini surprinse pe parcursul primelor 15 ediții ale festivalului. Noaptea erau dedicate unor *jam sessions* maraton, programate în luxuosa cafenea a Teatrului. Din păcate, n'am reușit să asist la ele, întrucât trebuia să-mi conserv energiile pentru *Galele Jazz & Blues* de la Timișoara, ce se țin tocmai pe traseul meu de întoarcere spre Cluj. Impresii de acolo - pe curând. ■

Evenimente autumnale la Alba Iulia și Sibiu

Lucian Maier

Maurer Ban Maneri - Fantasm live in Alba Iulia

Vineri seara, 14 noiembrie 2014, în sala de spectacole a Teatrului de păpuși *Prichindel* din Alba Iulia, Albrecht Maurer (vioară), Mat Maneri (violă) și Lucian Ban (pian) au susținut un recital, parte din turneul de lansare al celui mai recent disc pe care-l semnează - *Fantasm*. O producție a casei germane Nemu Records, o casă de înregistrări tină, deținută de doi muzicieni, Klaus Kugel, percusionist, și Albrecht Maurer, în portofoliul Nemu Records, care investește în jazz și world music, *Fantasm* este a cincisprezecea producție discografică. În România, turneul a trecut și prin București, Bistrița, Cluj-Napoca sau Timișoara. Pentru Alba Iulia (orașul românesc în care observăm cea mai importantă creștere de evenimente culturale de nișă, după un model deja testat de Sibiu sau Cluj-Napoca), concertul susținut de trio-ul Maurer/Ban/Maneri este punctul de joncțiune conceptual-culturală a trei evenimente locale importante: Festivalul Alba Jazz (care a derulat deja trei ediții), Festivalul internațional de teatru „Povești” (care se desfășoară în spațiul care a găzduit evenimentul de față) și Festivalul-concurs de muzică folk „Ziua de miine”.

Maurer, Maneri și Ban au lucrat la proiectul *Enesco Re-Imagined* (actorii principali în această transpunere și replică jazz la muzica lui George Enescu fiind Lucian Ban și basistul american John Hebert). Relația muzicală dintre Lucian Ban și Mat Maneri a evoluat anii următori în serii de concerte în duet, unul dintre acestea - cel susținut în Tîrgu Mureș în iunie 2011 - fiind editat de casa germană ECM sub numele de *Transylvanian Concert*. Evoluția trio-ului în Alba Iulia s-a derulat în liniile armonice pe care le întâlnim pe aceste înregistrări recente, iar piesele aduse de pe *Transylvanian Concert* s-au deschis tonal prin contribuția instrumentală a lui Albrecht Maurer. Și, pînă să ascultăm vreo piesă interpretată în această formulă, evoluția acestui trio este cu atât mai interesantă cu cît - ca instrumente prezente pe scenă - am putea fi tentați să ne întreprindem gîndul spre o posibilă evoluție camerală, într-un concept care provoacă limitele muzicii clasice.

Sala teatrului „Prichindel”, cu vreo sută optzeci-două sute de locuri, îngustă și lungă, cu o scenă de dimensiuni reduse, lasă distanțe mici între muzicieni și între muzicieni și public. Scena scaldată în puțină lumină conturează un spațiu ce permite povestirea în liniște și cufundarea într-o audiență intimă, de casă, de familie. Concertul începe cu o elaborare melodică a lui Lucian Ban, care, lent, dinspre un peisaj difuz, fără contururi decisive, evoluează spre o linie ferm conturată, ritmată (*Not That Kind of Blues like*) pe care vor construi solouri vioara și viola. Poziția de conducător se schimbă apoi, pe piesa *Aura*, unde rolul principal în construcția melodică îl are vioara lui Maurer; o piesă a unor căutări, în care, dinspre un coridor întunecat, notele ne poartă în camere în care simțim gesturi - pipete, lovituri infundate, scrijeliri pe perete; sintem în preajma unor teritorii care, afectiv, oferă imagini cu o putere similară celor din *Mesele* sau *Poemele* compuse de Kurtág.

Piesa care dă titlul discului, *Fantasm*, este o compoziție a bateristului Paul Motian (1931-2011) și, în contextul reinterpretării actuale, un tribut adus jazzman-ului american, în cariera căruia, la final, Mat Maneri i-a fost colaborator. Un tribut fără tobe, un tribut în care liniile grav-tăioase ale contrabasului sint recalculat și explorate (ca linie interpretativă, ca

atmosferă și emoție) de violă și de vioară, într-un edificiu în care pianul încearcă să cristalizeze, venind din urmă, gîndul lucid. *Elysium Planitia* (numele unei parcele vulcanice de pe Marte) este o piesă construită într-o priză ironică (în cheie postmodernă). Vioara și viola pornesc dinspre cărările sigure ale muzicii clasice - fragmentele interpretate pe scenă încep cu acorduri optimiste de sarabandă compuse (parcă) de Haendel sau Bach, ori de dans scris de Schubert, - pentru a trece imediat la improvizație; ajungem la o altă secvență similară, cu înfloriri baroce ici-colo, cît să simțim că artiștii își trag cu ochiul în această excursie ludică prin istoria muzicii culte. Ultima piesă din recital e *Monastery* (piesa a treia pe *Transylvanian Concert*), o compoziție apropiată de ritmurile tradiționale românești, mai accentuate aici și cu refren mai pronunțat decît pe discul ECM (viola și vioara interpretează aceeași partitură, interesate un pic mai mult de melodie decît de improvizație).

Cu o surpriză, la bis. *O, ce veste minunată* oferită publicului cu multă delicatețe; Maurer, Ban și Maneri oferă detaliile seninății care să-l poarte pe ascultător spre copilărie, familie, înțelegere, spre liniște. Aici e numai armonie, una care - dacă nu se cristalizează între cele trei instrumente de pe scenă în fiecare piesă la un prim pas muzical - e vizibilă neconținut între interpreți. Fiecare în locul său, cu tafeta întinsă spre cel de aproape, susținîndu-i pașii muzicali, ascultîndu-l în tihnă. E ceva ce transformă lungimea sălii în adîncime, adîncime a cîmpului sonor, adîncime a emoției transmise.

The Dark Side of Tord Gustavsen @ Mozaic Jazz Festival

În ceea ce privește prezența pe scenă, pianistul norvegian Tord Gustavsen a încheiat acest an la Sibiu, în cadrul festivalului de jazz Mozaic. Desfășurat între 14 și 16 noiembrie 2014 în Casa de Cultură a Sindicatelor, Mozaic Jazz a avut cel puțin trei invitați de marcă pe scena sa - percusionistul Trilok Gurtu în prima zi, saxofonistul Steve Coleman în seara secundă și pe Tord Gustavsen (în formulă de cvartet) în ultima seară de festival. Un program impresionant - cu atât mai mult cu cît vorbim despre o primă ediție -, mai strălucit ca prezențe individuale decît ceea ce a putut fi urmărit în acest an la Sibiu Jazz, festivalul local cu o tradiție de peste patru decenii, sau la Jazz & More, un festival care are aproape un deceniu de viață. Distanța mică față de festivalurile sibiene menționate (ambele au avut loc în octombrie!), derularea sa într-un sfîrșit de săptămîină în care România alegea un nou președinte, cred că au fost motive importante pentru care - în ultima seară, cel puțin, cînd am ajuns la festival - au fost ocupate cam jumătate, maxim două treimi din locurile sălii. Ceea ce e puțin nedrept pentru Mozaic Jazz. Ca organizare - în ceea ce privește aranjarea scenei, senografie plus acustică, și spațiile extra-scenice (cafeneaua din foaierul Casei de Cultură) sau modul în care s-a prezentat ca imagine - Festivalul a dat dovadă de o eleganță greu de găsit pînă acum la noi!

Tord Gustavsen a urcat pe scenă alături de bateristul Jarle Vespestand, care este parte din grupul său de la primul disc pe care pianistul l-a semnat pentru casa germană ECM, *Changing Places* (2003), alături de saxofonistul scoțian Tore Brunborg, colaborator al lui Gustavsen de la *Restored*, *Returned* (2009) și alături de tînărul basist norvegian

(proaspăt sosit în echipă) Sigurd Hole. Mă așteptam să fie o reprezentație care să aibă în prim-plan ultimul disc al grupului, *Extended Circle*. A fost o trecere - extrem de percutantă din punct de vedere acustic - prin atmosfera descrisă de notele lui Gustavsen în ultimii zece ani. Virful de lance al concertului a fost discul *Being There*, editat în formulă de trio în 2007, care a oferit acestui recital patru piese. Au fost prezentate și două piese în primă audiență (autohtonă, cel puțin), ceea ce anunță (într-o anumită măsură) faptul că Tord Gustavsen va continua să lucreze în formulă de cvartet. Acest aspect ar putea fi confirmat și de prezența saxofonului pe piesele de pe *Being There* sau *The Ground* (2004), concepute în formulă de trio, pian-bas-tobe, un aspect nou față de prezența anterioară a pianistului în România, în 2012, la Gârâna, cînd piesele din prima etapă a carierei sale erau interpretate în formulă de trio (cu Tore Brunborg retras în lateralul scenei).

În fapt, aici a fost marea surpriză a serii: Tord Gustavsen a oferit un recital electric, cu multe pasaje interpretate în trombă, cu forje de pian și saxofon care își întindeau simțurile și nervii la maximum și, în consecință, cu întreg arsenalul de piese reorchestrate încît să corespundă acestei palete interpretative. Tord Gustavsen avea laptopul pe pian, rareori cobora piciorul sting de pe pedala prin care controla efectele: pianul devenea chitară, se deschidea ca metronom, regresa în mini-pian-de-jucărie, însufla atmosferă ca orgă electronică (odată ce tasta rămînea apăsată)/redevenea pian imediat ce clapa era lovită; Tore Brunborg se apropia deseori, psihedelic, de pragul senzorial absolut; Vespestand și Sigurd Hole construiau (cu delicatețea tiută, am putea exclama contrariabil!) măsurile și ritmul pe care pianul și saxofonul înfloreau, explodau.

Rememorînd concertul, m-am gîndit deseori la Estjorn Svensson; a fost o evoluție la care te-ai fi așteptat de la regretatul pianist suedez, însă una foarte clară Tord Gustavsen. Un fel de trecere de partea întunecată a ființei, ceva foarte special, o antiteză la ceea ce auzim pe discuri atunci cînd rulăm piesele interpretate la Sibiu: *Vesper* (de pe *Being There*), *Right There* (de pe *Extended Circle*), *Playing* (de pe *The Well*), *Vicar Street* (de pe *Being There*), *Wide Open*, *Where We Went* (aceiași *Being There*), *The Swirl* (de pe *Restored* - aici interpretată fără voce, desigur), *Colours of Mercy* (*The Ground*) - așeză-le într-un *playlist* și veți experimenta liniștea, serenitatea, formele melancolice ale firii, introspecția specifică acestei zone temperamentale. Doar *Glow* și prelucrarea unui cînt popular, *Eg Veit I Himmerik Ei Borg*, ambele de pe *Extended Circle*, doar acestea sînt construite (originar) într-un registru sufletesc discordant pieselor deja enumerate.

Acum totul a fost diferit, liniile melodice originare le recunoșteați, totul specificat pentru a fi clar reperul și, imediat, totul răsturnat ca într-o demonstrație muzicală a circuitului descris de banda lui Moebius; ca într-un portret conceput de Bergman, care, acum, în acest *Persona*, în acest *Cries and Whispers* montat în fața spectatorilor, mută lumina pe cealaltă jumătate a feței, o jumătate pinută în întuneric (pînă acum). Expresii muzicale prin intermediul cărora ai acces (prin discuri - prin concert) la două maxime ale iubirii, ambele exprimînd forme ale nebuniei acceptate - nebunia de a iubi și de a fi fericit în pasiune/nebunia de a iubi și de a înnebuni în lipsa posibilității de a da curs pasiunii. Emoție, pași mărunți, delicateți (uneori tobele lui Vespestand erau acoperite cu prosoape, pentru a obține sunete scurte, umbre, ecouri estompate), imersiune în amor și pași agitați în criză... cinema muzical, o scenă scaldată în culoare și o sală cu oameni împietriți în vraja ce cobora de pe scenă! *No one plays the clarinet the way you play my heart!*

Amintirea lui Iuliu Merca și a lui Francisc Salamon

RiCo

Saturn și Talfun (1964-'65) au fost primele formații rock din Cluj-Napoca; ambele promovau muzica rock'n'roll, beat și blues-rock. Ulterior, cei mai dedicați muzicieni din ambele trupe s-au înțeles să înființeze *Index 66*, prima formație vocal-instrumentală pop-rock de succes din Cluj-Napoca (1966).

În 18 iulie, 2014, Francisc Salamon (*Saci*) a trecut în lumea celor drepți în urma unui infarct. În amintirea regretatului baterist - și cu gândul la cantautorul Iuliu Merca (care a decedat cu 15 ani mai devreme, în 27 iulie 1999), echipa rămasă de la *Index 66* s-a reîntâlnit la Cluj-Napoca o lună mai târziu (în 18 august, 2014) pe terasa de la Chios, unde formația de preluări pop-rock a cunoscut succesul pe plan local în anii '60.

Astfel, am avut ocazia să-i cunosc personal pe Dan Cosma (solistul formației, plecat între timp în Germania), Szilasi Sisi Lajos (basistul plecat de ani buni în Canada), impresarul Victor Stanatiev, care era obosit după ce a condus non-stop peste noapte din Germania, tehnicianul Karcsi Miklóssy (venit din județul Harghita) și am putut să mă revăd cu pianistul Pali (Paul Gyarmati, din Odorheiu Secuiesc).

Sisi a întrebat-o pe chelnerița tânără care ne-a servit dacă a auzit de Iuliu Merca? Răspunsul a fost negativ. Nu mai avea niciun rost să-i povestesc faptul că el făcea parte din formația *Index 66*, care acum câteva decenii era formația rezidentă a localului.

Paul Gyarmati

RiCo: - *Ați jînut legătura cu Saci prin Skype?*

Paul Gyarmati: - Da.

- *Când ați comunicat ultima dată cu el?*

- Mi se pare joi (17 iulie); vineri (18 iulie) a murit și joi am vorbit cu Saci la telefon. Eram în satul unde am o casă de vacanță și îl sunam în fiecare zi pentru că eram buni prieteni și chiar discutam joi respectivă că vine și Sisi (basistul Szilasi Lajos) pe 18 august, și Dan Cosma va fi aici și că ne întâlnim cei patru care am mai rămas în viață de la *Index 66*... și a doua zi a decedat. M-a sunat soția lui, Corina, și mi-am zis că doar ieri am vorbit cu Saci - și nu era obiceiul lui să mă sune, că ția că nu întotdeauna am semnal. Atunci am sunat înapoi și mi-a zis că a murit după-masă la trei jumate. Nu știu cum să mă exprim... a fost (cu lacrimi în ochi)... parcă m-a lovit ceva din cer. Așa m-am simțit.

- *Îmi puteți povesti o amintire vie pe care o aveți cu Saci?*

- Acum trei ani, după insistențele lui Karcsi și ale mele, a venit în Secuime, că a spus că nu a mai fost acolo, și m-a vizitat la Ghime (Harghita), acolo unde am casa de vacanță. A stat patru zile, ne-am dus și la Karcsi, care stă la 150 de kilometri de mine. Ne-am simțit foarte bine și am povestit despre lucruri pe care sau el sau eu le-am uitat.

- *Ultima formație cu care a cântat a fost Transilvania.*

- Nu știu cum a ajuns acolo; mi-a spus că a cântat cu fiul lui Teo Peter. A cântat foarte mult anul acesta Saci; anul trecut în schimb a cântat foarte puțin. În 2014 a avut turneu cu *Semnal M*, cu *CatRhythm*, și zicea că dacă lucrurile o să meargă tot așa, nu o să aibă probleme, pentru că nu avea pensie.

Victor Stanatiev

RiCo: - *Când ați aflat de decesul lui Iuliu Merca și ce ați simțit?*

Victor Stanatiev: - Mi-a părut foarte rău atunci, îl știam de când stătea în casa de lângă Saci...

- *...Pe Traian 18.*

- Exact. Nu mai țin minte dacă stătea la 20 sau la 22. Când am fost o dată la Saci, mi-a zis să mergem în vizită la Gyula. El stătea într-o casă, iar Saci stătea într-o curte unde erau mai multe apartamente. Mi-a părut tare, tare rău de el, pentru că a fost un băiat extraordinar de bun și de viabil și de, cum să spun eu, o fire din asta căreia nici prin gând nu-i trecea să jignească... Era un om de cuvânt și foarte vesel; îmi pare rău că nu am putut atunci să vin la înmormântare, că nu puteam să-mi iau liber de la slujbă. A fost un șoc pentru mine și nu am putut să-mi iau concediu ca să pot veni la înmormântare.

Szilasi Lajos

RiCo: - *Cum ați aflat de decesul lui Saci?*

Szilasi Lajos: - Pali m-a sunat imediat ce a aflat. Corina l-a sunat pe Pali, iar Pali m-a sunat imediat pe mine. Era noaptea la 3 jumate (în Canada); eram speriat, oare cine mă sună așa de devreme? Era o surpriză mare; vorbisem cu Saci cu câteva săptămâni înainte pe Skype, că țineam legătura cu el. Niciodată nu s-a plâns, nu părea bolnav. A fost un șoc puternic.

- *A fost și Iuliu Merca coleg cu voi?*

- Îmi pare rău că Iuliu Merca nu a declarat niciodată faptul că și-a început cariera muzicală la *Index 66*, alături de Dan Cosma, Szilasi Ludovic, Francisc Salamon, cu șef de orchestră Paul Gyarmati. Când Ady Petran, chitaristul solo, ne-a părăsit, mutându-se la orchestra profesionistă a lui Titi Weiss de la restaurantul Continental, atunci l-am luat pe Iuliu Merca în trupă. Era foarte entuziasmat, nu știa multe acorduri la chitară, dar avea o voce plăcută. Primele săptămâni a cântat cu noi pe o chitară împrumutată de la Clubul Politehnicii, și ca amplificator folosea un radio Popular pe care în fiecare seară îl aducea de acasă. Era mereu vesel, bine dispus, prietenos cu toată lumea și avea o dispoziție radiantă, contagioasă. În scurt timp a devenit preferatul trupei, și preferatul audienței noastre. Anii trec... și așa trecem și noi... rămânem cu amintirile frumoase din tinerețe.

Karcsi Miklóssy

RiCo: - *Dumneavoastră ați fost tehnicianul formației? Ați fost prieten cu cei de la Index 66?*

Karcsi Miklóssy: - Eram un fan devotat, în felul acesta am rămas prieteni foarte buni. Am fost la înmormântarea lui Saci cu nevastă-mea. Au venit la mine în vizită; am fost student la Zootehnie (am fost absolvent în 1969); am cunoscut formația,

eram prieteni buni; umblam la ei acasă, la Saci. Am fost cu ei peste tot unde au cântat (la Chios, la Lemnul)... Am organizat concerte pentru ei, cum ar fi la mine acasă, în județul Mureș, pe lângă Sovata, în 1967... și acum ascult foarte multă muzică, dar muzică din anii '60-'70. Asta mi-a intrat în suflet și cu asta am rămas; asta mă încălzește.

- *Ce ați simțit când ați aflat de decesul lui Iuliu Merca?*

- De trecerea în neființă al lui Iuliu Merca am aflat de la televizor. Acolo am auzit că a murit și pe urmă am auzit că s-a făcut o retrospectivă a lui la televizor, și doar atunci am crezut într-adevăr ceea ce s-a întâmplat. Și acum, cu Saci, când a murit... am fost la înmormântare... Soția lui când ne-a sunat să ne spună... nu am vrut să cred. În anii recenți am fost la câteva concerte unde Saci stătea în spatele tobelor. Eram buni prieteni.

- *Îmi puteți povesti o amintire vie pe care o aveți cu Saci?*

- Am cunoscut-o pe mama lui. Era o doamnă foarte prietenoasă; mergeam ca acasă la el în vizită; și familia lui era foarte prietenoasă, și de aceea m-am și legat sufletește de el. Pali a mers mai departe la Miercurea Ciuc; eu am fost repartizat în județul Harghita. Am terminat facultățile; am primit repartițiile, formația s-a destrămat - și nu ne-am mai întâlnit. Când am aflat că Pali s-a repartizat la Miercurea Ciuc, ne-am reîntâlnit; m-au chemat să fiu nașul fetiței lor și am jînut legătura.

Dan Cosma

RiCo: - *Ce făceați când ați aflat de decesul lui Iuliu Merca?*

Dan Cosma: - Am fost cu el la mare când a murit. Ultimii trei ani din viața lui (1996-99), eu am colaborat cu ei foarte mult. Vroiam să mă întorc înapoi în țară, veneam foarte des, aveam concerte la Costinești - și asta a fost: o reîntâlnire cu Iuliu... A fost extraordinar ca om, extraordinar. Numai cuvinte de admirație pot să spun despre el. Am fost foarte apropiați în ultimii trei ani. Aveam o rulotă la Vama Veche. Boldijar m-a sunat de la Costinești că Iuliu a murit.

- *Cum ați aflat de decesul lui Saci?*

- M-a sunat Pali. Ultima dată ne-am văzut acum 25 de ani.

- *A existat ideea unui concert în cinstea formației Index 66 în 2012... De ce nu ați putut reveni în țară pentru acest proiect?*

- Eram angajat în tot felul de proiecte în Germania. Nu am putut să mă eliberez de angajamente să pot face asta.

2012. Concertul aniversar. Se dorea organizarea unui concert aniversar *Index 66*, o reuniune a celor rămași în viață, în ultimul weekend din luna mai 2012 la Cluj-Napoca... Dar Dan Cosma nu a putut să participe și, în lipsa componenței complete, proiectul nu s-a concretizat.

teatru

Dezmierdare pură în mitul numit *Don Quijote*

Adrian Pion

O ră și zece minute pine „visul treaz” încorporat de Mihai Măniușiu în insolitul spectacol teatral după legendarul *Don Quixote*. Dar, ca trena exegetică întinsă pe zeci de mii de pagini scrise din secolul lui Cervantes până astăzi, reprezentăția oferită Întâlnirilor Internaționale de la Cluj - 2014 stăruie în memorie mult timp după căderea cortinei, ca o comoară de preț, păstrată în odăile sufletului. „Căile Libertății”, căroră li s-au subordonat tematic „întâlnirile” clujene, își găsesc justificarea nobilă în actul artistic implementat în spectacol, impregnat cu acea libertate creatoare, eclatantă care uimește și conservă valoarea.

Acest *Don Quixote*, feerie și vis, parodie și eseu teatral, *musical* și teatru-dans deopotrivă, este producția Companiei „Liviu Rebreanu” a Teatrului Național Târgu-Mureș și are la bază textul și muzica Adei Milea, sensibilă și inspirată mănuitoare de armonii imprevizibile. Ca structură și realizare este un triumf al teatrului târgumureșean din ultimii ani. Formula adoptată tinde să devină un fel de teatru total, punând la bătaie o sinergie de tehnici din care câștigător iese tot teatrul, firește. Echilibristica personajelor prin stratul gros de fișuici (frânturi de texte rezultate din corvoada scrisului) întins ca un talaș pe scenă e asigurată de Vava Ștefănescu și imaginativă sa complementaritate vizual-dansantă atașată dialogului. Din acest strat pufoș, rezultat în urma muncii scribilor autentificați generic, mai exact din movișele formate din fișuici, luminate de reflectoarele dirijate de Daniel Klinger, se vor ridica treptat la viață personajele îmbrăcate de Adrian Damian în albul candid al visului. Făși din manuscrise rebutate? Reziduuri din atelierul de copiat din Evul Mediu adus intempestiv pe scenă? Fapt e că se creează atmosfera de *scriptorium* în care confruntarea cu textul scris poate începe. Talaș din care să se ridice păpuși ce se mișcă pe scenă s-a mai folosit în unele montări din Caragiale. Îmi amintesc cu plăcere de *Conu Leonida față cu reacțiunea* (Teatrul Național Cluj, regia Aureliu Manea, 1978) și *O noapte furtunoasă* (Teatrul din Turda, regia Marius Oltean, 1995). Efectele pînțite au fost diferite. În montarea lui Mihai Măniușiu, stratul de hârtișe răspândite pe jos are rol catalizator-vizual de penetrare a energiilor coagulate în patologia scrisului, univers parodiat cu fină candoare. Sugestia merge spre însufleșirea personajelor livrești și conturarea unei apologii a scrisului, privită din interior ca un laborator al creației artistice. Pușin cam supralicitat acest cadru axat pe picturalitatea decorului, dar în ton cu evoluția personajelor ce par și ele „de hârtie”, decupate din poveste.

O călătorie în jurul *Mitului Don Quixote* e, până la urmă, înscenarea aventurii cavalerului tristei figuri și a scutierului său. Scriitorul arhetipal adus pe scenă, interpretat de Mihai Crăciun e un alt „cavaler cu pană”, prins în capcana „hărțuirii textuale”, torturat de propriile fantasmă și identificându-se cu ele într-un joc al ideilor despre demnitate, putere, amăgire, frumusețe, iubire, onoare, prietenie, iluzie. Purtătorii de drapel ai acestor norme civice și

morale sunt cei doi eroi emblematici ai căderii în magnificența iluziei și a visului: eternul Don Quijote, interpretat de Csaba Ciugulitu, subțiat de neliniști, și eternul Sancho Panza, întrușipat de supraponderalul Luchian Pantea, genial mai ales în scena cu insula visată. În jurul lor roiesc o armată de scribi și fantome, care mai de care mai grotești înfășișări ale comarului latent, evoluând colectiv sau individual, vorbind sau cântând alături de instrumentiștii contopiși în materia fulgurantă a vedeniilor ca într-un vârtej de proporții halucinante. Vedenii, auzenii ce pun în mișcare cronologia întâmplărilor. Obsesia scrisului e supravegheată de năluciri personalizate, travestite în scribi/ justișari care îndeamnă autoritar: „Scriel” și Scriitorul se apără repetitiv: „Scriu”. Lumea lui de idei și gânduri prinde viață în fața spectatorului inocent, în ciuda aparenșelor și a cunoașterii mitului lăsându-se purtat pe valurile jocului imprevizibil al simbolurilor ademenitoare. Nu și spre ce secvenșă a periplului clasicului tandem livresc te poartă magia intrată în drepturile sale pe scenă și menșinută la cote ridicate pe toată durata reprezentăției. De pildă, din gramăjoarele de făși de hârtie, mă așteptam să se ridice la momentul convenit însăși Dulcinea. Dar asta nu se întâmplă. Ea nu apare ca idol al iubirii cavaleriști decât în varianta iconică, multiplicată în reproducerea după „pop artist”-ul Andy Warhol, reprezentând chipul stilizat al sex-simbolului anilor '60, nimeni alta decât Marilyn Monroe. Extrapolarea spre artele vizuale e o obsesie productivă în cazul montărilor lui Mihai Măniușiu, conturând un

manierism de limbaj scenic puternic personalizat, de efect maxim și în acest spectacol.

În ciuda motivelor arhicunoscute, traseul dramatic al scenariului e plin de surprize, ceea ce subliniază faptul că din nucleul textual, extrem de generos, lăsat moștenire de genialul Miguel de Cervantes Saavedra se pot exploata sumedenie de nuanșe ca razele răspândite de un diamant adecvat luminat. Spontaneitatea replicilor scrise de Ada Milea asamblează ironic și candid rezonanșe din substanșă textului inișial cu jocul frazeologic deturnat în parodie sublimă.

Contribușia fiecărui actor ascuns sub masca uniformizării, purtând costume bizare, e esenșială în construirea acestui mecanism teatral care funcționează fără cusur; de aceea îi voi aminti pe toși: Rareș Budileanu, Costin Gavază, Anca Loghina, Alexandra Pifrea, Andrei Chiran, Tiberius Vasiniuc, Raisa Ané, Sergiu Marocico, Cristina Holtzli, Ciprian Mistreanu, Claudiu Banciu, Ștefan Mura, Cristina Iușan. Lor li s-a alăturat grupul de muzicanși format din Zeno Apostolache, Cristian Tomșa, ceilalși instrumentiști fiind și interpreși.

În 2008, Compania „Azar” din Franșă a prezentat la Cluj, în cadrul Festivalului Uniunii Teatrelor din Europa, un adorabil *Don Quixote* sub formula extrem de restrânsă a unui *one-man show*, unde minunatul actor Jacques Bourgaux era și scriitorul Cervantes și Don Quijote și Sancho Panza și Dulcinea și Rosinanta și orășnișile de la han, totul derulat într-un limbaj comic-amuzant, dar linear, cântat pe o singură coardă. Amintesc acest show, deoarece în comparașie cu el, creașia actuală a lui Mihai Măniușiu de la Teatrul Național Târgu-Mureș este o simfonie abil orchestrată, în care magia se îmbină cu „visul treaz”, revărsat în cascade dezmișdătoare peste uimitul spectator din stal.

Aniela Ovadiuc

Biblioteca

Adolescența și teatrul francofon

Alexandru Jurcan

Aradul a devenit sinonim cu festivalul internațional de teatru francofon. De 22 de ani continuă perseverent acest festival longeviv și calitativ în „regia” fondatorului deja celebru: Florin Didilescu, supranumit cu tandrețe de festivalieri PAPA DIDI. Aradul se pregătește pentru fiecare octombrie să găzduiască miraculosul festival, animat de magia lui Didi. Da, sună puțin patetic, din impulsul sincer de a convinge că adolescenții francofoni au ales teatrul ca să-și exprime temerile, speranțele, opțiunile. Trupe din țară, dar și din străinătate realizează aici un vertij cultural unic, de excepție. Există o dependență incredibilă, pozitivă, dătătoare de speranță. Orice adevăr rezidă în puterea de a continua. Didilescu nu vrea să înțeleaptă, știind că tinerii au nevoie de manifestare, de confirmare. La Arad sunt ateliere animate de experți, dar și dezbateri în culise, emoții multiple, promisiuni. Nu uităm serile surpriză, cântecele internaționale, revista neobosită *Girouette*, care apare zilnic, prezentând spectacolele, dar și opiniile spectatorilor. Dacă e toamnă, e Arad, iar tristețile se disipează în artă. Fără Arad, teatrul francofon nu ar avea coloană vertebrală fosforescentă.

Foștii elevi din trupa lui Florin Didilescu trăiesc răspândiți pe toată planeta, afirmând fără echivoc că experiența AMIFRAN le-a schimbat oarecum viața și modul de gândire. AMIFRAN înseamnă atât festivalul de la Arad, cât și numele trupei lui Didi, dar și al trupei tinere: Mini-Amifran. Adolescenții au la Arad teren de întâlniri spirituale, schimburi culturale, respect reciproc, altruism, alteritate, valori comune. Să fie

Didilescu un utopic? Nu credem, din moment ce festivalul funcționează ca o mașinărie perfectă. Liceenii din Arad, București, Bistrița, Dej, Huedin, Constanța, Iași, Baia Mare, Târgu Jiu, Slobozia, Suceava, Sighet sunt însoșiți de trupele din Canada, Franța, Austria, Belgia, Spania, Ungaria, Rusia, Italia într-o bucurie a teatrului, care neagă orice posibilă criză a valorilor umane.

Am revenit de la ediția 22, începută la final de octombrie, 2014. Atelierele au fost conduse de Roman Kisselef, Alfred Hamm, François Pinte, Françoise Babits, Issa Sinare, Camelia și Ana Toma etc. Spectacolele variate au atins, ca de obicei, cote înalte. Florin Didilescu și trupa sa au prezentat comedia *Parul* de Bulgakov, alegând un ritm drăcesc, antrenant. Ancorat subtil în actualitate, textul incită și pune în valoare personaje colorate. Am remarcat din nou talentul suplu al Alexandrei Blajovici, aproape fără fisură. Mira Cucinschi din Iași a lucrat pe texte din Shakespeare și Xavier Durringer. Actorii au empatizat cu propunerea teatrală coerentă, misterioasă și onirică. Extrem de elaborată a fost regia Ligiei Clinciu din Dej la piesa lui Ionesco *Cântăreașă cheală*. Trupa din Huedin a ales tot un Ionesco, mai precis un scenariu al sus-semnatului, conceput după mai multe texte ale celebrului dramaturg. Spectacolul trupei Assentiment respectă ludicul, grotescul, absurdul și parodia, precum și structurile verbale ilogice, amintind de Jarry și de Caragiale. Milos Davidovici din Serbia a ales Georges Feydeau. Trupa sa din Belgrad a avut un ritm demențial, profesionist, uimind spectatorii. Camelia și Ana

Toma din Bistrița au marșat din nou pe un vizual percutant și pe o scenografie tulburătoare. Nicolae Weisz din Baia Mare creează acel gen de comedie incomodă, cu mesaje indelebile (spectacolul *Histoires d'A*). Era să uit: spectacolul de deschidere, conceput și jucat de Robert Gutunoiu și Marius Tiberius Bugi, o bijuterie chapliniană, cu un ludic distilat, de mare calitate. De la Pecs a venit spectacolul *Salut, eu sunt Miki...* de Papp Roberta și Csikos Klaralujza, care pune întrebări despre conștiință, despre relațiile umane, despre direcția viitorului. Christian Caracausi a ales piesa *Roberto Zucco* de Bernard-Marie Koltès. Trupa franceză a jucat admirabil acest text despre celebrul ucigaș în serie, descifrând mobilul ascuns al faptelor. Marian Gelu din Sighet a ales un text fericit de Ann Rocard, oferind trupei sale o desfășurare comică substanțială. Olga Chepolova din Moscova a jucat piesa *Je t'aime* de Denise Bonal, adică... bucați de viață, povești întretăiate, valize - totul într-o gară metaforică. Remarcabil spectacolul din Canada cu *Boule de suif* după Maupassant, în regia lui Philippe Gobeil. Incredibilă realizare, cu rafinament și emoție, cu stil bulversant, mulat perfect pe cartografia intrigii.

Bineînțeles că m-am oprit doar la câteva spectacole din acest festival-mamut, care practică punctualitatea și disciplina spectatorilor. Dacă e octombrie, e Arad. E teatru. E hrană spirituală.

De la idee la materializarea sa

(urmare din pagina 36)

obiecte, estetice sau funcționale, cunoscute, dar care nu ar fi existat ca atare fără intervenția expresă a artistei în material(e). Amintim că în procesul arderii, surprizele pe care le poate avea ceramistul sunt multiple și nu întotdeauna plăcute. A controla formele finale, prin regimul de coacere, reprezintă o adevărată încercare. Pentru Aniela Ovadiuc, drumul de la idee la artefact nu este nici forțat, nici întâmplător.

Carțile, Filele de jurnal sau *Scrisorile* intră într-o categorie a lucrărilor figurativ-alegorice. Deși ancorele temelor mai sus citate sunt cât se poate de realiste, finalitatea nu este aceea de a realiza replici ceramice ale unor obiecte funcționale. Supradimensionarea, valențele plastice sau ideea de a fi și în același timp de a nu fi ceea ce par sunt doar câteva dintre variabilele cu care operează artista. Piesele din această familie poartă mesaje independente de corespondentele lor reale ori realiste. Trebuie să mai spunem că indiferent de subiectul abordat, textul scris în câmpul lucrărilor nu transmite mesaje verbale, având exclusiv funcție plastică. Transferul de imagini și fixarea acestora pe suprafețele ceramice, în tandem cu sgrafierea și incizarea, fac parte din corpul unor tehnici apelate frecvent de aceasta.

Referitor la instalații, lucrarea intitulată *Avers/Revers* este relevantă pentru analiza de față. Tema de la care pornește Aniela este percepția asupra timpului. Trei casete concepute ca

posibile clepsidre, amintind și ocheanele-caleidoscop, pun în evidență ideea subiectivismului, a interiorului interschimbabil cu exteriorul. Folosirea unor lupe și oglinzi în relație cu o serie de monede și bancnote, dar și cu privitorul, invită la interacțiune, la meditație.

Este vorba în același timp despre un exercițiu de lectură postmodernă privind modul contemporan de abordare al artei ceramice și nu numai. Nimic nu a fost lăsat la voia întâmplării, de la plasamentul lucrărilor la nivelul ochilor (printr-un sistem metalic de factură minimalistă), până la jocul din interiorul pieselor, inclusiv la culoarea-monedelor de ceramică.

Nici vasele nu lipsesc din preocupările tinerei artiste, al cărei simț estetic se constituie deopotrivă în discurs motivator și argument pentru o multitudine de provocări, venite inclusiv din zona tradiției sau meșteșugului.

Ca epilog al celor afirmate anterior, discutăm cu Aniela Ovadiuc, care ne spune că este interesată, în activitatea sa, de relațiile complexe dintre abstract și concret. „Ceramica nu este o artă comodă, continuă Aniela, în sensul că există o serie de pași ce trebuie respectați, care durează și impun anumite limitări. Nu poți face orice, oricând, realizarea unei lucrări putând dura uneori luni întregi. În timpul acesta planurile de început se pot transforma, însă partea bună este că artistul are timpul de a medita și a lua decizii în cunoștință de cauză.

Fiecare material în parte își are calitățile lui. Spre exemplu, porțelanul fosfatic se caracterizează printr-o anumită transluciditate. Știind acest lucru, pot anticipa anumite rezolvări, dar ideea precede întotdeauna lucrarea. Materialul ales are însă și el

o pondere în actul de creație.

Barierile dintre artistul ceramist și cel vizual nu mai sunt astăzi atât de clare cum erau în trecut. Nu cred că mă confrunt cu frontierele dintre tradiție și modernitate, pentru că nu mai există bariere. La mine primează conceptul. Dezvolt lucrările cu creionul în mână, din schiță în schiță, ajungând la o versiune pe care o consider finală în relație cu ceea ce urmăresc. Pe parcurs mai apar probleme tehnice, transformări, dar soluția există deja în momentul în care demarez partea practică. Sunt interesată, în ceea ce fac, doar de mesajul pe care doresc să-l transmit.

Temele mele principale sunt în mare parte legate de om, de gândurile, trăirile și sentimentele sale. Automat mă iau pe mine ca reper, ceea ce înseamnă că plec de la acea particulă care sunt eu, în încercarea de a mă raporta la un întreg mult mai cuprinzător. Prin frământările cu care mă confrunt, doresc de fapt să ridic semne de întrebare. Speranța declarată este aceea a comunicării.

Pornind de la om, am ajuns apoi la carte și indirect la civilizație. Biblioteca înseamnă umbra omului pe acest pământ, este memoria, hărta umanității, cum afirmă Schopenhauer. Cultura, de fapt gândurile, ne modelează conduita în viață și astfel ne individualizează. Depindem de mediul în care trăim, de educația și de coordonatele în care ne-am format. Interogația de la care pornesc când mă exprim în domeniul artei vizează rostul nostru pe pământ. Acesta ar fi adevărul lucrărilor pe care le propun.”

film

Paris sau Berlin?

Meditații de flâneur

Cătălin Bogdan

De la angoasanta distopie urbană din *Metropolis*, pesimistă satiră SF cu tu^oe apocaliptice, la sprințarele gloase în tonalitatea rozaliului cu bemoluri negre, pretenție de polifonie citadină cu surdină turistică, din *Paris, je t'aime*, perspectivele cinematografice asupra orașului pot fi dintre cele mai surprinzătoare, iar uneori chiar intens provocatoare. Întâmplarea a făcut ca în această toamnă *Institut Français* și *Deutsches Kultur Zentrum* să propună la scurt timp câte o selecție de filme pentru publicul clujean. Dacă în primul caz Parisul a constituit inevitabil cadrul câtorva filme, mai noi sau mai vechi, în cel de-al doilea, prilejuit tocmai de un sfert de secol de la căderea Zidului Berlinului, metropola germană a fost mai mult decât un fundal constant. Să privim puțin prin acest caleidoscop de ocazie.

Jacques Tati a tins în *Playtime* (1967), implicit pe urmele lui Walter Benjamin, spre o nouă explorare a metafizicii flâneurului. Burlescul său bine temperat și nevrivol, ideal pentru o cronică de moravuri în cheie nu de descalificantă satiră, ci de ludic-grav studiu antropologic, a conferit structurii filmului doar un specific instrument de "montaj". În schimb, folosirea ingenioasă a ritmului, în trena alambicatelor trasee, cu volute sofisticate - e principala baghetă magică a regizorului, de data aceasta, pentru conturarea inefabilelor crochiuri -, vizează ontologia cotidianului. Un simplu gest de curtenitoare afețiune, de exemplu, precum un cadou spontan, ajunge mediat și supus unor succesive refractări datorită banalelor ritualuri urbane: o coadă la casa de marcat, apelul la un curier de ocazie, programul restrictiv al unui grup turistic, fluența greoaie a traficului, complicitatea unei vecinătăți de ocazie. Orașeanul e supus prin excelență acestei provocări: fluxul lui existențial e constant secționat chiar și în straturile cele mai superficiale. Iar continua presiune a unor imprezibile schimbări de perspectivă poate conduce la temporare discontinuități între sunete și imagini, situație care-i prilejuiește regizorului un dublu exercițiu estetic: o critică transcendentă a imaginii și o inedită reconfigurare dialogală a zgomotelor. Altfel spus, autismul amenință periodic percepția unei realități care ascunde, în spatele unei organizări pretențioase, o improvizație de fond. Un simulacru, dar nu în sensul lui Baudrillard. Precum un buton metalic la o u^oă transparentă, capabil, chiar și în lipsa insesizabilă a acesteia, să întrețină iluzia funcționalității unui u^oier, implicit și a unui mecanism social. În același timp, cuvintele pot fi subminate de zgomote, nu doar drept consecință a unei poluări tehnologice, ci și fiindcă gesturile pe care le însoțesc glisează mereu, reconfigurând implicit orice topografie semantică. Devin astfel zgomote care nu mai tind spre nivelul împlinit al corespondenței cu un sens, ci își descoperă propria vocație de a conferi densitate acțiunilor, invers decât suntem obișnuiți. Gestica devine astfel o cromatică sonoră - iată o surprinzătoare relansare a vechiului concept al "muzicii sferelor". Un sugestiv cadru, prelungit, e cel al imobilului cu apartamente de locuit, transparente pentru ochiul trecătorului de pe stradă - transparentă însăși și de altfel principală presupozitie arhitectural-metafizică a filmului. În acest labirint diafan, unde granițele sunt fluctuante, ambigue și aproximative, traseul cotidian apare drept un puzzle inedit de continue readaptări la un flux de mici inadecvări. Aici regăsește Tati și esența comicului, epurată și transformată într-o cinetică nepredeterminată a înălțărilor. Ca și clădirea imperfectă, a cărei dosită vulnerabilitate inițială riscă s-o compromită ulterior, dar care devine de fapt prilejul unei neașteptate creativități existențiale, când chiar stricăciunile ajung

fetiuri ale unei mereu relansate vitalități, circumscriind noi spații, nu într-un totu imaginare.

Dacă prezența cerului e potențată la Tati de jocul transparențelor printre zgârie-norii de la o presupusă periferie futuristă a Parisului, la Wenders e vorba de o căutată cinetică a zborului, de o permanentă planare, de o îmbibare atmosferică a realității. Nu doar ca o convenție de solitudine angelică, ci și ca exercițiu de euforică adaptabilitate existențială. *Cerul deasupra Berlinului* (1987) prezintă acea reprezentativă gimnastică intimistă a sufletelor, într-o dinamică în care exterioritatea e mereu o extensie, o prelungire a unei tensiuni poetice. O urlă bibliotecă devine spațiul unui laborator interior, unde perspectivele - pe măsura unei inventive mobilități a camerei de filmat - se intrică pe măsura unui material bibliografic cu potențial fabulos. Contrapunctic, tocmai zonele virane, bătute de vânt și invadate de buruieni, asigură paradoxal memoria trecutului dispărut, prin prestigiul cosmogonic al unei fantasmă auctoriale. Îngerii, cu poetica lor deambulatorie, antrenaji în practica unor "limbaje mai subtile" (a căror menire Charles Taylor o căuta la angelologul Rilke), dublează o realitate mereu reflexivă în raport cu timpul. Interogația radicală e însă cu privire la teleologie: iubirea e un joc al întâmplării? E dilema candid-turmentatei acrobate de circ. În cele din urmă chiar și singurătatea încetează să fie o pedeapsă sau un e^oec, pentru a deveni criteriul de excelență al adevăratei întâlniri.

Deși construită pe trama subțire a unei iubiri aezate, doar încercate prematur de boală și de ghimpele morții, *Spuma zănelor* (2013) își îngroașă tu^oele prin excursul suprarealist, pe jumătate SF, pe jumătate vintage. Tocmai această ambiguitate temporală - uneori impresia e chiar de SF vintage - dă un anumit relief unui basm altfel destul de banal și lipsit de mize. E ca un oraș unde trecutul și viitorul își schimbă mereu rolurile, iar mecanismele nostru^onicelor invenții potențează patosul unor discrete mutații antropologice. Efectul transfigurator își păstrează alternanța ludică, astfel încât permeabilitatea registrelor întreține o impresie de fundamentală vulnerabilitate, ca în fața fulgului din întâmplare inhalat, devenit funest prilej de degradare. În inventarul stilistic al lui Michel Gondry, cele mai dense rămân tu^oele de suprarealism conceptual, oarecum în descendența lui Magritte, deși deseori domină mai degrabă o atmosferă minuțios stufoasă, de o artificială ingenuitate, ce amintește de Rousseau Vameșul.

Good Bye, Lenin! (2003) reușește să filtreze canoarea și nostalgia din licoarea îngroașată și tulbură a Istoriei. Utopia de dormitor bricolată filial își recapătă oportunitatea ca simplă terapie alternativă. "Civismul socialist", cândva nu doar o nadă propagandistică, ci și o disperată supapă într-o lume dezumanizată la limita asfixierii, devine astfel pretextul pentru o farsă tandră, menită să atenueze ocolul unei îndelung reprimată metamorfoze. Monumentele, ca cel al lui Lenin, își schimbă destinația ca într-o plimbare tactică pe bulevard, semn tulburător al unor iminente mutații sociale și urbanistice.

Alături de diverse fundaluri de intimitate casnică, locația mai futuristă a noului Conservator parizian se remarcă u^oor în *La sfârșitul poveștii*. Agnès Jaoui ne-a obișnuit cu fluctuantele dominouri erotico-sentimentale, scufundate într-o mereu lunecoasă ambivalență, încurajând eroziunea lentă a angajamentelor restrictive. "Totul curge" la nivel afectiv, ceea ce subminează chiar și pretențiile ordonatoare ale basmelor exemplare. Efectul e însă surprinzător, echivalentul unei restaurații "conservatoare", fiindcă în ciuda ritmului alert al

relațiilor - într-o analogie sugestivă cu compoziția muzicală avangardistă a protagonistului și cu structura arhitecturală a noului ateneu -, în cele din urmă se impune confortul intimist.

Oh Boy (2012) e portretul post-expresionist al unui pierde-vară, corectiv de indeterminare într-o lume doar aparent funcțională, în fond un asamblaj de micro-tensiuni. O dimineață amoroasă fără viitor, cutile nedespachetate într-o chirie nouă, permisul auto suspendat *sine die*, un prieten inexplicabil ratat, un tată exasperat de un fiu rentier, izbucnirea unui controlor de bilete, ipocrizia comercială a unei chelnerișe, bunicușă ingenuă a unui dealer, isteria resentimentară a unei foste obeze, agresivitate și frustrare huliganică, deznădejdea persistentă a unei rușini de familie. Toate acestea se succed într-un caleidoscop urban alăturând un apartament cvasi-nemobilat, rulota de campanie a unui actor, un spațiu reconvertit în scenă underground, un teren de golf exclusivist, subterana unui metrou, un snack-bar, tețgea de local. Opțiunea pentru alb-negru - ca și la Wenders, e perceptibilă la tânărul Jan-Ole Gerster estetica falsei distanțări - conferă un relief mai intim, mai determinant decât impactul înregistrării fluxului haotic al actualității. Cu toate resturile de disponibilitate ale unei vag filtrate melancolii, protagonistul pare progresiv paralizat de revelația cronicizării micilor rani interioare căpătate pe parcursul experiențelor cotidiene. Oamenii fisurați într-un oraș discret decupat - anumite instantanee urbane din film lasă de altfel impresia unor secțiuni transversale. Drept contrapunct inspirat la o tematică preferențial citadină și burgheză remarcăm *Grand Central* (2013). Protagonistii săi sunt proletari de rulotă, mercenari ai industriilor de risc, decontaminatori în zone izolate, salariați precari, amanși de pădure. Titlul sugerează nu doar o impozantă centrală nucleară, ci și un hotel sau o gară - locații simbolice ale unei accentuate mobilități și instabilități existențiale, potențate cu atât mai mult de prezența invizibilă, dar amenințătoare a radioactivității. Spectrul morții acutizează simțul relațiilor fruste, departe de complicații simandicoase și de pretenții ipocrite. Ceea ce nu scutește însă de ambiguități afective și de proximități explozive. Chiar și responsabilitățile au o doză suplimentară de risc, cu efecte fie salvatoare, fie devastatoare. În fond, o centrală nucleară nu doar alimentează energetic "orașul", dar îi și precipită contradicțiile. Ritualul cotidienei dezgoliri a trupurilor și eventuala decontaminare profilactică conturează metafora unei societăți fragile, dar intens autoreflexive. Din care, la limită, se poate și fugi.

Rossellini a filmat *Germania în anul zero* (1948) printre ruinele încă proaspete ale Berlinului distrus de război. Micul Edmund îl anunță pe Bruno, mai celebrul său contemporan, copilul prematur proletarizat al exasperatului "hoș de biciclete" de la periferia Romei. Neorealismul a încercat să-l contrazică pe Dostoevski: coruperea morală apare sub povara foamei - o autajustificare la care criminalul Raskolnikov ajunge să renunțe în cele din urmă. Sau, dintr-o perspectivă mai dialectică, sub presiunea unei societăți străambe. Dar oricare i-ar fi originea, o întreagă faună de corupători mișună printre nenumăratele ruine - metaforă și a unei lumi dislocate din matca sa umanistă. Neorealism fără patos ideologic, *Ostkreuz* (1991) vorbește mult mai convingător despre orașul dezolant, labirint al unei rătăcirii de calvar. De un minimalism de aparent diletant care amintește de Aki Kaurismäki, filmul lui Michael Klier îngroașă tu^oele crepusculare ale noii metropole: barăci improvizate de refugiați, clădiri degradate devenite adăposturi de boschetari, terenuri virane sălbătice, o natură apocaliptic inospitalieră. Decorul e mereu sărăcăcios, sumar, muced, fad. Adolescența furioasă se însingurează treptat în această junglă urbană, iar din elanul îndărătnic supraviețuiește doar o inoperantă complicitate infantilă, ca o viitoare fosilă după un îngheț catastrofic.

Gânduri pe marginea unui anumit tip de film

Marian Sorin Rădulescu

Pe la începutul anilor 80 apăruseră o serie de filme românești de excepție. Pe unele am apucat să le văd chiar la premieră, fiind elev în ciclul gimnazial: *Proba de microfon*, *O lacrimă de fată*, *Casa dintre câmpuri*, *Duios Anastasia trecea*, *Croaziera*, *Semnul arpelui*, *Sfârșitul nopții*, *Glissando*, *Să mori rănit din dragoste de viață*, *Imposibila iubire*, *Dreptate în lanțuri*, *Pas în doi*. Pe altele aveam să le văd la zece ani de la premieră: *La capătul liniei*, *Faleză de nisip*, *Fructe de pădure*, *Secvențe*, *Ochi de urs*. Dar filmul românesc al acelor ani de care, mărturisesc, mă simt cel mai legat și acum rămâne *Concurs*.

Am ratat ocazia de a-l vedea la cinema, când a apărut, întâia oară pe marele ecran (în toamna anului 1982). Din cronicile citite (elogioase, toate) credeam că e prea „filozofic”, prea „ermetic” și „elitist”, adică plictisitor. Câțiva ani mai târziu, prin 1985, l-a programat Televiziunea națională iugoslavă în cadrul unei retrospectivă a FEST-ului (Festivalul Filmelor Premiate) belgradean. Atunci m-am hotărât să nu-l mai ratez. Aproape o săptămână întreagă am așteptat cu mare emoție acea mașină când oțiam că va fi difuzat. Încă de la primele acorduri muzicale am fost „electrizat” de coloana sonoră¹. Atunci, cred, l-am descoperit cu adevărat pe Adrian Enescu (pe care îl oțiam din *Tănase Scatiu*, serialul *Ardelenilor*, *Septembrie*, *Bietul Ioanide*, *Semnul arpelui*, *Sfârșitul nopții*), în anii '70-'80 autorul unor muzici de film extrem de personale, de speciale, de ireale. Atunci am descoperit un film străniu, grav și profund răscolitor. Am citit toată noaptea cronicile la filmele lui Dan Pița² în revistele și almanahurile „Cinema”. A doua zi, la școală, am dorit să schimb impresii cu colegii de clasă, dar cei care îl văzuseră au fost dezamăgiți. Nu i-au savurat umorul, nu i-au deslușit „jocul de adâncime între satiră și mister, între naturalist și fantastic, surprinzător de expresiv la nivelul

imaginii”³ (Eugenia Vodă). Au rămas doar cu unele accente de critică socială („opârle”). Pentru mine, însă, *Concurs* a fost o piatră de hotar.

Ce m-a frapat și încă mă frapează cel mai mult la *Concurs*? Poate felul în care mi-a ținut de urât și m-a învățat că singurătatea pur și simplu nu există. Poate relația dintre Puști și grupul aflat în pădure pentru un fel de *team building*, în cadrul unui concurs de orientare turistică. Poate felul în care, dem și firesc, personajul lui Claudiu Bleonț, cu boierie (de spirit) și blândețe (de gând), se salvează de tentaculele unui grup uman sfârșiat de poftă, răfuieli personale și găinării⁴. Cumva, la nivel subliminal, filmul lui Dan Pița (scenariul și regia) mi-a transmis că „devenirea întru ființă” presupune să răzbași în viață fără să te acrești, fără să te lași copleșit de letargia sau viclenia sau agresivitatea celor din jurul tău. În acest sens, chiar dacă atunci nu puteam să-l „prind” în vreo definiție, *Concurs* este un jurnal cinematografic al fericirii⁵, un poem închinat luminii și unei anumite stări de puritate sufletească, de „mesianism laic”. Astfel avea să-l citească și monahul Nicolae Steinhardt care, în chiar luna premierii, l-a trimis regizorului o scrisoare de felicitare. Rândurile, extrem de elogioase, scrise „cu adânc și admirativ respect”, fac apel la însuși „Domnul Hristos - Împăratul și Basileul” pentru a-l „binecuvânta, ocroti și răsplăti” pe „credinciosul rob și minunatul Său zugrav Dan Pița”⁶, cel care, „cu atâta curaj, sinceritate, râvnă și talent” l-a scris „Evanghelia în imagini, sunet și culori” și a dat un film „mai semnificativ și mai tulburător chiar decât foarte frumoasa *Viața a lui Iisus* de Zefirelli”⁷.

Merită adăugat, poate, că proiectul lui Pița - datând încă din vremea studenției sale (anii '60) - a fost aprobat după *Călăuza* lui Tarkovski (1979) și *Croaziera* lui Mircea Daneliuc (1981) - un *road movie* și un *river movie* cu care *Concurs* a fost

comparat. Până la un punct, se poate vorbi de comparație (este tot un apolog, un *quest*), însă demersul lui Pița este străin deopotrivă de complexitatea universului tarkovskian și de fronda „minimalistă” din filmele lui Daneliuc din anii 70-80.

Note:

1. Pentru Eva Sirbu, colana sonoră din *Concurs* este „un univers neliniștitor de sunete stranii, de zgomote familiare, urlete, foșnete, oapte, în care se insinuează, amplificându-l, muzica lui Adrian Enescu, de o extremă finețe, lucrată, prelucrată, filtrată, „jucată”, de la dangăt de clopot în dungă la sunet majestuos de orgă, de la armonia desăvârșită a melodiei la exasperarea ei și înapoi la armonie, într-o mișcare neobosită spre perfecțiune, o muzică pe care aproape n-o percepi cu urechea, ci o primești, odată cu imaginea, ca o miraculoasă componentă a ei”.

2. Înainte de *Concurs*, Dan Pița s-a impus în cinematografia românească printr-un documentar colectiv (*Apa ca un bivol negru*), două medii-metraje inspirate din scrierile lui Ion Agârbiceanu și realizate împreună cu Mircea Veroiu (*Nunta de piatră* și *Duhul aurului*), *Filip cel bun*, *Tănase Scatiu*, primele westernuri românești (*Profetul*, *aurul și ardelenii*; *Pruncul*, *petrolul și ardelenii*) și prin interesantul, dar inegalul, *Bietul Ioanide*.

3. Director de imagine: Vlad Păunescu. Decorurile: Călin Papură.

4. Ceilalți interpreți principali sunt și ei foarte în rol: Gheorghe Dinică, Ștefan Iordache, Marin Moraru, Vladimir Juravle, Cătălina Murgea, Adriana Chiopu. La fel și interpreții rolurilor secundare: Jorj Voicu, Oana Pellea, Drago Păslaru.

5. Fericirea Puștiului (care pătrunde în pădure călare pe o bicicletă ce putea fi un asin, care strânge niște „fanioane de ghidare” foarte asemenea unor giulgiuri și poartă în spinare rucsacul echipei încărcat mai ales cu păcate și josnicii) își are obârșia în Predica de pe munte a Celui ce n-a precepeșit niciun efort ca să-și salveze aproapele.

6. Răsplata nu a întârziat să apară - următoarele trei filme (*Faleză de nisip*, *Dreptate în lanțuri*, *Pas în doi*) sunt tot o incursiune expresivă, la nivel de sunet și imagine, „în căutarea purității”.

7. Vișeu, Titus, *Dialoguri cu Dan Pița. Cinema, cinema, cinema*, Editura Noi MediaPrint, București, 2012, pag. 30.

remember cinematografic

Alchimistul

Ioan Meghea

Da, omul acesta pe orice pune mâna, se transformă în aur. E un alchimist.....Anul acesta, Woody Allen a împlinit 79 de ani. E născut în 1935 în New York și de mic a fost înscris într-o clasă specială, având un coeficient de inteligență deosebit, dar va urî școala din primele zile, fiind un rebel. E nepoliticos cu profesorii, indisciplinat, nu prea își face temele, e un elev cât se poate de ciudat. Nu știu dacă vă închipuiți treaba asta, dar Woody Allen era foarte bun la sport. Practica fotbal american, baschet, ba chiar și box! Era obsedat de muzică și de magie; pe la 15 ani, într-un program TV, printr-un truc ingenios, a făcut să apară chiar o sticlă de lichior. Sigur, povestea asta era cam mult pentru un copil... Pe urmă, a început - ani de zile - să cânte la clarinet și la saxofon. Dar câte n-a făcut omul ăsta...

Pe la 16 ani a început să scrie glume pe care le trimitea la diverse ziare newyorkeze. Și uite așa, un oarecare Earl Wilson, de la *New York Post*, a început să-i folosească poantele, ceea ce-i dădea lui Woody mare încredere în talentele sale. În 1955, se înscrie la Facultatea de artă cinematografică de la Universitatea New York, dar nu prea are chef să asiste la cursuri și-n cele din urmă trebuie să plece. A fost exmatriculat...

Ciudățeniile acestui om continuau să mire pe cei din jurul său, care nu mai ațiau ce să creadă. Prin 1959, și-a

zis că, simțindu-se oarecum fără vreun motiv aparent melancolic și trist, ar dori să cunoască o persoană mai interesantă. Așa a început să frecventeze, săptămânal, un psihanalist! Nu pentru vreun tratament sau mai știu eu ce alte chestii, mai mult pentru a discuta lucruri inteligente cu un om inteligent!

Omul acesta avea tot soiul de ocupații ciudate. Cânta la saxofon într-un trio de jazz, s-a angajat la NBC în cadrul unui program pentru perfecționarea scriitorilor și a început să compună monologuri și tot felul de glume pentru actorii de comedie. Cereă 100\$ de fiecare minut de „recitare” a acestora. Nu a ocolit nici teatrul Tamiment, unde scria și regiza diverse piese, musicaluri și scheciuri. Cândva, a spus că treaba asta i-a dat o mare experiență în ale teatrului și nu numai. Prin 1958, s-a gândit să scrie și pentru canalul TV de la NBC, unde colabora la *The Chevy Show*. Spectacolul ăsta a rulat la televiziune vreo 10 ani! și financiar, îi cam ieșea treaba. Căștiga 1.700\$ săptămânal, bani care la anii aceia însemnau ceva! Ei bine, interesul său pentru televiziune, cu timpul, a cam început să scadă, gândindu-se tot mai mult la posibilitatea de a deveni și el actor de comedie. De ce nu!

În 1958, Woody Allen îi cunoaște pe Charles H. Joffe și Jack Rollins care, ani de zile, vor negocia pentru acesta tot soiul de contracte în valoare de milioane de dolari. Contract scris între ei? Nici vorbă de

așa ceva. Totul se consfinșea doar printr-o strângere de mână! Tot acești doi oameni l-au convins pe Woody să prezinte el însuși ceea ce scria. Era mai simplu și mai comod, nu? Și uite așa, actorul a lucrat ca și comic, devenind extrem de cunoscut. Până și banii pe care-i câștiga, parcă erau alții: 5.000\$ pe săptămână. Ei, așa da, se mai poate trăi, nu?

Woody Allen a făcut foarte multe filme. Ca om, v-am vorbit despre el. Ca și cineast, ei bine, ca și cineast, nu mi-ar ajunge spațiul de azi pentru a vă vorbi despre el. Ce pot să vă spun, este că „filmele lui încep cu un personaj și se termină cu o grămadă, încep simplu și se complică amețitor, par filme fără probleme și constatăm pe parcurs că ele conțin toate problemele lumii. E ca un râu, care devine fluviu, apoi totul se termină într-o deltă”. L-am citat pe scriitorul, cineastul și criticul Grid Modorcea...

Așa au apărut bijuteriile *Annie Hall* (1977), *Manhattan* (1979), *Delicte și fărâdelegi* (1989), *Match Point* (2005), *Vicky Cristina Barcelona* (2008), *Ce-o fi...* (2009), *Miezul nopții la Paris* (2011) sau *Blue Jasmine* (2013). Premii Oscar, nominalizări la premii Oscar, premii BAFTA și multe, multe alte premii...

Nu pot încheia fără să amintesc de o secvență memorabilă din filmul *Trandafirul roșu din Cairo* care, cel puțin mie, încă odată, mi-a spus că evadarea în iluzie este singura modalitate de a minți moartea, care este - cu siguranță - o certitudine. Așa am asistat la idila romantică a unei banale casnice traumatizată de o viață cenușie și searbădă cu eroul coborât de pe ecranul de cinema în sală, alături de ea. Ce poate fi mai frumos...

Liviu Ioan Stoiciu

am venit să văd minunea

Întâi, să te măsoari. Ce lungime are limba? Ce adâncime are gaura din ureche? Auzi la el ce prostii. Bă, vorbește frumos! Eram la cules de afine. Că s-a mutat din deal în vale și se pare normal. Dintr-un cartier invadat de lilieci. Cine a mai pomenit. Erau zile în care nu mâncam nimic, sincer, că nu aveam ce. Dar n-ai murit. N-am murit, am venit aici să văd minunea.

Pine tămâia și sânzienele înflorite deasupra moaștelor Sfântului Ioan Botezătorul, stă la pândă. Cine o tie... Aude găina din fața ochilor cum cântă ca un cucuș, și se pare că nu vede bine, pipă: asta e minune? Dacă e semn rău? Dar n-ai venit pregătit? Bagă mâinile într-un săculeț și

aruncă peste mireasă fluturi vii, zeci de fluturi, în biserică. „Asta e literatură”. Dintr-odată cade

în nesimțire. Ce mireasă... Mireasă

și e o moartă, dar nu recunoaște. Ce s-o mai lungim, întâi să te măsoari: ce suprafață au circumvoluțiunile...

cu inima făcută praf

restabilește tu legătura, că eu nu mai pot - până aici mi-a fost. Își las pie zilele și nopțile mele, eu plec în pământ cu inima făcută praf, n-am altceva ce să-și las. Iubirea? Nu-și va folosi la nimic. Sufletul? Nu există, de fapt... Îmi dau lacrimile, slab și neputincios cum sunt, aș fi putut să mai trăiesc. Mă dor toate, că le las neterminate: trupul funcționează, în parte, bucată cu bucată, dar motorul central... Mergi și tu la preotul acela: are în altar un caiet al însănătoșirilor. Nu-și dai seama, mi-ar prelungi doar boala - la prima bătrânețe, când

Vine a ver el milagro

Primero, tendrás que medirte. Cuánto mide la lengua? Qué profundidad tiene el agujero de la oreja? Mírale que tonterías dice. ¡Tú, habla bien! estaba recogiendo arándanos. Porque se mudó de la colina en el valle. Y le parece normal. De un barrio invadido de murciélagos! quien lo diría!

Eran días cuando no comía nada, de veras, no tenía que. Pero no te has muerto. No he muerto, vine aquí para ver el milagro.

Toma el incienso, las sanjuaneras sobre las reliquias de San Juan Bautista, acecho.

Quien sabe... escucha la gallina de enfrente que canta como un gallo, le parece que no ve bien, grita:

¿Milagro es este? ¿Y si es mala señal? ¿Pero no viniste preparado? mete las manos en un saquito

Y tira sobre la novia mariposas vivas, decenas de mariposas, en la iglesia.

“Esa es literatura”. En un momento cae en letargo

Que novia... de novia tiene una muerta, pero no lo reconoce. Para que seguir, primero Medirse: que superficie tienen las circunvoluciones...

Con el corazón hecho polvo

Restablece tú la conexión, porque yo no puedo más, Hasta aquí hemos llegado. Te dejo mis días y mis noches, yo me entierro con el corazón hecho polvo., no tengo otra cosa que dejarte. ¿El amor? no te servirá para nada. ¿El alma? No existe, de hecho... Me caen las lágrimas, débil y enclenque como soy, Podría haber seguido vivo. Me duele todo, porque las dejo inacabadas: El cuerpo funciona en parte, pedazo a pedazo, Pero el motorcito central... Ve tú también al cura aquel. Tiene en el altar un cuaderno de las mejorías. No te das cuenta, solo me prolongaría la enfermedad - la primera vejez, cuando he enloquecido ¿Quién sería yo? Le puse el pie en el cuello, tirado al suelo, y él se volvió hacia mí Entonces le reconocí y le dije: ¡Ojo, que te rompo la cabeza! ¿Era yo arriba y abajo? ¿Matón y víctima? Más aun, ni siquiera tienes que saberlo, cariño mío. Si supieras más, te haría olvidar el mundo para siempre: Un dulce tan hipócrita...

Traducere de
O. Vasilescu

Aniela Ovadiuc

Destin

Gravă neglijență, incompetență, abuz în serviciu și/ sau corupție la Judecătoria Cluj-Napoca?

Mircea Arman

O sentință halucinantă pronunțată în Dosarul 1455/211/2014 a Judecătoriei Cluj-Napoca, minciuni spuse de instanța de judecată "de la obraz", o Încheiere din data de 14 august 2003 (prin care se încuviințează vânzarea unui spațiu comercial) a judecătorului sindic definitivă și irevocabilă (prin nerecurare) nebăgată în seamă intenționat și neanalizată, o analiză a actelor cum numai în România o instanță o poate face! Iată povestea incredibilă, în care o firmă din Cluj-Napoca, își dispută proprietatea (mai precis un aspect al dreptului de proprietate, posesia și mai nou însăși proprietatea) cu o Asociație de Proprietari care îi ocupă abuziv și fără nici un drept (titlu de proprietate, just titlu, contract de închiriere, hotărâre judecătorească) sau orice alt act care să justifice ocuparea spațiului comercial din str. Parâng nr. 1 Cluj-Napoca. Numai că, surpriză! Această Asociație de Proprietari din str. Parâng nr. 1 are în componența sa un politician băsist, Adrian Papahagi și un fost judecător de la Curtea de Apel Cluj, Elena Drujină. Din unele informații, se pare, că acolo mai locuiește o judecătoare, Monica Lazăr, de la Judecătoria Cluj sau poate este doar o bizară coincidență de nume? Iată că cercul se închide. De ce, de 10 ani societatea Power Magic SRL, proprietară tabulară, nu poate intra în dreptul său, de ce, într-un alt Dosar nr. 5528/2000 al Tribunalului Cluj, legat causal de cel despre care vom dezbate azi, s-a admis de către ICCJ strămutarea, pentru banuală legitimă, la Tribunalul Iași.

De ce am ales să vorbim acum tocmai despre această Sentință civilă 4731/2014 pronunțată în dosarul înaintea precizat. Pentru că, în opinia noastră, această sentință poate fi predată studenților de la facultatea de drept ca mostră de incompetență sau, poate mai grav, corupție! Am fost atât de ocași când am citit această monstruoasă judecată încât am hotărât să o facem publică însoțită de Apelul declarat de Power Magic la această sentință.

Deși am putea să facem o analiză detaliată a Sentinței în cauză preferăm să publicăm *tale quale* Apelul declarat de SC Power Magic SRL, pe care, în calitate de jurist și conducător de publicație mi-l asum în totalitate. Ca și analiză! Dar și ca parte în această cauză! Nu ascund deci, că sunt interesat în cauză ca și cumpărător al unei cote părți din imobilul în discuție și că în Dosarul 19409/211/2014 al Judecătoriei Cluj-Napoca, în care solicit evacuarea respectivei Asociații de Proprietari sunt judecat "probabil întâmplător și aleatoriu" de aceeași judecătoare, Ramona Camelia Rus, care a analizat aceleași acte, atât în dosarul SC Power Magic SRL cât și în dosarul meu... și s-a pronunțat admitând, opinez eu, în mod halucinant, irațional și ilegal o acțiune pe care Asociația de Proprietari nici măcar nu avea justificat *interesul* să o introducă (aceasta neputând deveni proprietară a spațiului comercial din str. Parâng nr. 1 proprietatea tabulară a SC Power Magic SRL Cluj, fiind doar un ocupant abuziv dar care încasează chiriile și nu plătește nici un fel de impozite, pe proprietate sau venituri). Recuzându-o și d-sa abținându-se, evident formal, am avut parte de o altă judecată halucinantă. Cererea de recuzare mi-a fost respinsă de C19 al Judecătoriei Cluj-Napoca iar judecata a durat 17 zile, probabil (despre acest lucru vom discuta în numărul următor), record mondial pentru o cerere de recuzare. Astfel, aceeași judecătoare care a judecat o speță în directă

cauzalitate cu speța din Dosarul nr. 19409/211/2014 și care a dat, în opinia mea, o sentință absolut monstruoasă (analizează actele când pe Vechiul Cod Civil, când pe noul Cod Civil cum îi convine mai bine pentru a justifica, în opinia noastră, furtul inadmisibil comis!) ca și construcție și argumentare juridică, profund irațională și ilegală urmează să judece o speță în care verdictul e absolut previzibil...respingere. Pe aberații juridice, firește! De pe acum o anunț pe judecătoarea Ramona Camelia Rus că NU VA JUDECA această cauză. Că tot ce se întâmplă în aceste dosare la Judecătoria Cluj-Napoca este de domeniul CSM și, în opinia noastră, în special, al DNA. Voi merge până în pinzele albe cu acest dosar, până va fi judecat corect! Sunt jurist doamnă judecător și nu unul dintre cei care pot fi induși în eroare cu tot felul de aberații juridice, unul care, vă asigur, are capacitate de judecată!

Pentru a intra, însă, pe fondul acestei cauze vom prezenta, în totalitate, analiza, repetăm, pertinentă, făcută în apelul cauzei de către SC Power Magic SRL.

CĂTRE JUDECĂTORIA CLUJ-NAPOCA

Dosar nr. 1455/211/2013

Subscrisa S.C. POWER MAGIC S.R.L., cu sediul în Cluj-Napoca, str. Fabricii de Zahăr nr. 8, bl.S 15, ap.13, jud. Cluj, înregistrată la Registrul Comerțului Cluj cu nr. J12/1191/1999, având cod unic de înregistrare fiscală RO 12199030 (în continuare denumită „Subscrisa” sau „Power Magic”), cont bancar RO65 BTRL 0130 1202 9549 49XX, deschis la Banca Transilvania Cluj, cu respect Vă înaintez prezentul:

APEL

Împotriva Sentinței Civile nr. 4731/2014 a Judecătoriei Cluj-Napoca în Dosarul 1455/211/2014 prin care Vă solicităm:

1. Să anulați Sentința civilă nr. 4731/2014 pronunțată în dosarul de mai sus ca fiind nelegală și neîntemeiată.
2. Să rețineți cauza spre judecare și justă soluționare.
2. Să respingeți acțiunea reclamantei ca inadmisibilă/neîntemeiată.

MOTIVE

Observație prealabilă:

Vă rugăm să constatați că, de plano, actele deduse judecății au fost analizate de către instanța de fond din perspectiva NCC, fapt inadmisibil, deoarece toate actele analizate au fost emise înainte de intrarea în vigoare a NCC (la nivelul anului 2004) și, prin urmare, a fost grosolan încălcat de către chiar instanța de judecată principiul de drept "TEMPUS REGIT ACTUM" și Legea 71/2011 privind punerea în aplicare a NCC, fapt care NU POATE FI ADMIS! Pornind de la această simplă observație putem deja concluziona că toate considerentele instanței și dispozitivul sentinței criticate sunt lovite de nulitate întrucât legea aplicată (NCC) NU POATE RETROACTIVA!

Excepții:

Criticăm instanța de fond, întrucât deși ridicată în întîmpinare, NU A ANALIZAT excepția lipsei de interes invocată de subscrisa, nici pe cale separată, nici odată cu fondul! Astfel arătăm că:

N.N. (Mircea Arman) - *că cele trei rânduri de la pag. 5 a Sentinței civile comentate în acest material, în care se afirmă că Asociația are interes în cauză, nu este o analiză a "excepției lipsei interesului" ci, în opinia noastră, o bătaie de joc, iar afirmația după care "petenta are calitate de reprezentantă a proprietarilor de apartamente..." și astfel are Interes în cauză, este o ABERAȚIE, deoarece, în acest mod, și POWER MAGIC SRL ar avea dreptul să ceară radierea drepturilor de proprietate a tuturor proprietarilor de apartamente de pe str. Parâng nr. 1, ceea ce este hilar, chiar o judecată bolnavă, dacă nu ar fi, tot în opinia noastră, interesată! Ceea ce face instanța de judecată în aceste 3 rânduri din considerente este, părerea noastră, o incalificabilă bătaie de joc și o atitudine în disprețul legii. Mai mult, invocarea art. 31 din Legea 7/1996 nu are nici o legătură cu dovedirea interesului în cauză, interes care trebuie să fie "legitim, actual și născut" lucru pe care Asociația de proprietari și Instanța nu au putut să-l dovedească. Afirmatia după care Asociația ar deține părți indivize comune face referire la terenul de sub bloc. Iar dacă acest lucru indrituiește, legitimează, și naște un drept și un INTERES LEGITIM asupra spațiului comercial deținut de o firmă comercială și cumpărat la licitație de la Statul Român, înseamnă că, cine și? poate ne aflăm în saloanele unui spital de psihiatrie și nu la Judecătoria Cluj-Napoca, în speță, la C18, respectiv în fața doamnei judecător Ramona Camelia Rus.*

II. ASOCIAȚIA DE PROPRIETARI DE PE STRADA PARÂNG NR. 1 CLUJ-NAPOCA, conform CF-ului imobilului situat în Cluj-Napoca, str. Parâng, nr. 1, ap. 51, CF 257126 - C1 - U2, corespunde conversiei pe hârtie a CF-ului 117846 NU A AVUT și NU ARE niciun drept de proprietate asupra imobilului și niciun alt drept (uzufruct, închiriere, nuda proprietate, etc.).

Prin urmare, solicităm să admitemi excepția LIPSEI DE INTERES a Asociației de Proprietari relativ la acest imobil, cumpărat de Subscrisa prin licitație publică și adjudecat prin Încheierea din 14 august 2003 rămasă definitivă și irevocabilă prin NERECURARE! Nu înțelegem ce interes poate avea Asociația în a promova o acțiune în rectificare pentru un imobil care nu îi aparține și care a fost cumpărat prin licitație de la o societate comercială aflată în insolvență și care a aparținut STATULUI ROMÂN. Asociația trebuie să își demonstreze interesul de a promova o acțiune în rectificarea cârpii funciare în conformitate cu art. 36 din Legea 7/1996 publicată în MOF nr. 61 din 26 martie 1996, legea în vigoare la data cumpărării imobilului.

Ne întrebăm:

Ce interes poate avea o Asociație de proprietari asupra imobilului cumpărat de noi, prin licitație publică în procedura insolvenței? Simplul fapt că imobilul se află la aceeași adresă cu imobilele locatarilor îndrituiesc pe aceștia să ocupe abuziv imobilul nostru? În acest fel, și noi, înțelegem, putem ocupa oricare apartament din acest imobil! Mai mult, în ce calitate solicită Asociația radierea dreptului de proprietate al Subscrisei, cu ce interes, și cu ce scop, atîta timp cit Asociația nu poate deveni proprietară pe imobilul nostru!!!, în nici un fel, iar radierea noastră din CF ar însemna să fie lăsat imobilul fără proprietar întrucât, vechiul proprietar, SC AGROMAG SA, a fost lichidată și RADIATĂ DIN Oficiul Registrului Comerțului, prin urmare această societate nu mai este ÎN FIINȚĂ!(depunem certificat constatator eliberat de ORC).

Mai mult, lipsa de interes al Asociației este vădită, atîta vreme cît instanța poate observa și este conștientă că Asociația NU POATE DEVENI PROPRIETARĂ, ÎN NICI UN MOD! Prin urmare, care este interesul Asociației în cauză? Unul singur, acela de a stăpîni și fructifica ILICIT un bun al altuia, lucru pe care INSTANȚA nu POATE SĂ ÎL ADMITĂ!!! deși în mod nelegal și abuziv instanța de fond a făcut-o.

Or, este un fapt statuat clar în doctrina juridică și practica judiciară că pentru a-și proba interesul reclamantului trebuie să dovedească un interes legitim. În speță, reclamantul nu justifică vreun interes legitim, el nefiind beneficiarul radierii din CF a subscrisei, neputînd invoca un interes ocrotit de lege în invocarea anulării unui drept real aparținînd subscrisei, respectiv dreptul de proprietate înscris în B5 din CF 257126 - C1 - U2. Faptul că reclamanta Asociația de Proprietari din str. Parâng nr. 1 are adresa la același număr la care se află și imobilul proprietatea subscrisei nu justifică interesul legal și legitim al acesteia, așa cum este prevăzut în Legea 7/1996.

III. Referitor la respingerea de către instanța de fond a excepției prescripției dreptului de a cere executarea silită:

NICI ACEASTA EXCEPȚIE NU A FOST ANALIZATĂ!!!

Instanța, în mod paradoxal, nu analizează această excepție ci **apreciază asupra caracterului imprescriptibil al acțiunii în rectificarea cărții funciare, CEEA CE NU ESTE ADMIS și este CU TOTUL ALTCEVA**, întrucît noi am ridicat excepția PRESCRIPȚIEI DREPTULUI LA EXECUTARE a Încheierii din 25 iulie 2004 și a Încheierii din 13 iulie 2004, care fiind Încheieri în procedura insolvenței, prin urmare nefiind vorba de hotărîri care privesc materia drepturilor reale, se PRESCRIU în 3 ani! În fond, nici una dintre hotărîrile menționate **NU DISPUNE ÎN DISPOZITIV** în mod legal și cu cerințele Imperative impuse de legea 7/1996 și ordinul Ministrului Justiției nr. 2371/1997 (singurul care în temeiul Vechiului Cod Civil - legea în care instanța avea obligația de a analiza actele DAR NU A FĂCUT-O - avea forță EXECUTORIE și dobîndea AUTORITATE DE LUCRU JUDECAT, prin nerecurare sau în căile de atac) **radierea dreptului nostru de proprietate** (deci o dispoziție care să privească un drept real) sau **anularea** Contractului de vânzare-cumpărare autentificat sub nr. 1395 din 20.05. 2004, așa cum GREȘIT și ÎN MOD NELEGAL **apreciază și dispune** instanța. Această "greșeală" se datorează analizării acestor acte datînd din 2004 din perspectiva NOULUI COD CIVIL, ceea ce constituie un ABUZ, O NELEGALITATE și O INCREDBILĂ „confuzie”, întrucît în perspectiva Vechiului Cod Civil, **considerentele hotărîrii Judecătorești NU AVEAU** nici forță EXECUTORIE și nici nu dobîndeau AUTORITATE DE LUCRU JUDECAT! Însă, ceea ce este de reținut este că aceste încheieri NU MAI POT FI PUSE ÎN EXECUTARE, acest drept fiind prescris prin 3 ani, **aceste acte fiind emise în procedura lichidării și fiind simple dispoziții date LICHDATORULUI de către judecătorul sindic!**

N.N. (Arman Mircea): -prin faptul că instanța de judecată a "completat" Încheierea din 25 iulie 2004 și Încheierea din 13 iulie 2004, în sensul că a statuat că, în considerente, acestea au autoritate de lucru judecat și forță executorie (ceea ce la nivelul anului 2004 și în perspectiva Vechiului Cod Civil constituie o aberație și un abuz), ba, a mai și dispus radierea unui drept de proprietate în baza acestei aberații juridice și a completării dispozitivului de către această instanță, întrunește, în opinia noastră, toate elementele constitutive ale infracțiunii de abuz în serviciu! Faptul că atunci cînd îi convine instanța folosește dispozițiile Vechiului Cod Civil iar cînd motivează aberații se bazează pe NCC, în opinia noastră, este o faptă suficientă pentru a prezuma, la modul rațional, pentru un observator neutru, **intenția instanței și nu greșeala**

acestea.

CONCLUZII PRELIMINARE:

1. Să admitemi excepția LIPSEI DE INTERES a Asociației de Proprietari din str. Parâng nr. 1 în conformitate cu art. 36 din Legea 7/1996 în vigoare la acea data, publicată în MOF Partea I, nr. 61 din 26 martie 1996.

2. Să admitemi excepția prescripției dreptului de a cere executarea silită așa cum a fost ridicată de subscrisa prin Întîmpinare.

IV. Criticăm soluția instanței privitoare la REVENIREA imobilului mai sus precizat pe vechiul proprietar SC AGROMAG SA. Aprecierile instanței raportate la soluția adoptată în dispozitiv sunt HALUCINANTE, însă, în opinia noastră, INTENȚIONATE:

1. Deși la pagina 4, în considerente, instanța de fond arată că " SC AGROMAG SA a fost radiată din Oficiul Registrului Comerțului în data de 01.04. 2013, în DISPOZITIVUL hotărîrii se dispune reînscrisura: "...dreptului de proprietate al vechiului proprietar SC AGROMAG SA". Acest fapt nu numai că este în întregime IRARAȚIONAL, dar este și profund nelegal și abuziv întrucît, radiată fiind din Oficiul Registrului Comerțului și implicit din scriptele Ministerului Finanțelor, această entitate juridică NU MAI EXISTĂ cu toate consecințele juridice ce decurg de aici, inclusiv INCAPACITATEA DE A FI PROPRIETARĂ. Prin acest fapt, instanța nu numai că a emis un raționament rizibil dacă nu ar fi de-a dreptul hilar, dar ceea ce este inadmisibil pentru o instanță de judecată, a comis, în mod conștient, o nelegalitate. **Și un abuz în serviciu** (N.N. Mircea Arman, instanța avînd în mod vădit reprezentarea că SC AGROMAG SA a fost RADIATA din O.R.C., lucru expres ales de instanța la pg. 4)

Repetăm și subliniem, întrucît, în urma încheierii procesului de lichidare a SC AGROMAG SA și a RADIERII acesteia din Oficiul Registrului Comerțului, imobilul NU POATE reveni vechiului proprietar. Astfel, ar urma, ca imobilul să nu aibă PROPRIETAR, lucru care nu poate fi admis! Vă rugăm să luați în considerare că Subscrisa a plătit integral prețul acestui imobil (nu de două ori cum abuziv afirmă instanța într-o Încheiere interlocutorie), iar în procedura lichidării, Dosar 032/99/2005 a Tribunalului Iași, procedură strămutată de la Tribunalul Comercial Cluj pentru bănuială legitimă, PREPUL PLĂTIT DE SUBSCRISA A FOST DISTRIBUIT. În ipoteza în care acțiunea Asociației ar fi admisă, în mod logic s-ar deduce că STATUL ROMÂN prin intermediul instanțelor de judecată NE-A FURAT BANII și am plătit necuvenit IMPOZITE ÎN VALOARE DE APROXIMATIV 55.000 RON, începînd cu anul 2004 și pînă în prezent!

N.N (Mircea Arman): Nu doar că s-ar fura banii plătiți pentru acest spațiu, dar instanța de fond dorește să fure, în opinia noastră, chiar și spațiul și, neputîndu-i împroprietări legal pe asociași, lasă spațiul fără proprietar și, în acest mod, pune la dispoziția Asociației din str. Parâng nr. 1 acest spațiu să îl folosească nestingherit și, eventual, să se ajungă la prescripția achizitivă, întrucît vechiul proprietar, AGROMAG SA, nu MAI EXISTĂ! Această este, în opinia mea, o instigare clară la comitere de fapte ilicite și o încurajare a ilicitului. Ne întrebăm: cu ce interes?

Rog să constatați și că acțiunea introductivă de instanță are un scop abuziv, iar ideea Asociației este de a lăsa imobilul fără proprietar, astfel încît să poată folosi nestingherit imobilul și să obțină FOLIOASE NECUVENITE, ceea ce, cu largul concurs al instanței de fond, Asociația de proprietari, a reușit.

Scopul ilicit al Asociației este de a folosi, cu scopul închirierii către terți, un imobil asupra căruia aceasta nu are niciun drept de proprietate și nici un alt drept (uzufruct, închiriere, nudă proprietate, etc.) și pentru care nu plătește niciun impozit pe dreptul de

proprietate sau de alta natură. Astfel, Asociația ocupă în prezent spațiul în mod abuziv, fără niciun titlu/drept, și o face prin închirierea sau lăsare a spațiului către diverși terți.

și ne întrebăm: care ar fi efectul ipotetic al menținerii hotărîrii criticate de către instanța de apel asupra imobilului ??? din moment ce oricum Asociația nu a avut și nu are niciun drept asupra imobilului, de niciun fel. Deci scopul ilicit este acela de a tergiversa intrarea Subscrisei în deplinătatea dreptului nostru de proprietate, întrucît, în acest moment, Asociația de proprietari ocupă abuziv acest imobil și trage foloase necuvenite. Deci, repetăm, Asociația, oricum, nu ar ajunge să aibă niciun titlu asupra imobilului de natură a uza de acest imobil iar imobilul ar rămîne fără proprietar!

V. Criticăm aprecierile instanței asupra actelor deduse judecării și care au fost analizate din perspectiva NOULUI COD CIVIL, ceea ce nu poate fi admis, deoarece, repetăm, în virtutea principiului de drept TEMPUS REGIT ACTUM și a Legii 71/2011 privind punerea în aplicare a NCC, toate actele analizate de instanță și pe care aceasta și-a "fundamentat" hotărîrea erau emise în anul 2004, respectiv Încheierile din 13 și 25 iulie 2004, prin urmare, instanța AVEA OBLIGAȚIA să analizeze actele pe Vechiul Cod Civil.

Astfel în mod hilar la pagina 5 a hotărîrii criticate instanța arată:

"În consecință, instanța observă că intimata SC POWER MAGIC nu mai are calitate de proprietar al imobilului în litigiu, deoarece contractul de vânzare-cumpărare în baza căruia intimata a dobîndit dreptul de proprietate asupra imobilului în litigiu a fost anulat (în care hotărîre, respectiv în care dispozitiv al unei hotărîri? n.n.) prin hotărîre judecătorească devenită irevocabilă, hotărîre prin care s-a dispus și radierea dreptului său din cartea funciară (**concluzie absolut falsă și irațională care vadește crasa necunoaștere a legii de către chiar instanța de judecată sau chiar abuzul n.n., Mircea Arman**).

Nu prezintă relevanță sub acest aspect faptul că dispoziția de constatare a nulității absolute a contractului de vânzare-cumpărare apare doar în considerentele încheierii pronunțate la data de 25 iulie 2004 în dosarul 5528/2000 al Tribunalului Cluj - Secția Comercială și de Contencios Administrativ, iar nu în dispozitiv, deoarece și considerentele unei hotărîri judecătorești se bucură de autoritate de lucru judecat, nu doar dispozitivul". Această apreciere a instanței este hilară, abuzivă și de rea credință avînd în vedere că, Încheierile din 13 și 25 iulie 2004, trebuiesc analizate pe baza Vechiului Cod Civil. Or, e la îndemîna unui student în anul II la drept să constate că, în perspectiva legii mai înainte precizate (Vechiul Cod Civil, n.n. M.A.) și a Legii 71/2011 privind punerea în aplicare a NCC, aceste Încheieri NU au autoritate de lucru judecat privind considerentele și NICI forță executorie raportat la considerente!!!!

Această afirmație, raportată la legea în vigoare la acel moment, respectiv Vechiul Cod Civil și a Legii 71/2011, arată ori necunoașterea crasă a legii și incompetența ori fapte care frizează dreptul penal, respectiv grava neglijență sau abuzul în serviciu!

Continuîndu-și argumentația, după părerea noastră, delirantă, instanța reține și "autoritatea de lucru judecat" din considerentele altei enormități, respectiv Sentința comercială 363/1285/2007 care arată că subscrisa "dănd dovadă de rea credință se consideră proprietară asupra imobilului, îgîrînd atît înscrierile din CF... (vidi,pg 5...)" Or, este de domeniul evidenței că subscrisa este, în continuare, proprietara înscrisă în CF și că un drept de proprietate NU poate fi radiat printr-o NOTARE, un alt fapt pe care un student de anul II la drept este obligatoriu să

Il cunoască. Se pare însă, că instanța de fond și instanța de la tribunalul specializat NU le cunosc!

În „impărțialitatea ei” instanța de fond „uită” să arate că și în această Sentință comercială 363/1285/2007, în ciuda motivării aberante, instanța RESPINGE cererea Asociației.

Astfel, arătăm că:

VI. Intabularea SUBCRISEI în CF s-a făcut în mod corect, în baza Contractului de vânzare - cumpărare autentificat nr. 1395/20.05.2004 de BNP Laura Moigrădean, în VIGOARE!

La baza acestui contract se află și încheierea din 14 august 2003, prin care se încuviințează vânzarea imobilului către Subscrisa, DEFINITIVĂ și IREVOCABILĂ prin nerecurare. Oricum, chiar dacă există mai multe hotărâri contradictorii care sunt definitive și irevocabile INSTANȚA VA AVEA OBLIGAȚIA SĂ PINĂ CONT DE PRIMA HOTĂRÎRE, întrucât hotărârile ulterioare nu pot veni în contradicție cu PRIMA hotărâre, devenită definitivă și irevocabilă, deoarece s-ar încălca, de însăși Instanța de judecată, principiul AUTORITĂȚII DE LUCRU JUDECAT, prin urmare LEGEA, ceea ce NU ESTE ADMIS!

Or, o hotărâre jucatorească are valoare de lege, și deci este firesc să fie executată, drept urmare corect a dispus CF-ul intabularea noastră în baza Contractului de vânzare - cumpărare autentificat nr. 1395/20.05.2004 de BNP Laura Moigrădean care are drept suport o hotărâre judecatorească definitivă și irevocabilă (Încheierea din 14 august 2003).

La momentul potrivit, vom arăta DE CE Încheierea din 25 iulie 2004 și cea din 13 iulie 2004 pe care își bazează reclamanta plângerea NU POATE PRODUCE NICI UN FEL DE EFECTE asupra dreptului de proprietate a Subscrisei.

Or, Asociația, pe calea prezentei plîngerii urmărește, de fapt, un scop ilicit, acela de anulare a unui contract care are la bază o hotărâre definitivă și irevocabilă (Încheierea din 14 august 2003), printr-o Încheiere (cea din 25 iulie 2004) și Încheierea din 13 iulie 2004 care NU DISPUNE prin DISPOZITIV - singura parte executorie a unei hotărâri judecătorești (conform Vechiului Cod civil aplicabil în speță) - anularea Contractului autentic de vânzare - cumpărare nr. 1395/20.05.2004!!!

Prin urmare, rog să constatați scopul ilicit, inadmisibilitatea și neîntemeierea unei astfel de plîngerii + solicit să fie obligată Asociația să *timbreze la valoare* cererea sa, întrucât scopul acțiunii este acela de a ne lipsi de dreptul nostru de proprietate.

1. Toate hotărârile menționate de către Asociație în acțiunea introductivă de instanță și analizate aberant de instanța de fond în hotărârea pe care o criticăm, nu fac nicăieri dovada desfășurării titlului nostru de proprietate. Dar mai mult: CF-ul nu instituie niciun fel de drept de nicio natură al Asociației, în schimb, dreptul de proprietate aparține lui SC POWER MAGIC SRL și este înscris INCLUSIV ÎN PREZENT în CF.

Doresc doar să dăm câteva exemple ale flagrantului abuz al instanței de fond:

a. Încheierea din 25 iulie 2004 (menționată în petiție și motivare) NU DISPUNE (ÎN DISPOZITIV - SINGURUL EXECUTORIU conform legii și singurul care dobîndește AUTORITATE DE LUCRU JUDECAT) ceea ce susține instanța de fond.

Ca dovada, stă inclusiv Decizia nr. 45 a Curtii de Apel Cluj din care se vede: ce solicitari are Asociația (și anume Asociația: „*Critică soluția instanței de fond (S.N.: adica Încheierea din 25 iulie 2004) pentru că nu a dispus restabilirea situației de carte funciară, și constatarea nulității absolute a promisiunii de vânzare-cumpărare, precum și radierea mențiunilor din cartea funciară*”), iar acest recurs este RESPINS irevocabil.

ASTFEL:

- Încheierea din 13 iulie 2004 NU DISPUNE ÎN

DISPOZITIV - SINGURUL EXECUTORIU conform legii) ceea ce pretinde instanța de fond ci doar la dispozitiv dispune stabilirea unui termen de examinare a cauzei. Cum este bine cunoscut, aprecierile instanței, în considerarea Vechiului Cod Civil, nu au forță EXECUTORIE și nici nu dobîndesc AUTORITATE DE LUCRU JUDECAT, prin urmare, instanța de fond NU POATE, decât abuziv și nelegal, constata anularea Contractului autentic de vânzare-cumpărare mai sus precizat. Faptul că o face nelegal, abuziv și cu rea credință, este un alt aspect pe care instanța de apel are obligația legală de a-l CORECTA prin anularea în tot, ca netemeinică și nelegală, a Sentinței Civile nr. 4731/2014 în Dosarul 1455/211/2014 a Judecătoarei Cluj și respingerea acțiunii reclamantei!

Mai mult

- în DISPOZITIVUL Încheierii din 25 iulie 2004 nu sunt respectate cerințele IMPERATIVE instituite de art. 50, din Legea 7/1996 publicată în MOF nr. 61 din 26 martie 1996 și art. 51 și 90 din Ordinul 2371/1997 al Ministrului Justiției fapt care lasă fără aplicabilitate!!! dispozitivul încheierii din 25 iulie 2004, dispozitiv în care se fac doar aprecieri generale de genul: „Dispune desfășurarea tuturor măsurilor luate de lichidatorul Emil Cuda, cu privire la vânzarea spațiului situat în str. Parâng nr. 1...”, ceea ce nu este admis! Radierea unui drept de proprietate se face numai în condițiile impuse de Legea 7/1996 art. 50 și Ordinul Ministrului Justiției nr. 2371/1997 la art. 51 și 90, astfel că, DISPOZITIVUL (nu interesează aici aprecierile/motivările instanței) hotărârii care anulează/radiază un drept de proprietate nu poate fi unul cu conținut general ci trebuie să respecte condițiile de FOND și FORMĂ impuse de Legea 7/1996 forma în vigoare la acea dată, art. 50. Vidi, MOF Partea I, nr. 61 din 26 martie 1996 precum și prevederile art. 51 și 90 din Ordinul 2371/1997 al Ministrului Justiției și anume faptul că nu este arătat în înscrisul anexat cererii dreptul real imobiliar ce face obiectul înscrierii sau radierii.

Or, nici o hotărâre judecătorească depusă la dosar NU conține asemenea DISPOZIȚII în DISPOZITIV, singurul EXECUTORIU și sigurul intrat în puterea autorității de lucru judecat!!! Pentru a exemplifica ce TREBUIA să conțină dispozitivul încheierii din 25 iulie 2014 vom cita, in extenso, textul legii:

Art. 50. - În cazul în care judecătorul de la biroul de carte funciară admite cererea, dispune înscrierea prin încheiere, dacă înscrisul îndeplinește următoarele condiții:

- cerințele de validitate a actului juridic;
- are deplină putere doveditoare;
- indică numele părților;
- individualizează imobilul cu numărul de parcelă;
- este însoțit de o traducere legalizată, dacă nu este întocmită în limba română.

Încheierea va cuprinde determinarea dreptului sau a faptului, indicarea numărului parcelei și a cărții funciare, precum și a părții cărții funciare în care urmează a se face înscrierea.

În cazul în care identificarea cadastrală a parcelei nu este posibilă, pe baza datelor existente, vor fi folosite schițe de plan vizate de oficiul județean de cadastru, geodezie și cartografie

La fel, Ordinul Ministrului Justiției nr. 2371/1997 prevede la art. 51 și 90 :

Art. 51. - Încheierea judecătoarei de carte funciară cuprinde:

- arătarea judecătoarei de carte funciară;
- înscrisul pe care se întemeiază cererea;
- felul înscrierii: definitivă, provizorie ori notare sau radiere;
- determinarea exactă a dreptului sau a faptului ce se cere a fi înscris;
- modalitățile drepturilor înscrise;

f) localitatea în care se află imobilul, numărul cărții funciare, numărul de ordine, numărul corpului de proprietate, respectiv cadastral și de carte funciară, unde este cazul, și numărul de parcelă;

g) persoanele în folosul și împotriva cărora se efectuează înscrierea;

h) persoana căreia urmează să i se predea înscrisurile originale;

i) persoanele cărora urmează să li se comunice încheierea;

j) dacă este cazul, dreptul la ipotecă legală;

k) temeiul juridic în caz de admitere sau respingere;

l) termenul și calea de atac;

m) semnătura judecătoarei de carte funciară și a conducătorului de carte funciară (a se vedea anexele nr. 1 și 2).

Art. 90. - Întabularea și înscrierea provizorie se vor încuviința numai dacă înscrisul constatator al actului juridic satisface cerințele specifice de valabilitate, arată numele părților, individualizează în mod explicit bunul imobil și arată dreptul real imobiliar ce face obiectul înscrierii sau radierii.

Dacă actul juridic a fost întocmit într-o altă limbă se va solicita prezentarea acestuia și într-o traducere legalizată.

Prin urmare, atît timp, cît timp dispozitivul Încheierii din 25 iulie 2004 NU CONȚINE aceste date, el rămîne fără efecte juridice, textul legii fiind IMPERATIV!!!

Alegațiile instanței de fond nu au nici un fel de valoare juridică întrucît nu motivarea unei sentințe se pune în aplicare ci DOAR DISPOZITIVUL care este EXECUTORIU, ori în cazul de față, în nici una dintre hotărârile judecătorești puse la dispoziția instanței de către Asociație, NU apare în DISPOZITIV anularea/invalidarea titlului nostru de proprietate și în baza căruia ne-am înscris în CF, anume Contractul autentic de vânzare - cumpărare nr. 1395/20.05. 2004 și facem aici referire la Încheierea din 13 iulie 2004 (ceea ce apare în aprecierile instanței dar nu apare în DISPOZITIV nu are forță executorie (și nici autoritate de lucru judecat, n.n. M.A.) și nu poate fi pus în aplicare în conformitate cu prevederile Vechiului Cod Civil).

Relativ la dispoziția prin care, în Încheierea din 25 iulie 2004, se dispune :

„Radierea înscrierii și radierea notării de sub B7” înpelegem următoarele :

- Nu se știe despre ce înscriere este vorba iar această dispoziție nu respectă cerințele IMPERATIVE ale art. 50 din Legea 7/1996 în vigoare la acea dată, precum și prevederile art. 51 și 90 din Ordinul 2371/1997 al Ministrului Justiției și anume nu este arătat în înscrisul anexat cererii dreptul real imobiliar ce face obiectul înscrierii sau radierii prin urmare, NU POATE FI ÎNSCRISA ÎN CF, nefiind susceptibilă de EXECUTARE!

- Totodată, nu se știe la ce fel de notare se face referința în dispozitiv !

Arătăm, în același timp, că atît reclamantul cit și instanța de fond au REPRESENTAREA faptului că dispozitivul Încheierii din 25 iulie 2004 nu poate fi pus în executare neavînd toate caracteristicile cerute de lege astfel că :

- reclamanta a promovat recurs la Încheierea din 25 iulie 2004 care i-a fost respins definitiv și irevocabil ! Motivele de recurs alegau tocmai lipsurile pe care le-am arătat anterior ale Încheierii recurate.

- În motivele de recurs promovat la ICJJ în Dosarul 292/1285/2007, act analizat de către instanța de fond, (la cea dată n.n. M.A.), și finalizat prin RESPINGEREA RECURSULUI Asociației, la pag. 22 a Deciziei 1637 a ICCJ se arată textual :

"Deși prima instanță a constatat faptul că suspinerile subsemnaților (Asociația n.n.) sunt întemeiate, respingând pe acest motiv cererea de evacuare (ICJJ va respinge cererea de evacuare deoarece între părți nu există un contract locativ, pg. 26, Decizia 1637 din Dosarul 292/1285/2007) a reclamantei SC POWER MAGIC SRL, totuși a respins ca lipsită de obiect cererea de radiere a înscrierii, motivat de faptul că sub B12 în CF nr. 117846 este NOTATĂ (ori printr-o NOTARE nu poate fi radiat dreptul de proprietate n.n.) Încheierea din 25 iulie 2004 pronunțată în dosarul 5528/2000 a Tribunalului Cluj, încheiere prin care a fost dispusă radierea înțabulării efectuată sub B7 și rectificarea înscrierii.

Intervenienții (Asociația n.n. prin membrii ei) apreciază că motivarea primei instanțe pentru respingerea acestui petit este nelegală, deoarece prima instanță (vidi Dosar 292/1285/2007) nu face diferență între o înțabulare în cartea funciară și o notare (ceea ce afirmăm și noi n.n.), invocând ca temelie dispozițiile art 26 alin. 4 din legea nr. 7/1996.

În aceste condiții, se apreciază că, simpla notare a unei înscrieri prin care se dispune rectificarea unei înscrieri nu are efectul unei rectificări efective (perfect de acord ! n.n.) Rectificarea efectivă, dacă ar fi fost efectuată, ar fi însemnat radierea dreptului de proprietate al SC POWER MAGIC SRL și revenirea pe vechiul proprietar, SC AGROMAG SA. Or, în speșă, notarea efectuată este lipsită practic de orice efect, reclamanta S.C. POWER MAGIC SRL fiind înscrisă în continuare ca proprietară.

Pe de altă parte, mai relevă intervenienții, o radiere a unui drept de proprietate nu se poate efectua fără reînscriserea dreptului pe proprietarul anterior, imobilul neputând rămâne fără proprietar" (din nou, perfect de acord n.n. MA.).

PRIN URMARE, Asociația, prin intermediul membrilor săi, recunoaște dreptul de proprietate al POWER MAGIC ca fiind înscris în CF și, totodată recunoaște că DISPOZITIVUL Încheierii din 25 iulie 2004 NU POATE fi pus în executare deoarece :

- nu arată, așa cum ar fi fost normal, proprietarul de facto și actual dar nici nu arată pe cine ar trebui trecut imobilul în cazul în care s-ar fi dispus legal radierea dreptului de proprietate al SC POWER MAGIC SRL.

- totodată membrii Asociației arată că, în mod legal, dispozitivul Încheierii din 25 iulie 2004 AR FI TREBUIE să conțină dispoziția de reînscrisere a dreptului de proprietate pe proprietarul anterior, CEEA CE, ÎN SPEȘĂ, NU SA ÎNTÂMPLAT !

N.N. Nici o problema! Instanța de fond, respectiv dna judecătoarea Ramona Camelia Rus, suplinește, opinăm noi, cu de la sine putere aceste carențe ale Încheierii în discuție făcând un real abuz în serviciu deoarece MODIFICĂ și valorifică o Încheiere INTRATĂ ÎN PUTEREA LUCRULUI JUDECAT ! dar care Nu dispune radierea dreptului de proprietate al SC POWER MAGIC SRL (atât Încheierea din 25 iulie 2004 cit și cea din 13 iulie 2004 n.n. M.A.).

Cu toate acestea, cunoscând și analizând aceste acte, inclusiv alegățiile reclamantei, instanța de fond susține aberația juridică după care aceste încheieri, cea din 13 iulie 2004 și cea din 25 iulie 2004 DISPUN ÎN MOTIVARE anularea contractului autentic (incredibil !!! n.n. M.A.) mai sus menționat, radierea dreptului de proprietate a subscrisei și arătarea proprietarului pe care trece proprietatea. Aceasta este o minciuna, un fals și un abuz ! pe care instanța de apel are obligația legală de a-l anula, întrucât nu poți analiza hotărâri judecătorești din anul 2004 pe baza dispozițiilor NCC, instanța încalcând deliberat, abuziv și cu rea credință Legea 71/2011 privind punerea în aplicare a NCC și principiul de drept TEMPUS REGIT ACTUM, principiu care NU POATE FI ÎNFRINT !

FOARTE IMPORTANT !!!

Încheierea din 25 iulie 2004 vine în contradicție cu

Decizia Curții de apel Cluj nr. 4180 din 24 iunie 2004 (deci anterioară Încheierii din 25 iulie 2004) care respinge definitiv și irevocabil cererea Asociației de invalidare a tuturor măsurilor luate de lichidator și anularea contractului 2.20.5/2003. Mai mult, în considerentele Încheierii se arată că recursul Asociației a fost respins întrucât Încheierea din 14 august 2003 a rămas DEFINITIVĂ și, în considerarea LEGII, IREVOCABILĂ, nefiind recurată ! Or, a pronunța o hotărâre judecătorească după ce în cauză există AUTORITATE DE LUCRU JUDECAT, nu este admis ! Cu toate acestea, în chiar această situație, în cazul în care există mai multe hotărâri definitive și irevocabile se va lua în considerare PRIMA HOTĂRÂRE, pentru motivele pe care le-am arătat mai sus.

NOTA BENE !!

Nici o instanță, pe parcursul litigiilor existente între părți, nu a anulat Încheierea din 14 august 2004 întrucât acest lucru este ilicit și vizează dreptul penal !

- în anul 2005 Asociația a promovat în dosarul 32/2005/COM la Tribunalul Iași, unde procesul de insolvență a SC Agromag SA a fost strămutat pentru bănuială legitimă, o acțiune în care solicita rectificarea dispozitivului Încheierii din 25 iulie 2005 susținând că acesta nu conține elementele necesare "restabilirii" situației anterioare de carte funciară și reînțabularea SC Agromag. Această cerere a fost RESPINSA DEFINITIV și IREVOCABIL prin Încheierea din 19 octombrie 2005 a judecătorului sindic. Această Încheiere a devenit irevocabilă prin nerecurare ! Anexăm hotărârea !

Prin urmare, nu înțelegem cum instanța de fond a puitut admite acțiunea Asociației, atât timp cât ea însăși recunoaște că Încheierea din 25 iulie 2004 de care se prevalează, este lipsită de efect, atât timp cât DISPOZITIVUL nu este legal întocmit și nu dispune radierea dreptului de proprietate al POWER MAGIC ÎN NICI UN MOD LEGAL așa cum prevedea legea la acea vreme! Să fie această soluție rezultatul faptului că printre membrii asociației de proprietari din str. Parâng nr. 1 se află politicianul Adrian Papahagi, o fostă judecătoare la Curtea de Apel Cluj, Elena Drujină, și o judecătoare de la Judecătoria Cluj, Monica Lazăr? E vorba doar de "o simplă coincidență"?!!!

Criticăm faptul că instanța de fond nu analizează și nu pune în discuție Încheierea din 5 aprilie 2004 (anexată) devenită DEFINITIVĂ și IREVOCABILĂ în baza Deciziei Curții de Apel Cluj nr. 4180/2004 deși aceasta a fost depusă la dosar, astfel că, având în vedere că această Încheiere respingea definitiv și irevocabil cererea Asociației de proprietari privind anularea titlului nostru de proprietate, judecătorul sindic nu mai avea posibilitatea să mai emită încheieri în 13 și 25 iulie 2004, în contradicție cu o Încheiere devenită irevocabilă prin decizia curții de Apel Cluj nr. 4180/2004. Chiar și așa, având în vedere că Decizia curții de Apel este anterioară încheierilor din 13 și 25 iulie 2004, instanța de fond trebuia să ia în considerare Decizia anterioară, intrată în puterea lucrului judecat, astfel că, întotdeauna dacă există două hotărâri irevocabile contradictorii instanța ARE OBLIGAȚIA de a lua în considerare PRIMA hotărâre !

În ceea ce privește afirmația nesinceră a instanței privind anularea Contractului autentic de vânzare-cumpărare nr. 1395/20.05. 2004 BNP Laura Moigrădean, arătăm că acest fapt NU A FOST DISPUS ÎN DISPOZITIV (în nici o încheiere n.n. M.A.), prin urmare, în virtutea reglementărilor Vechiului Cod Civil, în baza căruia instanța de fond avea obligația legală de a analiza actele, acest contract se află ÎN FIINȚĂ pentru toate motivele pe care le-am expus când am analizat Încheierea din 25 iulie 2004.

În drept: Legea 7/1996, Vechiul Cod Civil, Ordinul Ministrului Justiției nr. 2371/2007 textele și legile menționate în prezentul script.

In probațiune:

- toate actele depuse de reclamant la dosar, Încheierea din 5 aprilie 2004 și minuta Deciziei Civile nr 4180/2004 a Curții de Apel Cluj prin care Încheierea din 5 aprilie 2004 devine definitivă și irevocabilă, Încheierea nr. 482 din 19 octombrie 2005 a Tribunalului Iași (Judecător sindic) rămasă definitivă și irevocabilă prin nerecurare; Sentința Civilă 110/Com a Tribunalului Iași (judecător sindic) devenită irevocabilă prin nerecurare);

- inscristurile pe care le depun sau care le voi depune sau orice alte inscristuri.

- solicitările adresate prin prezentul script: depunerea CF-ului în extenso de către Asociație pentru a dovedi un drept al sau asupra imobilului (ca să vedem ce CF ar avea Asociația referitor la imobilul meu); taxa de timbru la valoarea din partea Asociației care printr-o plângere în contra unei încheieri de CF îmi contesta dreptul meu de proprietate.

Anexam: inscristurile despre care am făcut vorbire: Încheierea din 14 august 2003 definitivă și irevocabilă prin care se încuviințează vânzarea imobilului către Subscrisa; Încheierea din 5 aprilie 2004 și copia minutei deciziei civile nr. 4180/2004; Încheierea nr. 482 din 19 octombrie 2005; Certificat constatator nr. 70045/27.11.2013 prin care se constată faptul că SC AGROMAG SA a fost RADIATĂ din Oficiul Național al Registrului Comerțului la data de 01.04. 2013 în urma înțchiderii procedurii de faliment, Încheierea din 5 aprilie 2004 devenită irevocabilă prin Decizia nr. 4180 a Curții de Apel Cluj, Încheierea nr. 482 din 19 octombrie 2005 a Tribunalului Iași, irevocabilă; Sentința Civilă nr. 110/Com a Tribunalului Iași, irevocabilă!

Cu respect,

Subscrisa prin administrator,

Dușu Lupoian

Din păcate, această tristă istorie a unei Sentințe 4731/2014 pronunțată în Dosarul 1455/211/ 2013 și care este, în opinia noastră, una aberantă are în spate o lungă serie de abuzuri și judecăți strimbe, interesate, făcute, probabil, la intervenția diverșilor ipochimeni din Asociația de Proprietari din str. Parâng nr. 1. Aceste dosare nu pot fi corect judecate de către instanța clujeană întrucât asupra acestora planează grav spectrul legitimei bănuiele, lucru statuat de ICJJ încă la nivelul anului 2004. În opinia noastră, judecătoreea Ramona Camelia Rus nu poate rămâne nepedepsită după ce a emis această batjocură juridică. Argumentul, previzibil și jenant de care se va prevala judecătoreea Ramona Camelia Rus și, probabil Judecătoria Cluj sau alte organe colegiale ale judecătorilor, că Power Magic SRL are la îndemână Apelul pentru a îndrepta o Sentință strîmbă cum nu am mai văzut, nu stă în picioare. Aici trebuie sancționată ori incompetența ori grava neglijență, ori abuzul în serviciu, iar în acest caz judecătoreea Ramona Camelia Rus va trebui să părăsească magistratura, fiind, în opinia noastră, un REAL PERICOL pentru justițiabil, pentru oricare dintre motivele expuse în acest articol! Nimeni, în opinia noastră, nu mai este admis a rămâne judecător după ce a emis o asemenea monstruoasă! Alo? CSM? DNA? Se aude?

sumar

din lirica universală

George Mackay Brown 2

editorial

Remus Folto^o Mircea Eliade^o și Raiul din inimă 3

cărți în actualitate

Ioan Negru "Fragmente" la o Carte 4

Menuș Maximilian Iacob Naro^o și romanele lui Rebreanu 6

comentarii

Nicolae Bosbiciu Viața secretă a unui dictator 7

Teodor Vidam Pledoarie pentru "un supliment de suflet" 8

poezia

Z.Z.Top 9

parodia la tribună

Lucian Perța Z.Z.Top 9

proza

Mircea Ioan Casimcea Logodna tâmplarului 10

bloc-notes

Atefan Manasia Nepotu' lui Thoreau Caravanserai 12

in memoriam

Titus Crișciu În amintirea lui Gheorghe Azap 13

eseu

Viorica Bold Kant între două temporalități estetice 14

Vistian Goia Mitocani de ieri și de astăzi. Note satirice 16

diagnoze

Andrei Marga Ce poate face credinciosul? 16

o dată pe lună

Mircea Pora Din nou cu Nea Ghioaie 17

filosofia

Iovan Drehe Străinul din Callipolis (IX): Himera filosofului-rege (1) 18

opinii

Nicolae Iliescu Literatura vine de la Cluj 20

educația

Nicolae Iuga Din istoria marilor idei pedagogice (2) 21

muzica

Virgil Mihaiu Jazz și amicitie în Banatul Sărbesc 23

Lucian Maier Evenimente autumnale la Alba Iulia și Sibiu 24

RiCo Amintirea lui Iuliu Merca și a lui Francisc Salamon 25

teatru

Adrian Pion Dezmiardare pură în mitul numit *Don Quixote* 26

Alexandru Jurcan Adolescența și teatrul francofon 27

film

Cătălin Bogdan Paris sau Berlin? Meditații de flâneur 28

Marian Sorin Rădulescu Gânduri pe marginea unui anumit tip de film 29

remember cinematografic

Ioan Meghea Alchimistul... 29

meridian

Liviu Ioan Stoiciu 30

opinia juridică

Mircea Arman Gravă neglijență, incompetență, abuz în serviciu și/ sau corupție la Judecătoria Cluj-Napoca? 31

plastica

Mihai Plămădeală De la idee la materializarea sa 36

plastica

De la idee la materializarea sa

Mihai Plămădeală

Aniela Ovadiuc

Scrisoare 2

Ceramica, așa cum este percepută de marea masă a oamenilor din România și de pretutindeni, bine, conform cutumei, de sferele decorativului și funcționalului. În ultimele decenii lucrurile s-au mai schimbat, în sensul că artele focului tind să-și afirme un nou statut, de deplină coordonare cu cele tradiționale majore. Desigur, artiștii înșiși, o bună parte dintre ei, sunt cei care militează pentru schimbarea paradigmei.

Cerințele pieței de artă determină direcția, urmată de numeroși ceramiști, spre poterie. Comenzile butaforice absorb și ele o parte din potențialul creator al artiștilor care lucrează cu materiale al căror cost este rezonabil. Pe de altă parte, sculptorii, în special modelatorii, obișnuiesc să își ardă lucrările realizate din lut. Am definit, statistic vorbind, aria producției globale de ceramică. Contrar aparențelor, arta ceramică parcurge, din fericire, o perioadă extrem de fastă pe toate meridianele. Clujul și Bucureștiul sunt două importante centre de la noi din țară, în acest domeniu.

Dintre numeroșii artiști vizuali care au ceva de spus în și prin ceramică, ne oprim cu această ocazie la Aniela Ovadiuc, ale cărei preocupări transcend orice rețete, fie ele de succes garantat. Înainte de orice altă considerație, amintim cititorului că fiecare tip de artă își are materialele, tehnicile și legile de compoziție proprii. Nu trebuie să ne raportăm, în evaluarea unei lucrări, la posibilele sale transpuneri în alte medii. Așa cum broderia nu este o apă-zisă pictură cu acul, nici ceramica nu urmează pașii propuși de sculptură.

Revenind, Aniela Ovadiuc, indiferent de coordonatele particulare ale proiectelor sale, relaționează semnul vizual cu materialul ales și cu tehnologiile pe care acesta le poate suporta și pe

care uneori chiar le recomandă. Rezultă un corpus de lucrări vii, de un incontestabil farmec, cu atât mai mult cu cât inovațiile artistice nu comportă derivări și adaptări formale.

Remarcăm varietatea stilistică și tematică, în condițiile în care aceasta nu se constituie în scop în sine. Aniela creează cu aceeași vitalitate piese de exterior și de interior, obiecte figurative ori abstracte, parietale sau ronde-bosse. Nici dimensiunile nu se constituie în reale impedimente. *Biblioteca* sau *Jurnalul*, am adus în discuție două proiecte materializate în lucrări deopotrivă sculpto-ceramice și instalaționiste, au înălțimea de cam doi metri și jumătate și determină o suprafață plană de câteva zeci de metri pătrați, dacă socotim și spațiul vital deambulatoriu. Arse pe bucăți și concepute în ideea îmbinării, fragmentele nu împieteză asupra ideilor monolitice sau monumentale, dimpotrivă, contribuie ritmic la sublinierea lor. Recursul la lucrări satelit sugerează ideile de magnetism și de rețea. Este momentul să punctăm faptul că artista se exprimă în unele situații exclusiv în ceramică, cum se întâmplă în cazul *Bibliotecii*, alteori apelează, fără să ezite și la alte materiale, cum ar fi fierul și lemnul, folosite pentru *Jurnal*.

Seriile *Androgenilor*, *Sunetelor* și ale *Dansului* sunt reprezentative pentru creația de factură abstractă a artistei. Formele fluide, geometriile neeuclidiene, texturile și nu în ultimul rând jocul cu proprietățile fizico-chimice ale materialelor folosite joacă aici rolurile principale. Avem de-a face cu inventarea unor forme care ne sunt vag familiare prin asocierea lor cu o serie de alte obiecte, estetice sau funcționale, cunoscute, dar

(Continuare în pagina 27)

ABONAMENTE: Prin toate oficiile poștale din țară, revista având codul 19232 în catalogul Poștei Române sau Cu ridicare de la redacție: 24 lei - trimestru, 48 lei - semestru, 96 lei - un an Cu expediere la domiciliu: 33 lei - trimestru, 66 lei - semestru, 132 lei - un an. Persoanele interesate sunt rugate să achite suma corespunzătoare la sediul redacției (Cluj-Napoca, str. Universității nr. 1) sau să o expedieze prin mandat poștal la adresa: Revista de cultură *Tribuna*, cont nr. R057TREZ21621G335000xxxx B.N. Trezoreria Cluj-Napoca.